HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a cincea)

29 iunie 2012 *

„Concurență — Înțelegeri — Piețele germană și franceză în sectorul gazului natural — Decizie prin care se constată o încălcare a articolului 81 CE — Împărțirea pieței — Durata încălcării — Amenzi”

În cauza T-370/09,

GDF Suez SA, cu sediul în Paris (Franța), reprezentată de J.-P. Gunther și de C. Breuvart, avocați,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată de V. Di Bucci, de A. Bouquet și de R. Sauer, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect, cu titlu principal, o cerere de anulare în parte a Deciziei C(2009) 5355 final a Comisiei din 8 iulie 2009 privind o procedură în temeiul articolului 81 [CE] (cazul COMP/39.401 – E.ON/GDF) și, cu titlu subsidiar, o cerere de anulare sau de reducere a amenzii aplicate reclamantei,

TRIBUNALUL (Camera a cincea),

compus din domnii S. Papasavvas (raportor), președinte, V. Vadapalas și K. O’Higgins, judecători,

grefier: doamna C. Kristensen, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 21 septembrie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

Cadrul juridic

1. *Dreptul Uniunii Europene*

1 Directiva 98/30/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale (JO L 204, p. 1, denumită în continuare „Prima directivă în sectorul gazelor”) a prevăzut norme comune privind transportul, distribuția, furnizarea și depozitarea gazelor naturale. Aceasta a definit modalitățile de organizare și de

* Limba de procedură: franceza.

funcționare a sectorului gazelor naturale, inclusiv gaze naturale lichefiate (GNL), de acces pe piață și de exploatare a rețelelor, precum și criteriile și procedurile aplicabile pentru acordarea autorizațiilor de transport, de distribuție, de furnizare și de depozitare a gazelor naturale.

2 Prima directivă în sectorul gazelor a obligat statele membre să deschidă progresiv concurenței piața aprovizionării cu gaze naturale a marilor consumatori și să acorde terților accesul la rețeaua de transport existentă.

3 Potrivit articolului 29 alineatul (1) și articolului 30 din Prima directivă în sectorul gazelor, statele membre trebuiau să pună în aplicare actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru a i se conforma cel mai târziu la 10 august 2000.

4 Prima directivă în sectorul gazelor a fost abrogată și înlocuită, cu începere de la 1 iulie 2004, de Directiva 2003/55/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 98/30 (JO L 176, p. 57, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 80).

2. *Ordinile juridice naționale*

Dreptul francez

5 Articolul 1 din Legea 46-628 din 8 aprilie 1946 privind naționalizarea energiei electrice și a gazului (loi n° 46-628, du 8 avril 1946, sur la nationalisation de l'électricité et du gaz, JORF din 9 aprilie 1946, p. 2651, denumită în continuare „Legea din 1946") prevedea, înainte de abrogarea sa prin Ordonanța 2011-504 din 9 mai 2011 privind codificarea părții legislative a Codului energiei (code de l'énergie, JORF din 10 mai 2011, p. 7954):

„Începând cu data promulgării prezentei legi, se naționalizează:

[…]

2° Producția, transportul, distribuția, importul și exportul de gaz combustibil.

[…]"

6 Înainte de a fi modificat prin Legea 2004-803 din 9 august 2004 privind serviciul public de distribuție a energiei electrice și a gazelor și întreprinderile din sectorul energiei electrice și al gazelor (loi 2004-803, du 9 août 2004, relative au service public de l'électricité et du gaz et aux entreprises électriques et gazières, JORF din 11 august 2004, p. 14256), articolul 3 primul paragraf din Legea din 1946 prevedea:

„Administrarea întreprinderilor naționalizate din sectorul gazelor este încredințată unei întreprinderi publice cu caracter industrial și comercial, denumită Gaz de France (G. D. F.), Service National".

7 Până la intrarea în vigoare a Legii 2003-8 din 3 ianuarie 2003 privind piețele din sectorul gazelor și al energiei electrice și serviciul public de distribuție a energiei (loi 2003-8, du 3 janvier 2003, relative aux marchés du gaz et de l'électricité et au service public de l'énergie, JORF din 4 ianuarie 2003, p. 265, denumită în continuare „Legea din 2003"), Legea din 1946 acorda Gaz de France un monopol asupra importurilor și exporturilor de gaz.

8 Legea din 2003, care a transpus Prima directivă în sectorul gazelor, a recurs la deschiderea spre concurență a pieței franceze în sectorul gazelor. Printre altele, această lege a deschis accesul la rețele și la furnizarea gazelor naturale clienților eligibili și a eliminat monopolul de import și de export al gazelor.

9 Gaz de France a fost transformată în societate pe acțiuni prin Legea 2004-803.

Dreptul german

10 Legea privind protecția aprovizionării cu energie (Energiewirtschaftsgesetz, denumită în continuare „EnWG din 1935”) din 13 decembrie 1935 (RGBl. I, p. 1451) prevedea un sistem de autorizare și de supraveghere de către autoritățile publice a activităților desfășurate de societățile germane din sectorul gazelor.

11 În temeiul articolului 103 din Legea de sancționare a restricțiilor privind concurența (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, denumită în continuare „GWB”) din 27 iulie 1957 (BGBl. I, p. 1081), anumite acorduri încheiate între societățile de distribuție a energiei, precum și între aceste societăți și colectivitățile locale erau exceptate de la interdicția de a încheia acorduri de denaturare a concurenței. Această exceptare privea îndeosebi acordurile numite de demarcație prin care întreprinderile conveneau să nu furnizeze energie electrică sau gaz pe teritoriul celeilalte, precum și acordurile numite de concesionare exclusivă, prin care o colectivitate locală acorda unei societăți o concesiune exclusivă care îi permitea să utilizeze terenuri publice în vederea construirii și a exploatării rețelelor de distribuție a energiei electrice și a gazului. Pentru a fi puse în aplicare, aceste acorduri trebuiau notificate autorității de concurență competentă, care avea prerogativa de a le interzice dacă considera că ele constituiau un abuz de exceptare legală.

12 Legea privind noua reglementare în dreptul energiei (Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts) din 24 aprilie 1998 (BGBl. 1998 I, p. 730) a eliminat, cu efect imediat, exceptarea aplicabilă acordurilor de demarcație și de concesionare exclusivă prevăzută la articolul 103 din GWB. De asemenea, această lege a înlocuit EnWG din 1935 cu Legea privind gestionarea rațională a energiei (Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung – Energiewirtschaftsgesetz, denumită în continuare „EnWG din 1998”).

13 Legea de modificare a Legii privind noua reglementare în dreptul energiei (Erstes Gesetz zur Änderung des Gesetzes zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts) din 20 mai 2003 (BGBl. 2003 I, p. 685) a modificat EnWG din 1998 în vederea punerii în aplicare a Primei directive în sectorul gazelor.

Istoricul cauzei

1. *Întreprinderile în cauză*

14 Reclamanta, GDF Suez SA, rezultată din concentrarea dintre Gaz de France și Suez SA la 22 iulie 2008, este o întreprindere franceză prezentă pe întregul lanț al energiei, energia electrică și gazul natural, din amonte în aval. Aceasta este operatorul istoric și primul furnizor de gaz natural în Franța. De asemenea, este unul dintre primii furnizori de gaz natural în Europa.

15 E.ON AG este o întreprindere germană care produce, transportă, distribuie și furnizează energie, în principal gaz natural și energie electrică.

16 E.ON Ruhrgas AG, rezultată dintr-o concentrare între E.ON AG și Ruhrgas AG și deținută integral de E.ON începând cu 31 ianuarie 2003, este cel mai mare furnizor de gaz natural în Germania și unul dintre principalii actori pe piața europeană. Printr-o decizie din 18 septembrie 2002 de autorizare a acestei concentrări, autoritățile germane au obligat E.ON Ruhrgas să pună în aplicare un program de disponibilizare a gazului (denumit în continuare „PDG”) având ca obiect o cantitate totală de 200 TWh. Această cantitate trebuia cedată în șase licitații anuale, fiecare dintre acestea privind o cantitate de 33,33 TWh, primele livrări începând la 1 octombrie 2003.

2. *Acordul MEGAL*

17 Printr-un acord din 18 iulie 1975 (denumit în continuare „Acordul MEGAL”), Gaz de France și Ruhrgas au decis să construiască și să exploateze în comun gazoductul MEGAL. Acesta, pe deplin operațional începând cu 1 ianuarie 1980, este unul dintre principalele gazoducte care permit importul de gaz în Germania și în Franța. El traversează sudul Germaniei și leagă, pe o distanță de 461 km, frontiera germano-cehă de frontiera franco-germană între Waidhaus (Germania) și Medelsheim (Germania).

18 În anexa 2 la Acordul MEGAL au fost definite punctele de intrare și de ieșire a gazului cumpărat de Gaz de France și, respectiv, de Ruhrgas. În privința Ruhrgas, a fost stabilit un anumit număr de puncte de ieșire din gazoductul MEGAL, putând fi adăugate, după caz, puncte de ieșire suplimentare. În privința Gaz de France, s-a arătat că punctul de ieșire din acest gazoduct al tuturor cantităților de gaz care trebuie transportate prin acesta pentru societatea respectivă ar fi un punct situat la frontiera dintre Germania și Franța, în apropiere de Habkirchen (Germania), cu excepția cazului în care părțile la Acordul MEGAL convin altfel.

19 În conformitate cu Acordul MEGAL, Gaz de France și Ruhrgas au constituit întreprinderea comună MEGAL GmbH Mittel-Europäische Gasleitungsgesellschaft, devenită MEGAL Mittel-Europäische Gasleitungsgesellschaft mbH & Co. KG (denumită în continuare „MEGAL”), căreia i-au fost încredințate construirea și exploatarea gazoductului MEGAL, precum și transportul gazelor prin acesta. Proprietatea asupra gazoductului a fost de asemenea încredințată MEGAL.

20 Totodată, în aplicarea Acordului MEGAL, Gaz de France și Ruhrgas au constituit întreprinderea comună MEGAL Finance Co. Ltd (denumită în continuare „MEGAL Finco”), care are sarcina de a obține și de a administra capitalurile necesare construirii gazoductului MEGAL.

21 La 18 iulie 1975, Ruhrgas și Gaz de France au semnat, deopotrivă, 13 scrisori (denumite în continuare „scrisori adiționale”) destinate să precizeze anumite aspecte tehnice, financiare și operaționale ale gestionării gazoductului MEGAL. Printre aceste scrisori se regăsesc scrisoarea cunoscută sub numele „Direktion I” și scrisoarea cunoscută sub numele „Direktion G”.

22 Scrisoarea Direktion G are următorul cuprins:

„[…]

Capacitățile de transport care au fost sau vor fi alocate Gaz de France, în cadrul unui contract, pentru transportul gazelor au în vedere gazele care au fost sau vor fi cumpărate de Gaz de France și care vor fi livrate [MEGAL] și/sau [MEGAL Finco] în scopul tranzitării pe seama Gaz de France către Franța și destinate consumului în Franța.

Capacitățile de transport care au fost sau vor fi alocate Ruhrgas, în cadrul unui contract, pentru transportul gazelor privesc transportul în orice alt scop al tranzitării, precum și transportul gazelor prin gazoduct și de gaze prelevate din gazoduct în Republica Federală Germania, destinate consumului în Republica Federală Germania, sau cumpărate de Ruhrgas în scopul tranzitării prin Republica Federală Germania.

[…]”

23 Potrivit scrisorii Direktion I:

„[…]

Gaz de France se angajează să nu livreze sau să nu furnizeze gaz în niciun mod, direct sau indirect, în cadrul Acordului [MEGAL] unor clienți din Republica Federală Germania.

[…]”

24 La 22 iunie 1976, Ruhrgas și Gaz de France au notificat Bundeskartellamt (Oficiul federal german al concurenței) constituirea MEGAL și a MEGAL Finco.

25 Printr-un acord din 13 august 2004 (denumit în continuare „Acordul din 2004”), Gaz de France și E.ON Ruhrgas au confirmat că, de mult timp, considerau scrisorile Direktion G și Direktion I „nule și neavenite”, acest acord abrogând scrisorile respective cu efect retroactiv.

26 La 5 septembrie 2005, Gaz de France și E.ON Ruhrgas au semnat un acord de consorțiu (denumit în continuare „Acordul din 2005”), intrat în vigoare la 13 octombrie 2005, prin care și-au reformulat raportul contractual în ceea ce privește MEGAL. Acordul de consorțiu prevede că fiecare dintre partenerii MEGAL dispune de „drepturi de uz al beneficiarului” în raport cu partea sa de capacitate asupra gazoductului MEGAL. Acest acord a fost completat printr-un acord intermediar la 9 septembrie 2005 (denumit în continuare „acordul intermediar”).

27 La 23 martie 2006, Gaz de France și E.ON au încheiat un acord prin care încetează toate celelalte acorduri referitoare la MEGAL, încheiate între ele înainte de Acordul din 2005.

3. *Procedura administrativă*

28 La 5 mai 2006, Comisia a adoptat decizii prin care a dispus ca Gaz de France și E.ON, precum și toate filialele acestora să facă obiectul unor inspecții în temeiul articolului 20 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269). Inspecțiile s-au desfășurat la 16 și 17 mai 2006.

29 În temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia a adresat mai multe solicitări de informații Gaz de France, E.ON și E.ON Ruhrgas (denumite în continuare, împreună, „întreprinderile în cauză”).

30 La 18 iulie 2007, Comisia a inițiat o procedură în sensul articolului 11 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1/2003.

31 La 9 iunie 2008, Comisia a adresat întreprinderilor în cauză o comunicare privind obiecțiunile. În răspuns, acestea au prezentat observații scrise și și-au exprimat punctul de vedere în cursul audierii desfășurate la 14 octombrie 2008.

32 La 27 martie 2009, Comisia a informat întreprinderile în cauză cu privire la elemente de fapt suplimentare luate în considerare după comunicarea privind obiecțiunile și le-a solicitat să răspundă în scris în legătură cu acestea. De asemenea, Comisia a permis întreprinderilor în cauză accesul la versiunile neconfidențiale ale răspunsurilor fiecăreia la comunicarea privind obiecțiunile, precum și la documentele obținute după adoptarea acesteia. Întreprinderile în cauză și-au transmis observațiile la 4 mai 2009 (în cazul reclamantei) și la 6 mai 2009 (în cazul E.ON și al E.ON Ruhrgas).

Decizia atacată

33 La 8 iulie 2009, Comisia a adoptat Decizia C(2009) 5355 final privind o procedură în temeiul articolului 81 [CE] (cazul COMP/39.401 – E.ON/GDF) (denumită în continuare „decizia atacată”), al cărei rezumat este publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 16 octombrie 2009 (JO C 248, p. 5).

34 În decizia atacată, Comisia a arătat că comportamentul vizat era acordul și/sau practica concertată, în sensul articolului 81 CE, dintre întreprinderile în cauză, constând în faptul de a nu intra – sau de a intra în mod limitat – pe piața națională a uneia sau a alteia și de a-și proteja astfel piețele naționale abținându-se să vândă pe piața națională a celeilalte părți gazul transportat prin gazoductul MEGAL.

35 Comisia a constatat în special că Acordul MEGAL, anexa 2 la acesta și scrisorile Direktion G și Direktion I constituiau acorduri în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, de vreme ce întreprinderile în cauză își exprimaseră voința comună de a se comporta pe piață într-un anumit mod. În opinia Comisiei, aceste acorduri limitau comportamentul comercial al întreprinderilor respective prin restrângerea utilizării de către acestea a gazului transportat prin gazoductul MEGAL.

36 Comisia a arătat deopotrivă că întreprinderile în cauză se reuniseră în mai multe rânduri pentru a discuta strategia de vânzări reciproce în Germania și în Franța privind gazul transportat prin gazoductul MEGAL și pentru a se informa cu privire la strategia fiecăreia dintre ele. În opinia Comisiei, aceste contacte și schimbul de informații sensibile pe plan comercial urmăreau să influențeze comportamentul comercial al întreprinderilor respective, să pună în aplicare scrisorile Direktion G și Direktion I și să le adapteze conținutul la noile condiții de piață, ulterioare liberalizării piețelor europene în sectorul gazelor (denumită în continuare „liberalizare”), fără a elimina însă limitările cuprinse în aceste scrisori.

37 În consecință, Comisia a considerat că acest comportament al întreprinderilor în cauză, care consta într-un acord inițial de împărțire a piețelor și în practici concertate care se prezentau sub forma unor reuniuni periodice destinate a conveni și a pune în aplicare acest acord pe o perioadă mai mare de 25 de ani, constituia o încălcare unică și continuă și o „restrângere a concurenței prin obiect”.

38 În ceea ce privește debutul încălcării, Comisia a apreciat că, în Germania, încălcarea începuse la data la care gazoductul MEGAL devenise operațional, și anume 1 ianuarie 1980. Comisia a considerat că, în Franța, încălcarea începuse la data la care ar fi trebuit să fie transpusă Prima directivă în sectorul gazelor, și anume 10 august 2000. Ca urmare a monopolului legal stabilit de Legea din 1946 în materia importului și a furnizării gazelor, Comisia a apreciat astfel că acest comportament nu ar fi putut să restrângă concurența înainte de liberalizare. În această privință, deși Prima directivă în sectorul gazelor fusese transpusă în Franța în anul 2003, Comisia a arătat că concurența ar fi putut fi restrânsă începând cu 10 august 2000, în măsura în care, de la acea dată, concurenții reclamantei ar fi putut să aprovizioneze clienți eligibili în Franța.

39 În ceea ce privește încetarea încălcării, Comisia a arătat că, deși întreprinderile în cauză abrogaseră în mod oficial scrisorile Direktion G și Direktion I la 13 august 2004, acestea încetaseră să aplice restrângerile care împiedicau reclamanta să utilizeze punctele de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania, cu excepția volumelor cumpărate în cadrul PDG, abia la sfârșitul lunii septembrie 2005. În plus, Comisia a considerat că împrejurarea că, începând cu anul 2004, reclamanta a cumpărat volume de gaz de la E.ON Ruhrgas provenite din gazoductul MEGAL pentru a fi livrate în Germania nu semnifica încetarea încălcării, întrucât, până în luna octombrie 2005, vânzările de gaz provenit din gazoductul MEGAL efectuate în Germania de reclamantă corespundeau volumelor cumpărate de aceasta în cadrul PDG.

40 În aceste condiții, Comisia a estimat că încălcarea pentru care erau răspunzătoare reclamanta și E.ON Ruhrgas durase cel puțin de la 1 ianuarie 1980 până la 30 septembrie 2005, în ceea ce privește încălcarea săvârșită în Germania, și cel puțin de la 10 august 2000 până la 30 septembrie 2005, în ceea ce privește încălcarea săvârșită în Franța. Prin preluarea controlului asupra E.ON Ruhrgas la 31 ianuarie 2003, în opinia Comisiei, E.ON este „răspunzătoare în solidar” cu E.ON Ruhrgas pentru o încălcare care a durat de la 31 ianuarie 2003 până la 30 septembrie 2005.

41 Comisia a aplicat întreprinderilor în cauză amenzi în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. În acest scop, Comisia a aplicat metodologia expusă în Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1/2003 (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264, denumite în continuare „Orientările din 2006”).

42 Procedând astfel, Comisia a considerat că vânzările afectate de încălcare erau vânzările de gaz transportat de întreprinderile în cauză prin utilizarea gazoductului MEGAL, efectuate pentru clienți în Germania și clienți eligibili în Franța, cu excepția celor realizate în cadrul PDG.

43 Având în vedere gravitatea încălcării, Comisia a aplicat un nivel inițial de 15 % din vânzările afectate.

44 În ceea ce privește durata încălcării luată în considerare în vederea stabilirii cuantumului amenzii, Comisia a reținut, în privința Franței, perioada cuprinsă între 10 august 2000 și 30 septembrie 2005, respectiv 5 ani o lună și 20 de zile. Comisia a considerat, în privința Germaniei, că se impunea limitarea perioadei pentru care trebuia aplicată amenda la cea cuprinsă între 24 aprilie 1998, data la care legiuitorul german a desființat monopolul de fapt existent în această țară ca urmare a exceptării de care beneficiau acordurile de demarcație, și 30 septembrie 2005, respectiv 7 ani și 5 luni.

45 Având în vedere natura încălcării în cauză, pe de altă parte, Comisia a aplicat înțelegerii o taxă de intrare de 15 % din vânzările afectate.

46 Comisia a apreciat că, având în vedere împrejurările specifice speței, era necesar să se stabilească, în mod excepțional, un cuantum de bază identic în privința celor două întreprinderi în cauză. Pentru a nu aduce atingere uneia dintre ele, Comisia a considerat cuantum de bază al amenzii cuantumul care corespundea celei mai mici valori a vânzărilor. Prin urmare, Comisia a stabilit același cuantum de bază al amenzii în privința tuturor întreprinderilor în cauză, respectiv 553 de milioane de euro.

47 Întrucât nu a constatat circumstanțe agravante sau atenuante, Comisia nu a ajustat acest cuantum de bază.

48 Așadar, Comisia a aplicat o amendă de 553 de milioane de euro în sarcina E.ON și a E.ON Ruhrgas („răspunzătoare în solidar”) și o amendă având același cuantum în sarcina reclamantei.

49 Articolele 1 și 2 din partea dispozitivă a deciziei atacate au următorul cuprins:

„*Articolul 1*

[Întreprinderile în cauză] au săvârșit o încălcare a dispozițiilor articolului 81 alineatul (1) [CE] prin participarea la un acord și la practici concertate în sectorul gazului natural.

Încălcarea, în cazul [reclamantei] și al E.ON. Ruhrgas […], a durat cel puțin de la 1 ianuarie 1980 până la 30 septembrie 2005, în privința încălcării săvârșite în Germania, și cel puțin de la 10 august 2000 la 30 septembrie 2005, în privința încălcării săvârșite în Franța. Încălcarea, în cazul E.ON, […] a durat de la 31 ianuarie 2003 până la 30 septembrie 2005.

Articolul 2

În ceea ce privește încălcarea (încălcările) prevăzută (prevăzute) la articolul 1, se aplică următoarele amenzi:

(a) E.ON Ruhrgas […] și E.ON […], răspunzătoare în solidar: 553 000 000 EUR

(b) [reclamanta]: 553 000 000 EUR

[…]”

Procedura și concluziile părților

50 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 18 septembrie 2009, reclamanta a introdus prezenta acțiune.

51 Prin actul depus la 25 septembrie 2009, reclamanta a solicitat aplicarea regimului de confidențialitate în raport cu terții în privința anumitor fragmente ale cererii introductive.

52 Prin actul depus la 8 iulie 2010, reclamanta a solicitat aplicarea regimului de confidențialitate în raport cu terții în privința anumitor fragmente ale anexelor la cererea introductivă, ale memoriului în apărare și ale replicii.

53 Prin actul depus la 2 septembrie 2010, reclamanta a solicitat aplicarea regimului de confidențialitate în raport cu terții în privința anumitor fragmente ale duplicii.

54 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a cincea) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, a invitat părțile să răspundă la o întrebare și să depună anumite documente. Acestea au dat curs solicitării respective în termenul prevăzut.

55 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința desfășurată la 21 septembrie 2011. La solicitarea Tribunalului, reclamanta a depus, în plus, un document în cadrul ședinței.

56 Reclamanta solicită Tribunalului:

— cu titlu principal, anularea în tot sau în parte a articolului 1 din decizia atacată, în măsura în care prin acesta i se impută răspunderea pentru săvârșirea unei încălcări a articolului 81 alineatul (1) CE prin participarea la un acord și la practici concertate în sectorul gazului natural, cel puțin de la 1 ianuarie 1980 până la 30 septembrie 2005, în privința încălcării săvârșite în Germania, și cel puțin de la 10 august 2000 până la 30 septembrie 2005, în privința încălcării săvârșite în Franța, și, în consecință, anularea deopotrivă a articolului 3 din decizia atacată, în măsura în care prin acesta i se impune încetarea încălcărilor prevăzute la articolul 1 sau care au un obiect ori un efect identic sau similar;

— cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea substanțială a cuantumului amenzii care i-a fost aplicată prin articolul 2 din decizia atacată;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

57 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

58 Concluziile reclamantei privesc, cu titlu principal, anularea în parte a deciziei atacate și, cu titlu subsidiar, desființarea sau reducerea amenzii care i-a fost aplicată prin această decizie.

A — *Cu privire la concluziile prin care se solicită anularea în parte a deciziei atacate*

59 În susținerea concluziilor prin care se solicită anularea în parte a deciziei atacate, reclamanta invocă patru motive întemeiate, primul, pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate înainte de luna august 2000, al doilea, pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate după luna august 2000, al treilea, pe o inexistență vădită a elementelor de probă în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate prin care se urmărea restrângerea utilizării în Franța de către E.ON și de către E.ON Ruhrgas (denumite în

continuare, fără deosebire, precum și atunci când este vorba despre Ruhrgas, „E.ON”) a gazului transportat prin gazoductul MEGAL și, al patrulea, pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate între întreprinderile în cauză după luna august 2004.

1. *Cu privire la primul motiv, întemeiat pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate înainte de luna august 2000*

60 Acest motiv, prin intermediul căruia reclamanta susține că Comisia a aplicat în mod greșit articolul 81 CE considerând că scrisorile adiționale erau contrare acestui articol înainte de luna august 2000, cuprinde trei aspecte, întemeiate, primul, pe încălcarea articolului 81 CE, din cauza lipsei obiectului și a efectului anticoncurențial (chiar potențial) al acestor scrisori înainte de luna august 2000, al doilea, pe încălcarea articolului 81 CE, din cauza neafectării comerțului intracomunitar înainte de luna august 2000, și, al treilea, pe o încălcare a articolului 81 CE, a normelor referitoare la administrarea probelor și a obligației de motivare, din cauza lipsei vreunui element de probă privind existența pretinsei încălcări între luna ianuarie 1980 și luna februarie 1999.

a) Cu privire la primul aspect

61 În cadrul acestui aspect, reclamanta susține că Comisia a încălcat articolul 81 CE, din cauză că scrisorile adiționale nu aveau nici ca obiect, nici ca efect (chiar potențial) restrângerea concurenței pe piețele germană și franceză în sectorul gazelor înainte de luna august 2000.

62 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul articolului 81 alineatul (1) CE, sunt incompatibile cu piața internă și sunt interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot afecta comerțul dintre statele membre și care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne.

63 Obiectul și efectul anticoncurențial ale unui acord nu sunt condiții cumulative, ci alternative pentru a aprecia dacă un astfel de acord intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE. Or, potrivit unei jurisprudențe constante, caracterul alternativ al acestei condiții, indicat prin conjuncția „sau”, conduce la necesitatea de a analiza, mai întâi, chiar obiectul acordului, ținând seama de contextul economic în care acesta trebuie să fie aplicat. Totuși, în cazul în care analiza cuprinsului acordului nu ar indica un grad suficient de nocivitate pentru concurență, ar trebui să se examineze efectele acestuia și, pentru a fi interzis, să se constate că sunt reunite elementele care probează că, în fapt, concurența a fost împiedicată, restrânsă sau denaturată în mod semnificativ. Reiese de asemenea din jurisprudență că nu este necesar să se examineze efectele unui acord din moment ce obiectul anticoncurențial al acestuia din urmă este dovedit (a se vedea Hotărârea Curții din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, Rep., p. I-9291, punctul 55 și jurisprudența citată).

64 Pentru a aprecia caracterul anticoncurențial al unui acord, trebuie analizate în special cuprinsul dispozițiilor acestuia, obiectivele pe care urmărește să le atingă, precum și contextul economic și juridic în care se înscrie. În plus, deși intenția părților nu este un element necesar pentru determinarea caracterului restrictiv al unui acord, nimic nu interzice Comisiei sau instanțelor Uniunii Europene să țină seama de acesta (a se vedea Hotărârea GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, punctul 63 de mai sus, punctul 58 și jurisprudența citată).

65 Pe de altă parte, un acord poate fi considerat ca având un obiect restrictiv chiar dacă nu are drept unic obiectiv restrângerea concurenței, ci urmărește și alte obiective legitime (a se vedea Hotărârea Curții din 6 aprilie 2006, General Motors/Comisia, C-551/03 P, Rec., p. I-3173, punctul 64 și jurisprudența citată).

66 În sfârșit, trebuie arătat că, în mai multe rânduri, Curtea a calificat acordurile care vizează împărțirea piețelor naționale în funcție de frontierele naționale sau prin care întrepătrunderea piețelor naționale devine mai dificilă, în special acordurile care vizează interzicerea sau limitarea exporturilor paralele, drept acorduri care au ca obiect restrângerea concurenței în sensul articolului 81 CE (a se vedea în acest sens Hotărârea GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, punctul 63 de mai sus, punctul 61 și jurisprudența citată).

67 Cele două critici invocate în susținerea acestui aspect, întemeiate, pe de o parte, pe o eroare de drept și de fapt și, pe de altă parte, pe o eroare vădită de apreciere, trebuie examinate în lumina acestor considerații.

68 În primul rând, reclamanta susține că Comisia a săvârșit o eroare de drept și de fapt considerând că scrisorile adiționale aveau un obiect anticoncurențial între luna ianuarie 1980 și luna august 2000. În această privință, reclamanta invocă două serii de argumente privind, prima, neluarea în considerare a contextului juridic și economic existent în perioada semnării scrisorilor adiționale (a se vedea punctele 76-111 de mai jos) și, a doua, neluarea în considerare a scopului gazoductului MEGAL și al scrisorilor respective (a se vedea punctele 73-75 de mai jos).

69 În al doilea rând, reclamanta susține că Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere considerând că lipsa vânzărilor din partea sa în Germania între anii 1980 și 2000 se datora înțelegerii rezultate din scrisorile adiționale. În această privință, reclamanta invocă, în esență, trei serii de argumente privind, prima, caracterul contradictoriu al pozițiilor Comisiei (a se vedea punctul 71 de mai jos), a doua, nepertinența exemplelor Wingas și Mobil (a se vedea punctele 102 și 103 de mai jos) și, a treia, faptul că, interesându-se doar de piața germană și în lipsa unei demonstrări a concurenței, chiar potențiale, pe piața franceză în anul 1975, chiar înainte de anul 2000, Comisia nu ar fi dovedit că obiectul însuși al scrisorilor adiționale, prin care se susține că urmărea ca fiecare întreprindere în cauză să își protejeze piața națională, ar fi constitutiv al unui acord anticoncurențial de împărțire a piețelor (a se vedea punctul 70 de mai jos).

70 Cu titlu introductiv, trebuie respinse ca neîntemeiate argumentele prezentate în cadrul celei de a treia serii de argumente, care a fost invocată în susținerea celei de a doua critici și care a fost prezentată pentru prima dată în etapa replicii, fără a mai fi necesară pronunțarea asupra admisibilității lor. Astfel, împrejurarea că, din cauza monopolului existent pe piața franceză, acordul rezultat din scrisorile adiționale a privit până la 10 august 2000 numai piața germană în sectorul gazelor și nu era, așadar, reciproc până la acea dată nu se poate opune constatării că întreprinderile în cauză încheiaseră un acord având ca obiect împărțirea pieței. Astfel, chiar sub o formă monopolistică, piața franceză în sectorul gazelor exista efectiv, iar inexistența concurenței pe această piață, din cauza unui monopol, nu determina inexistența pieței. Așadar, acordul în cauză a putut avea ca obiect, astfel cum Comisia a arătat în considerentul (244) al deciziei atacate, consolidarea acestor monopoluri înainte de liberalizare și întârzierea efectelor liberalizării. În acest condiții, Comisia a putut considera în mod întemeiat că scrisorile adiționale constituiau un acord de împărțire a piețelor. Pe de altă parte, în ceea ce privește existența încălcării, nu are importanță dacă acordul cuprins în scrisorile adiționale a fost sau nu a fost încheiat în interesul comercial al întreprinderilor în cauză dacă se dovedește, pe baza elementelor de probă cuprinse în dosarul Comisiei, că acestea au încheiat efectiv acordul respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, JFE Engineering și alții/Comisia, T-67/00, T-68/00, T-71/00 și T-78/00, Rec., p. II-2501, punctul 185), această situație regăsindu-se în speță. De asemenea, faptul că, din cauza monopolului existent pe piața franceză în sectorul gazelor, E.ON nu a putut, într-o primă etapă, să obțină un avantaj din acest acord sau nu avea interes să îl încheie nu are niciun efect asupra obiectului anticoncurențial al acordului în discuție.

71 De asemenea, trebuie înlăturate argumentele prezentate în cadrul primei serii de argumente invocate în susținerea celei de a doua critici, prin care reclamanta susține că teza Comisiei potrivit căreia piața germană în sectorul gazelor era deschisă concurenței în intervalul 1980-2000 se află în contradicție cu faptul că aceasta a recunoscut că existau numeroase obstacole la intrarea pe piața respectivă înainte de

liberalizare și cu considerația potrivit căreia scrisorile adiționale nu au putut avea niciun efect semnificativ asupra concurenței înainte de anii 1998-2000. Astfel, o piață poate fi deschisă concurenței chiar dacă prezintă bariere la intrare, iar faptul că un acord poate produce efecte semnificative numai de la o anumită dată nu presupune că nu producea niciun efect înaintea acesteia.

72 În continuare, trebuie examinate argumentele expuse în cadrul primei critici, prin care se urmărește să se demonstreze săvârșirea de către Comisie a unei erori de drept și de fapt pentru că a considerat că scrisorile adiționale aveau un obiect anticoncurențial între luna ianuarie 1980 și luna august 2000.

73 În primul rând, în ceea ce privește scopul gazoductului MEGAL și al scrisorilor adiționale, argumentația reclamantei trebuie înlăturată.

74 Astfel, în ceea ce privește, pe de o parte, scopul gazoductului MEGAL, trebuie amintit că, astfel cum rezultă din jurisprudența menționată la punctul 65 de mai sus, un acord poate fi considerat ca având un obiect restrictiv chiar dacă nu are drept unic obiectiv restrângerea concurenței, ci urmărește și alte obiective legitime. De asemenea, chiar dacă se presupune că realizarea gazoductului MEGAL a putut avea ca obiectiv securizarea și diversificarea aprovizionării Franței cu gaz, aceasta nu permite să se excludă că acordul referitor la aceste aspecte ar putea avea totuși un obiect sau efecte anticoncurențiale și, prin urmare, nu este suficient să se considere acest acord licit în raport cu articolul 81 CE. Pentru același motiv, trebuie respins argumentul reclamantei referitor la acordul încheiat între aceasta și MEGAL Finco la 20 iulie 1981, a cărui natură juridică, în opinia sa, ar fi, în conformitate cu obiectivul de securizare și diversificare ale aprovizionării, comparabilă cu un acord de tranzit și, în consecință, licit. În definitiv, acest acord nu face obiectul deciziei atacate, iar Comisia nu a considerat că era constitutiv al unei înțelegeri sau participa la înțelegerea constatată în speță.

75 În ceea ce privește, pe de altă parte, scopul scrisorilor adiționale, este suficient să se constate că, chiar dacă se presupune, astfel cum susține reclamanta, că ele vizau [*confidențial*] [1], această împrejurare nu permite să se excludă că scrisorile respective puteau deopotrivă să aibă un obiect sau un efect anticoncurențial. În orice caz, reclamanta nu a furnizat nicio dovadă directă care să dateze din perioada semnării lor, care să permită să se demonstreze că scrisorile adiționale vizau [*confidențial*]. Documentele amintite în această privință de reclamantă, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile și în înscrisurile sale la Tribunal, datează în realitate din anii 2004 și 2006, ultimul dintre ele privind [*confidențial*]. Mai mult, niciun element din modul de redactare a scrisorilor Direktion G sau Direktion I nu permit să se considere că acestea răspundeau la [*confidențial*].

76 În al doilea rând, în ceea ce privește contextul juridic și economic existent în perioada semnării scrisorilor adiționale, reclamanta se întemeiază pe lipsa unei perspective de liberalizare și pe faptul că întreprinderile în cauză nu puteau fi concurente pe piețele germană și franceză în sectorul gazelor înainte de anul 2000.

77 În ceea ce privește, pe de o parte, perspectivele de liberalizare la momentul semnării scrisorilor adiționale, argumentația reclamantei referitoare la lipsa unor asemenea perspective trebuie înlăturată.

78 Desigur, nimic nu permite să se considere că, la acea dată, liberalizarea era avută în vedere pe termen scurt sau mediu. În special, elementele invocate de Comisie în înscrisurile sale nu sunt susceptibile să demonstreze că ar fi fost avută în vedere o asemenea situație. Astfel, Comisia afirmă că primele jaloane care au condus la liberalizare au fost puse în cursul anilor ’80 și citează, în această privință, diverse texte, între care cel mai vechi este reprezentat de Cartea albă din 14 iunie 1985 privind realizarea pieței interne. Or, nu numai că acest din urmă text este ulterior cu 10 ani semnării scrisorilor adiționale, ci, mai mult, acesta nu privește sectorul energetic. În această privință, argumentul Comisiei potrivit căruia această Carte albă ar fi permis să se considere de la începutul proiectului de construcție a gazoductului

1 — Date confidențiale ocultate.

MEGAL că se putea aștepta liberalizarea în noi domenii, nu este pertinent într-o perspectivă de termen scurt sau mediu. În ceea ce privește textele invocate de Comisie, acestea sunt mai recente decât Cartea albă în discuție și datează din anul 1990, în privința Directivei 90/377/CEE a Consiliului din 29 iunie 1990 privind o procedură comunitară de ameliorare a transparenței prețurilor la gaz și energie electrică pentru utilizatorii finali din industrie (JO L 185, p. 16, Ediție specială, 12/vol. 1, p. 74), din anul 1991, în ceea ce privește Directiva 91/296/CEE a Consiliului din 31 mai 1991 privind tranzitul gazelor naturale prin rețelele magistrale (JO L 147, p. 37), și, respectiv, din anul 1994, în ceea ce privește Directiva 94/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 1994 privind condițiile de acordare și folosire a autorizațiilor de prospectare, explorare și extracție a hidrocarburilor (JO L 164, p. 3, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 173). La rândul său, propunerea care s-a finalizat cu Prima directivă în sectorul gazelor datează din anul 1992.

79 Cu toate acestea, trebuie arătat, similar Comisiei, că construirea unui gazoduct precum gazoductul MEGAL constituie o investiție pentru o utilizare de lungă durată. Comisia a afirmat, fără a fi contrazisă de reclamantă, că un gazoduct are, în general, o durată de viață operațională de 45 până la 65 de ani. În plus, trebuie să se constate că, în raport cu articolele 2 CE și 3 CE, în versiunea în vigoare la semnarea scrisorilor adiționale, la acel moment, Uniunea avea deja ca obiectiv instituirea unei piețe comune, aceasta implicând, printre altele, eliminarea, între statele membre, a taxelor vamale și a restricțiilor cantitative la intrarea și la ieșirea mărfurilor, precum și a oricăror alte măsuri cu efect echivalent. De altfel, tot la acel moment, Curtea avusese deja ocazia să sublinieze că izolarea piețelor naționale contravenea unuia dintre obiectivele esențiale ale tratatului, care tindea spre fuzionarea piețelor naționale într-o piață unică (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 3 iulie 1974, Van Zuylen, 192/73, Rec., p. 731, punctul 13).

80 În aceste condiții, trebuie să se considere că, la momentul semnării scrisorilor adiționale, liberalizarea nu putea fi exclusă pe termen lung și făcea parte din perspectivele rezonabil previzibile. Această interpretare a fost, de altfel, confirmată, în esență, de E.ON, care a arătat, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, astfel cum rezultă din considerentul (245) al deciziei atacate, că scrisoarea Direktion I a fost adoptată „ca o măsură de precauție […] pentru a evita ca riscuri pur teoretice, legate de modificări ale condițiilor juridice și economice care erau imposibil de exclus în întregime, să nu compromită proiectul”. Chiar dacă, în ședință, reclamanta nu s-a raliat acestei declarații, ea demonstrează, cel puțin, că, pentru una dintre întreprinderile în cauză, o evoluție juridică și economică nu era total exclusă și că scrisoarea Direktion I urmărea să asigure măsuri de precauție în acest sens.

81 În ceea ce privește, pe de altă parte, pretinsa lipsă a concurenței pe piețele germană și franceză în sectorul gazelor înainte de anul 2000, trebuie amintit că articolul 81 alineatul (1) CE este aplicabil numai în sectoarele deschise concurenței, având în vedere condițiile prevăzute de acest text referitoare la afectarea schimburilor comerciale dintre statele membre și la repercusiunile asupra concurenței [a se vedea prin analogie, în ceea ce privește condițiile similare prevăzute la articolul 87 alineatul (1) CE, Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2000, Alzetta și alții/Comisia, T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97-T-607/97, T-1/98, T-3/98-T-6/98 și T-23/98, Rec., p. II-2319, punctul 143).

82 În această privință, trebuie subliniat că examinarea condițiilor de concurență ține seama nu numai de concurența existentă între întreprinderile deja prezente pe piața relevantă, ci și de concurența potențială pentru a stabili dacă există posibilități reale și concrete, având în vedere structura pieței și contextul economic și juridic care îi guvernează funcționarea, ca întreprinderile în cauză să se concureze reciproc sau ca un nou concurent să poată intra pe piața în cauză și să concureze întreprinderile existente (Hotărârea Curții din 28 februarie 1991, Delimitis, C-234/89, Rec., p. I-935, punctul 21, Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 1998, European Night Services și alții/Comisia, T-374/94, T-375/94, T-384/94 și T-388/94, Rec., p. II-3141, punctul 137, și Hotărârea Tribunalului din 14 aprilie 2011, Visa Europe și Visa International Service/Comisia, T-461/07, Rep., p. II-1729, punctul 68).

83 Pentru a verifica dacă o întreprindere constituie un concurent potențial pe o piață, Comisia trebuie să verifice dacă, în lipsa aplicării acordului în discuție, ar fi existat posibilități reale și concrete ca ea să se integreze pe piața respectivă și să concureze întreprinderile deja existente pe aceasta. O asemenea demonstrație nu trebuie să fie întemeiată pe o simplă ipoteză, ci trebuie bazată pe elemente de fapt sau pe o analiză a structurilor pieței relevante. Astfel, o întreprindere nu poate fi calificată drept concurent potențial dacă intrarea sa pe piață nu corespunde unei strategii economice viabile (a se vedea în acest sens Hotărârea Visa Europe și Visa International Service/Comisia, punctul 82 de mai sus, punctele 166 și 167).

84 Rezultă în mod necesar că dacă intenția unei întreprinderi de a intra pe o piață este eventual relevantă pentru a verifica dacă poate fi considerată un concurent potențial pe piața respectivă, elementul esențial pe care trebuie să fie întemeiată o astfel de calificare îl reprezintă totuși capacitatea acesteia de a intra pe piața respectivă (Hotărârea Visa Europe și Visa International Service/Comisia, punctul 82 de mai sus, punctul 168).

85 În speță, situația pieței franceze în sectorul gazelor trebuie diferențiată de cea a pieței germane în sectorul gazelor.

86 În ceea ce privește piața franceză, este cert că monopolul în materia importului și a furnizării gazelor de care beneficia reclamanta din anul 1946 a fost eliminat la 1 ianuarie 2003, deși termenul pentru transpunerea în dreptul național a Primei directive în sectorul gazelor expira la 10 august 2000. Prin urmare, cel puțin până la această din urmă dată, nu exista nicio concurență, chiar potențială, pe piața franceză în sectorul gazelor, iar comportamentul în discuție nu putea, în privința acestei piețe, să intre în sfera articolului 81 CE. În ceea ce privește situația ulterioară acestei date, ea va fi examinată în cadrul celui de al treilea motiv.

87 În ceea ce privește piața germană, la punctul 30 al deciziei atacate, Comisia a respins afirmația potrivit căreia reclamanta nu a fost niciodată un concurent potențial al E.ON înainte de liberalizare. În această privință, Comisia a subliniat că dreptul german nu a interzis niciodată intrarea pe piață a noilor furnizori, ci doar a permis furnizorilor istorici să creeze obstacole importante la intrare prin încheierea de acorduri exceptate de la aplicarea legislației privind concurența. În plus, Comisia a arătat că exceptarea de care beneficiau aceste acorduri nu era absolută, fiind supusă anumitor condiții. Acordurile pentru care era invocată exceptarea trebuiau notificate autorității de concurență competente, care putea interzice un acord dacă aprecia că acesta constituia un abuz de exceptare legală. În sfârșit, întemeindu-se pe cazurile Wingas și Mobil, Comisia a arătat că posibilitatea de a face concurență, în pofida obstacolelor importante la intrare, era doar teoretică. Comisia a concluzionat că era posibil ca reclamanta să vândă gaz pe teritoriul tradițional de aprovizionare al E.ON, în pofida barierelor considerabile la intrare, astfel încât aceasta putea fi apreciată ca fiind concurent potențial al E.ON pe întreaga perioadă în discuție. De asemenea, în considerentul (240) al deciziei atacate, Comisia a arătat că nu contesta existența unor bariere la intrare și nici faptul că, între operatorii istorici, concurența transfrontalieră era doar marginală. În plus, în considerentul (294) al deciziei atacate, Comisia a subliniat că nici EnWG din 1935, nici articolul 103 din GWB nu prevedeau un monopol legal în favoarea E.ON sau a oricărui alt operator istoric pe teritoriul german.

88 Reclamanta contestă aceste aprecieri, susținând că piața germană în sectorul gazelor era în totalitate închisă concurenței, din cauza barierelor legislative și administrative, a structurii acestei piețe și a lipsei accesului terților la rețea (numit în continuare „ATR”), astfel încât nu era concurent al E.ON pe această piață.

89 Trebuie să se facă distincția între perioada cuprinsă între 1980 și 1998, pe de o parte, și perioada cuprinsă între 1998 și 2000, pe de altă parte.

90 În ceea ce privește, în primul rând, perioada cuprinsă între 1980 și 1998, trebuie arătat, *primo*, că, până la 1 ianuarie 1990, articolul 103 alineatul (5) din GWB prevedea că, de regulă, refuzul de acces la rețea nu era inechitabil dacă cererea de acces avea ca obiect furnizarea gazului către un client situat în zona geografică deservită de operatorul de distribuție căruia îi fusese adresată cererea. Desigur, astfel cum arată Comisia, această formă de prezumție de legalitate a refuzului de acces la rețea era validă doar în general și în anumite condiții. Totuși, astfel cum reclamanta a susținut fără a fi contestată de Comisie, într-o hotărâre din 15 noiembrie 1994 (NJW 1995, p. 2718), Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a arătat că, în temeiul articolului 103 din GWB, în versiunea anterioară anului 1990, în practică era exclusă exercitarea unui control al abuzurilor de poziție dominantă referitoare la conexiunile la rețeaua de transport.

91 *Secundo*, trebuie să se constate că este cert că până la 24 aprilie 1998, pe de o parte, acordurile de demarcație, și anume acordurile prin care societățile de serviciu public conveniseră să nu furnizeze gaz pe un anumit teritoriu, și, pe de altă parte, acordurile de concesionare exclusivă, și anume acordurile prin care o autoritate locală acorda o concesiune exclusivă unei societăți de serviciu public care să îi permită să utilizeze terenuri publice pentru a construi și pentru a exploata rețele de distribuție a gazului, erau exceptate prin articolul 103 alineatul (1) din GWB de la dispozițiile acestei legi care interzic acordurile anticoncurențiale.

92 Desigur, din considerentul (23) al deciziei atacate rezultă că, pentru a fi puse în aplicare, aceste acorduri trebuiau notificate Bundeskartellamt, care avea competența de a le interzice, dacă aprecia că acordul în discuție constituia un abuz de drept. De asemenea, după cum arată Comisia, nicio întreprindere nu avea obligația de a participa la acordurile de demarcație, iar acestea se aplicau doar părților contractante, astfel încât nu puteau interzice unui terț, precum reclamanta, să vândă gaz.

93 Cu toate acestea, din considerentul (24) al deciziei atacate rezultă că recurgerea cumulată la acordurile de demarcație și la acordurile de concesionare exclusivă a avut ca efect stabilirea *de facto* a unui sistem de zone de aprovizionare exclusivă în interiorul cărora o singură întreprindere din sectorul gazelor putea aproviziona clienții cu gaz, fără să fi fost însă necesară interdicția legală de a furniza gaz în raport cu alte societăți.

94 De altfel, în considerentul (371) al deciziei atacate, Comisia recunoaște că furnizorii istorici germani dispuneau de un monopol de fapt în zona fiecăruia de aprovizionare. Comisia îl confirmă, de asemenea, în înscrisurile sale, în care admite existența, în intervalul 1980-1998, a unor „monopoluri teritoriale *de facto*" sau a unor „monopoluri pur factuale".

95 În aceste condiții, trebuie să se considere că, cel puțin până la 24 aprilie 1998, piața germană în sectorul gazelor era caracterizată de existența unor monopoluri teritoriale de fapt. De altfel, această compartimentare a pieței germane în sectorul gazelor era susținută, în această perioadă, de împrejurările amintite de reclamantă, potrivit cărora, pe de o parte, această piață era structurată pe trei niveluri constituind tot atâtea piețe distincte care implicau necesitatea de a încheia mai multe contracte de transport înainte de a ajunge la clientul final și, pe de altă parte, nu exista nicio dispoziție în materia ATR.

96 Se impune constatarea că această situație care a existat pe piața germană în sectorul gazelor până la 24 aprilie 1998 putea determina lipsa oricărei concurențe, nu numai reală, ci și potențială, pe această piață. În această privință, trebuie să se sublinieze că s-a statuat deja că un monopol geografic de care beneficiau întreprinderile locale de distribuție a gazului împiedica orice concurență actuală între ele (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 21 septembrie 2005, EDP/Comisia, T-87/05, Rec., p. II-3745, punctul 117).

97 Or, nici decizia atacată, nici dosarul nu conțin elemente care să permită să se demonstreze corespunzător cerințelor legale că, în lipsa aplicării acordului în discuție și în pofida caracteristicilor pieței germane în sectorul gazelor, descrise la punctele 90-95 de mai sus, până la 24 aprilie 1998

exista o posibilitate reală și concretă ca reclamanta să se integreze pe piața germană în sectorul gazelor și să concureze întreprinderile stabilite, după cum impune jurisprudența menționată la punctele 82 și 83 de mai sus.

98 Astfel, împrejurarea amintită în considerentul (294) al deciziei atacate potrivit căreia în Germania nu exista un monopol legal este lipsită de pertinență. Într-adevăr, pentru a stabili dacă pe o piață există o concurență potențială, Comisia trebuie să examineze posibilitățile reale și concrete ca întreprinderile în cauză să concureze între ele sau ca un concurent nou să poată intra pe această piață și să concureze întreprinderile deja existente. Această examinare a Comisiei trebuie efectuată pe o bază obiectivă a acestor posibilități, astfel încât este lipsită de efect împrejurarea că ele sunt excluse, din cauza unui monopol a cărui origine se află direct în reglementarea națională sau, indirect, în situația de fapt care decurge din punerea în aplicare a acesteia.

99 Pe de altă parte, afirmația cuprinsă în considerentul (30) al deciziei atacate, potrivit căreia reclamanta nu avea numai dreptul, pe plan juridic, de a vinde gaz pe teritoriul tradițional de aprovizionare al E.ON, ci că vânzarea era posibilă în fapt (în pofida barierelor considerabile la intrare) nu este în măsură să constituie, ca atare, o demonstrație suficientă a existenței unei concurențe potențiale. Astfel, posibilitatea pur teoretică a unei intrări a reclamantei pe piață nu este suficientă pentru a demonstra existența unei asemenea concurențe. În plus, o asemenea afirmație se bazează pe o simplă ipoteză și nu reprezintă o demonstrație susținută de elemente de fapt sau o analiză a structurilor pieței relevante, în conformitate cu jurisprudența prevăzută la punctul 83 de mai sus, exemplele amintite în susținerea sa fiind, de altfel, lipsite de pertinență, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 102 și 103 de mai jos.

100 Aceeași soluție se aplică și împrejurărilor amintite în considerentul (240) al deciziei atacate, potrivit cărora întreprinderile în cauză erau actori importanți în sectorul european al gazelor și fiecare dintre ele trebuiau considerate un nou concurent natural pe piața celeilalte sau concurenți bine plasați care aveau, în principiu, toate șansele să reușească să intre pe piața învecinată sau, în sfârșit, că Germania și Franța constituiau piețe învecinate și strâns legate, fapt ce mărește șansele de succes. Astfel, asemenea informații generale și abstracte nu permit să se demonstreze că, în pofida situației concurențiale existente pe piața germană în sectorul gazelor, reclamanta ar fi fost în măsură, în lipsa aplicării acordului în discuție, să intre pe această piață.

101 Astfel, situația este similară, pentru identitate de motive, în privința elementelor amintite în considerentul (240) al deciziei atacate, potrivit cărora întreprinderile în cauză dețineau forța, avantajele și infrastructura necesare pentru a permite intrarea pe piață și că filialele EEG și PEG ale reclamantei și participația sa minoritară la GASAG și VNG constituiau avantaje solide pentru a-și consolida poziția pe piață.

102 În ceea ce privește exemplele Wingas și Mobil, amintite în considerentele (30) și (243) ale deciziei atacate pentru a demonstra că era posibilă intrarea pe piața germană în sectorul gazelor, acestea nu sunt pertinente pentru a susține raționamentul Comisiei, astfel cum arată, în esență, reclamanta în cadrul celei de a doua serii de argumente invocate în susținerea celei de a doua critici a prezentului aspect. Astfel, pe de o parte, din considerentul (30) al deciziei atacate rezultă că Wingas este o întreprindere comună deținută de BASF și de Gazprom, care a reușit să intre pe piața germană în sectorul gazelor în anii ’90 datorită furnizărilor de gaz efectuate de aceasta din urmă și construirii unei vaste rețele de noi gazoducte desfășurate în paralel cu cele ale E.ON și ale altor furnizori istorici. Or, astfel cum a arătat reclamanta, în Decizia din 29 septembrie 1999 în cazul IV/M.1383 – Exxon/Mobil (denumită în continuare „Decizia Exxon/Mobil”) Comisia a arătat că experiența Wingas avea puține șanse de a se reproduce, această întreprindere fiind o asociere reușită între un consumator industrial german de gaz foarte mare (chiar cel mai mare) și un producător rus foarte mare [a se vedea considerentul (100) al Deciziei Exxon/Mobil]. Mai mult, din raportul de anchetă al Comisiei în sectorul energiei (SEC/2006/1724) amintit de reclamantă reiese că, în cadrul lui, Wingas era considerat „titular”, iar nu „operator nou”, din cauza poziției sale unice pe piața germană. Pe de altă parte, Mobil a intrat pe piața germană în sectorul gazelor în anii ’90 prin negocierea accesului la rețelele gestionarilor istorici ai

rețelelor de transport. Or, se impune constatarea că însăși Comisia a arătat că Mobil se afla într-o situație oarecum atipică în Germania [a se vedea considerentul (251) al Deciziei Exxon/Mobil]. Comisia a subliniat în special că această întreprindere producea o parte considerabilă a gazului de origine germană și făcea parte din establishmentul german din sectorul gazelor, acesta fiind, neîndoielnic, în opinia Comisiei, motivul pentru care a fi putut să importe gaz în Germania fără a dispune de propria sa rețea de gazoducte de înaltă presiune datorită unui ATR. Comisia a arătat deopotrivă că Mobil se afla într-o poziție unică [a se vedea considerentul (219) al Deciziei Exxon/Mobil].

103 Desigur, astfel cum susține Comisia, reclamanta beneficia deopotrivă de avantaje și nu se afla într-o situație tipică. Cu toate acestea, având în vedere caracterul unic și specific al situațiilor în care se aflau Wingas și Mobil, pe care însăși Comisia l-a recunoscut, acestea nu sunt apte, privite individual, să demonstreze posibilitatea reală și concretă pentru un nou operator de a intra pe piața germană în sectorul gazelor și de a concura întreprinderile deja existente. În acest context, trebuie arătat că, astfel cum a susținut reclamanta, unii operatori, în speță [*confidențial*], care se aflau într-o situație identică cu aceasta, și anume operatorii dominanți într-o țară limitrofă și care dispuneau de un gazoduct situat în Germania, nu au putut intra pe piața germană în sectorul gazelor, aspect recunoscut de altfel de Comisie, care amintește însă că Mobil și Wingas au intrat pe această piață.

104 În orice caz, decizia atacată nu conține niciun element, inclusiv de ordin general, care să urmărească a demonstra că, în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1980 și 24 aprilie 1998, în pofida împrejurărilor care să implice existența unor monopoluri regionale pe piața germană în sectorul gazelor, construirea de conducte de trecere sau încheierea de acorduri privind accesul la rețea cu un operator istoric privind traseul gazoductului MEGAL nu corespundea unei strategii economice viabile, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 83 de mai sus, și reprezenta o posibilitate reală și concretă pentru un operator precum reclamanta, coproprietar al gazoductului MEGAL, să intre pe această piață și să concureze întreprinderile deja existente aici. În special, niciun element nu permite să se considere că intrarea pe piață a reclamantei ar fi putut să se realizeze în acest mod, suficient de rapid pentru ca amenințarea unei intrări potențiale să cântărească asupra comportamentului participanților pe piață sau prin intermediul unor costuri care ar fi fost suportabile din punct de vedere economic. Trebuie să se constate că decizia atacată nu conține nicio informație care să permită să se considere că Comisia ar fi efectuat o examinare a existenței unei concurențe potențiale conforme cerințelor jurisprudenței citate la punctul 83 de mai sus.

105 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se considere că Comisia nu a demonstrat existența unei concurențe potențiale pe piața germană în sectorul gazelor între 1 ianuarie 1980 și 24 aprilie 1998.

106 De altfel, subliniind, în considerentul (372) al deciziei atacate, că, prin eliminarea exceptării de la dreptul concurenței aplicabile acordurilor de demarcație din 24 aprilie 1998, legiuitorul german a stabilit în mod clar că sectorul gazelor trebuia deschis concurenței după acea dată, Comisia încearcă să admită, cel puțin implicit, că, înaintea acelei date, însuși legiuitorul german a considerat că sectorul gazelor nu era deschis concurenței și că, prin urmare, nu exista nicio concurență potențială.

107 În ceea ce privește, în al doilea rând, perioada cuprinsă între 24 aprilie 1998 și 10 august 2000, trebuie amintit că restricțiile rezultate din prezumția de legalitate a refuzului de acces la rețea și din exceptarea aplicabilă acordurilor de demarcație și de concesionare exclusivă nu mai existau în acea perioadă, ca urmare a modificărilor legislative care interveniseră anterior.

108 Cu toate acestea, reclamanta susține că, până în anul 2000, în Germania nu exista nicio dispoziție referitoare la ATR, primele acorduri care prevedeau un ATR fiind semnate începând cu acel an.

109 În această privință, trebuie arătat de la început că împrejurarea că nu există nicio normă care să reglementeze ATR în ceea ce privește transportul și distribuția gazului reprezintă, desigur, o barieră la intrare pe piața germană în sectorul gazelor, însă nu poate implica o imposibilitate absolută de acces, cu atât mai mult cu cât, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 90 de mai sus, de la 1 ianuarie

1990 fusese eliminată prezumția de legalitate a refuzului de acces la rețea. Astfel, împrejurarea că, în lipsa normelor care să reglementeze ATR în Germania în perioada în discuție, asupra proprietarului care exploata o rețea nu se exercita nicio constrângere pentru a da acces unuia dintre concurenții săi nu are ca efect excluderea posibilității de negociere a unui asemenea acces. În orice caz, din decizia atacată rezultă că, de la 1 ianuarie 1999, un drept de ATR rezultă din articolul 19 alineatul (4) punctul 4 din GWB privind accesul la o infrastructură esențială, aspect care nu a fost contestat de reclamantă.

110 În ceea ce privește structura pieței germane, deși aceasta putea constitui deopotrivă o barieră la intrarea pe această piață în perioada cuprinsă între 24 aprilie 1998 și 10 august 2000, nu este mai puțin adevărat că niciun element nu permite să se considere că, în acea perioadă, care este ulterioară modificărilor legislative intervenite în anul 1998, aceasta, analizată individual sau coroborată cu lipsa vreunei norme referitoare la ATR, putea exclude în întregime existența unei concurențe potențiale pe piața germană. De altfel, reclamanta se limitează să susțină că această structură constituia o barieră importantă la intrare, consolidată prin integrarea verticală a operatorilor supraregionali de distribuție cu ridicata. Cu toate acestea, reclamanta nu susține că structura respectivă a împiedicat orice intrare pe piață.

111 În aceste condiții, se impune constatarea că niciun element nu este în măsură să demonstreze că, în mod eronat, Comisia a considerat că exista o concurență potențială pe piața germană în sectorul gazului între 24 aprilie 1998 și 10 august 2000.

112 Având în vedere toate cele de mai sus, primul aspect trebuie admis în măsura în care privește perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1980 și 24 aprilie 1998 și trebuie respins în măsura în care privește perioada cuprinsă între 24 aprilie 1998 și 10 august 2000.

113 Întrucât primul aspect este admis în parte, se impune deopotrivă examinarea celorlalte aspecte invocate în susținerea prezentului motiv, în măsura în care se referă la perioada cuprinsă între 24 aprilie 1998 și 10 august 2000.

b) Cu privire la al doilea aspect

114 În cadrul acestui aspect, reclamanta contestă analiza Comisiei, potrivit căreia înțelegerea a putut avea un efect sensibil, actual sau potențial, asupra schimburilor comerciale de gaz între Franța și Germania înainte de luna august 2000.

115 În această privință, reclamanta invocă, în esență, două critici întemeiate, prima, pe nemotivare, iar a doua, pe o eroare de fapt și de drept.

— Cu privire la prima critică

116 Reclamanta susține că decizia atacată este viciată de nemotivare prin faptul că în aceasta nu s-a demonstrat în ce măsură înțelegerea a putut afecta schimburile comerciale de gaz între Franța și Germania începând cu 1 ianuarie 1980 și că la acea dată erau întrunite condițiile de aplicare a articolului 81 CE.

117 Trebuie amintit că obligația de motivare constituie o normă fundamentală de procedură, care trebuie diferențiată de problema temeiniciei motivării, aceasta fiind o componentă a legalității pe fond a actului în litigiu (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 67, și Hotărârea Tribunalului din 4 iulie 2006, Hoek Loos/Comisia, T-304/02, Rec., p. II-1887, punctul 54). Potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea unei decizii cauzatoare de prejudicii trebuie să permită exercitarea efectivă a controlului de legalitate a acesteia și să ofere persoanei interesate informațiile necesare pentru a ști dacă decizia este

sau nu este întemeiată. Caracterul suficient al unei asemenea motivări trebuie apreciat în funcție de împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de posibilul interes al destinatarilor de a primi explicații (Hotărârea Tribunalului din 28 aprilie 1994, AWS Benelux/Comisia, T-38/92, Rec., p. II-211, punctul 26, și Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Gruber + Weber/Comisia, T-310/94, Rec., p. II-1043, punctul 209).

118 În speță, în considerentul (261) al deciziei atacate, Comisia a amintit că, pentru a fi susceptibil să afecteze comerțul dintre statele membre, un acord trebuie să permită, pe baza unui ansamblu de elemente obiective de drept sau de fapt, să se prevadă, cu un grad de probabilitate suficient, că poate exercita o influență directă sau indirectă, actuală sau potențială asupra fluxurilor comerciale dintre statele membre. În considerentul (262) al deciziei atacate, Comisia a adăugat că, în conformitate cu Orientările privind conceptul de efect asupra comerțului din articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2004, C 101, p. 81, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 149), acordurile de împărțire a piețelor care privesc mai multe state membre sunt prin natura lor susceptibile să armonizeze condițiile de concurență și să afecteze întrepătrunderea schimburilor comerciale prin deturnarea fluxurilor comerciale de la orientarea lor tradițională și, prin urmare, să afecteze comerțul dintre statele membre. În continuare, în considerentul (263) al acestei decizii, Comisia a arătat că aplicarea articolului 81 alineatul (1) CE în cazul unui acord de împărțire a piețelor și în cazul unei practici concertate nu se limitează la cota de vânzări ale participanților care au implicat efectiv un transfer de mărfuri dintr-un stat membru către un alt stat membru și că faptul că, prin însăși natura lor, produsele fac în mod facil obiectul unor schimburi comerciale transfrontaliere dă un indiciu adecvat în ceea ce privește problema dacă comerțul dintre statele membre poate fi afectat. În același considerent, Comisia a reținut că, în speță, prin încercarea de a menține situația concurenței înainte de liberalizare prin limitarea furnizării de gaz transportat prin gazoductul MEGAL, care constituie principala cale de import a gazului natural către Germania și Franța, și, așadar, prin împiedicarea concurenței transfrontaliere pe piețele germană și franceză în sectorul gazelor, acordul și comportamentul anticoncurențial ale întreprinderilor în cauză le-au împiedicat să încerce să facă afaceri pe piața națională a fiecăreia și, prin urmare, au avut un efect ori, cel puțin, au fost susceptibile să aibă un efect sensibil asupra schimburilor comerciale dintre statele membre.

119 În aceste condiții, trebuie să se considere că, în mod corespunzător cerințelor legale, Comisia a prezentat motivele pentru care a apreciat că înțelegerea ar fi putut afecta schimburile comerciale dintre Franța și Germania începând cu 1 ianuarie 1980 și că ar fi îndeplinite condițiile de aplicare a articolului 81 CE. În această privință, trebuie arătat că decizia atacată privește explicit și situația „anterioară liberalizării”, cu alte cuvinte, înainte de 10 august 2000, astfel încât reclamanta susține în mod greșit că demonstrația Comisiei se limitează la perioada ulterioară acestei date.

120 Așadar, prima critică trebuie înlăturată.

— Cu privire la a doua critică

121 Reclamanta arată că decizia este viciată de o eroare de fapt și de drept. În opinia sa, scrisorile adiționale nu au putut avea o influență actuală sau potențială sensibilă asupra schimburilor comerciale dintre Germania și Franța înainte de luna august 2000, întrucât piețele germană și franceză erau, de fapt sau de drept, închise concurenței înaintea acelei date, astfel încât schimburile comerciale de gaz natural dintre aceste țări nu ar fi fost diferite în lipsa practicilor în discuție.

122 În această privință, trebuie amintit că articolul 81 alineatul (1) CE se aplică numai acordurilor susceptibile să afecteze comerțul dintre statele membre. Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a fi susceptibile să afecteze comerțul dintre statele membre, o decizie, un acord sau o practică trebuie, pe baza unui ansamblu de elemente obiective de drept sau de fapt, să permită să se prevadă, cu un grad de probabilitate suficient, că exercită o influență directă sau indirectă, actuală sau potențială asupra fluxurilor de schimburi comerciale dintre statele membre într-un asemenea mod încât să creeze

temerea că pot constitui un obstacol pentru realizarea unei piețe unice între statele membre (a se vedea Hotărârea Curții din 23 noiembrie 2006, Asnef-Equifax și Administración del Estado, C-238/05, Rec., p. I-11125, punctul 34 și jurisprudența citată).

123 Astfel, un efect asupra schimburilor comerciale intracomunitare rezultă în general din reunirea mai multor factori care, considerați în mod izolat, nu ar fi în mod necesar determinanți. Pentru a verifica dacă o înțelegere afectează în mod semnificativ comerțul dintre statele membre, aceasta trebuie examinată în contextul său economic și juridic (a se vedea Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, punctul 122 de mai sus, punctul 35 și jurisprudența citată). În această privință, este puțin important dacă influența unei înțelegeri asupra schimburilor comerciale este defavorabilă, neutră sau favorabilă. Astfel, o restrângere a concurenței este de natură să afecteze comerțul dintre statele membre atunci când este susceptibilă să deturneze fluxurile comerciale de la orientarea pe care ar fi avut-o în alte condiții (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 29 octombrie 1980, van Landewyck și alții/Comisia, 209/78-215/78 și 218/78, Rec., p. 3125, punctul 172).

124 În plus, capacitatea unei înțelegeri de a afecta comerțul dintre statele membre, și anume efectul său potențial, este suficientă pentru ca aceasta să intre în domeniul de aplicare al articolului 81 CE, nefiind necesară demonstrarea unei atingeri efective a schimburilor comerciale (Hotărârea Curții din 21 ianuarie 1999, Bagnasco și alții, C-215/96 și C-216/96, Rec., p. I-135, punctul 48, și Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, punctul 166). Este însă necesar ca efectul potențial al înțelegerii asupra comerțului interstatal să fie sensibil sau, cu alte cuvinte, ca acesta să nu fie nesemnificativ (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 28 aprilie 1998, Javico, C-306/96, Rec., p. I-1983, punctele 12 și 17).

125 Pe de altă parte, o înțelegere care acoperă întregul teritoriu al unui stat membru are ca efect, prin însăși natura sa, consolidarea împărțirii piețelor la nivel național, împiedicând astfel întrepătrunderea economică dorită de Tratatul CE (Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, punctul 122 de mai sus, punctul 37).

126 În speță, trebuie să se constate că, din moment ce nu a demonstrat existența unei concurențe potențiale pe piața germană în sectorul gazelor în perioada 1 ianuarie 1980-24 aprilie 1998 (a se vedea punctul 104 de mai sus) și că este cert că piața franceză era închisă concurenței cel puțin până în luna august 2000, Comisia a reținut în mod eronat că acordul și practicile în discuție fuseseră susceptibile să aibă un efect sensibil asupra schimburilor comerciale dintre statele membre înainte de 24 aprilie 1998.

127 Această apreciere se regăsește cu atât mai mult cu cât, în această privință, astfel cum reiese din considerentul (263) al deciziei atacate, Comisia și-a întemeiat concluzia în special pe faptul că acest acord și că aceste practici împiedicau concurența transfrontalieră pe piețele germană și franceză în sectorul gazelor. Or, în lipsa unei concurențe pe cele două piețe, concurența nu putea fi împiedicată și, în consecință, comerțul dintre statele membre nu putea fi afectat.

128 În schimb, în privința perioadei 24 aprilie 1998-10 august 2000, prezenta critică trebuie respinsă, din moment ce existența unei concurențe potențiale pe piața germană în sectorul gazelor nu a fost repusă în discuție în mod valabil (a se vedea punctul 111 de mai sus) și că restrângerea concurenței era astfel susceptibilă să aibă un efect sensibil asupra schimburilor comerciale dintre statele membre.

129 Aceste considerații nu sunt invalidate prin argumentele reclamantei întemeiate pe Orientările privind conceptul de efect asupra comerțului din articolele 81 CE și 82 CE. Astfel, reclamanta contestă afirmațiile cuprinse în considerentul (262) al deciziei atacate (a se vedea punctul 118 de mai sus), susținând că lipsa unei perspective de liberalizare și de realizare a pieței interne în sectorul gazelor (cel puțin) înainte de luna august 2000 este un element obiectiv, în sensul jurisprudenței, care permite să se excludă cu un grad de probabilitate suficient ca acordul de împărțire a piețelor în discuție să fi exercitat o influență sensibilă asupra schimburilor comerciale dintre statele membre. Or, astfel cum

s-a arătat în cadrul examinării primului aspect, perspectiva unei liberalizări nu putea fi exclusă pe termen lung la data semnării scrisorilor adiționale (a se vedea punctul 80 de mai sus). Mai mult, lipsa realizării pieței interne în sectorul gazelor nu excludea, în mod individual, existența unor schimburi comerciale intracomunitare de gaz care să poată fi afectate, asemenea schimburi comerciale putând, astfel, să existe în pofida nerealizării pieței interne. Obiecțiunea reclamantei trebuie, așadar, înlăturată. De asemenea, se impune respingerea argumentului întemeiat pe faptul că orientările prevăd că, „[î]n cazurile în care există bariere în calea comerțului transfrontalier între statele membre, care sunt exterioare acordului sau practicii, comerțul poate fi afectat doar dacă acele bariere dispar în viitorul apropiat”, din moment ce dispariția lor nu era exclusă pe termen lung.

130 Din cele de mai sus rezultă că a doua critică invocată în cadrul celui de al doilea aspect trebuie admisă în parte și, prin urmare, trebuie admis în parte al doilea aspect, în măsura în care privește perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1980 și 24 aprilie 1998. În schimb, acest aspect trebuie respins în măsura în care privește perioada cuprinsă între 24 aprilie 1998 și 10 august 2000.

c) Cu privire la al treilea aspect

131 În cadrul prezentului aspect, reclamanta susține că decizia atacată încalcă articolul 81 CE, normele referitoare la administrarea probelor și obligația de motivare, din cauza lipsei vreunui element de probă referitor la existența pretinsei încălcări între luna ianuarie 1980 și luna februarie 1999.

132 În această privință, trebuie amintit cu titlu introductiv că, din moment ce Comisia nu a reținut existența unei încălcări săvârșite în Franța înainte de 10 august 2000 și că, din examinarea primului aspect, rezultă că aceasta a reținut în mod greșit existența unei încălcări săvârșite în Germania între 1 ianuarie 1980 și 24 aprilie 1998, examinarea prezentului aspect trebuie limitată la perioada cuprinsă între această ultimă dată și luna februarie 1999.

133 În continuare, trebuie să se observe că, în cadrul unei încălcări complexe, care a implicat timp de mai mulți ani mai mulți producători care urmăreau un obiectiv de organizare în comun a pieței, nu se poate cere Comisiei să încadreze cu precizie încălcarea, pentru fiecare întreprindere și pentru fiecare moment dat, ca fiind acord sau practică concertată, în condițiile în care, în orice caz, ambele forme de încălcări sunt avute în vedere la articolul 81 CE (Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, punctul 696).

134 Astfel, Comisia are temei să califice o asemenea încălcare complexă ca fiind acord „și/sau” practică concertată, în măsura în care această încălcare conține elemente care trebuie calificate drept „acord” și elemente care trebuie calificate drept „practică concertată” (Hotărârea Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, punctul 133 de mai sus, punctul 697).

135 Într-o asemenea situație, dubla calificare trebuie înțeleasă nu ca o calificare care impune simultan și cumulativ dovada ca fiecare dintre aceste elemente de fapt să prezinte elemente constitutive ale unui acord sau ale unei practici concertate, ci că desemnează un ansamblu complex care cuprinde elemente de fapt, dintre care unele au fost calificate drept acord, iar altele, drept practică concertată în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, care nu prevede o calificare specifică pentru acest tip de încălcare complexă (Hotărârea Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, punctul 133 de mai sus, punctul 698).

136 Pe de altă parte, dintr-o jurisprudență constantă reiese că existența unei practici sau a unui acord anticoncurențial trebuie să fie dedusă din anumite coincidențe și indicii care, privite în ansamblu, pot constitui, în lipsa unei alte explicații coerente, dovada încălcării normelor de concurență (a se vedea Hotărârea Curții din 21 septembrie 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, C-105/04 P, Rec., p. I-8725, punctele 94 și 135 și jurisprudența citată).

137 Asemenea indicii și coincidențe permit evidențierea nu numai a existenței unor comportamente sau a unor acorduri anticoncurențiale, ci și a duratei comportamentului anticoncurențial continuu și a perioadei de aplicare a unui acord încheiat cu încălcarea normelor de concurență (Hotărârea Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, punctul 136 de mai sus, punctul 95).

138 În sfârșit, trebuie amintit că cerința securității juridice, de care trebuie să beneficieze operatorii economici, presupune ca, atunci când există un litigiu asupra existenței unei încălcări a normelor de concurență, Comisia, care are sarcina de a dovedi încălcările pe care le constată, să invoce elemente de probă apte să dovedească, în mod corespunzător cerințelor legale, existența faptelor constitutive ale încălcării. În special, în ceea ce privește pretinsa durată a unei încălcări, același principiu al securității juridice impune ca, în lipsa unor elemente de probă susceptibile să dovedească direct durata unei încălcări, Comisia să invoce cel puțin elemente de probă care se raportează la fapte suficient de apropiate în timp încât să se poată admite în mod rezonabil că această încălcare a continuat neîntrerupt între două date exacte (Hotărârea Tribunalului din 7 iulie 1994, Dunlop Slazenger/Comisia, T-43/92, Rec., p. II-441, punctul 79).

139 În speță, astfel cum reiese din considerentul (211) al deciziei atacate, Comisia a apreciat că acest comportament al întreprinderilor în cauză, care consta într-un acord inițial de împărțire a unor piețe și în practici concertate care se prezentau sub forma unor reuniuni periodice destinate a conveni și a pune în aplicare acest acord pe o perioadă mai mare de 25 de ani, constituia o încălcare unică și continuă și o „restrângere a concurenței prin obiect”. Comisia a subliniat că era artificială subîmpărțirea acestui comportament continuu, caracterizat de un singur obiectiv, considerându-se compus din mai multe încălcări distincte, din moment ce, dimpotrivă, era vorba despre o încălcare unică ce s-a concretizat progresiv atât prin acorduri, cât și prin practici concertate.

140 Or, astfel cum a susținut reclamanta, Comisia nu a invocat nicio dovadă referitoare la încălcarea în discuție în privința perioadei cuprinse între luna ianuarie 1980 și 4 februarie 1999. Acest aspect nu este contestat de Comisie, care admite, în memoriul în apărare, că nu a furnizat, în afara scrisorilor adiționale, dovezi punctuale anterioare anului 1999. În această privință, trebuie înlăturată de la bun început explicația dată de Comisie potrivit căreia nu a considerat necesar, după ce a intrat în posesia unor documente ulterioare anului 1999 cu ocazia inspecțiilor, să solicite întreprinderilor în cauză documente anterioare. Astfel, nu se poate admite ca, în administrarea probelor, Comisia să se întemeieze pe propria neglijență pentru a nu îndeplini obligațiile care îi revin în acest sens.

141 Cu toate acestea, faptul că nu a fost dovedită existența unei încălcări continue în privința unor anumite perioade determinate nu se opune împrejurării de a se considera că încălcarea s-a produs într-o perioadă mai mare decât acestea, din moment ce o asemenea constatare se întemeiază pe indicii obiective și concordante (Hotărârea Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, punctul 136 de mai sus, punctul 98).

142 Or, trebuie amintit că, astfel cum rezultă din decizia atacată, în anul 1975, întreprinderile în cauză au încheiat un acord scris de împărțire a piețelor, constituit prin Acordul MEGAL, anexele la acesta și scrisorile adiționale și care consta în faptul de a nu intra – sau de a intra în mod limitat – pe piața națională a fiecăreia și de a-și proteja astfel piețele naționale abținându-se să vândă pe piața națională a celeilalte părți gazul transportat prin gazoductul MEGAL. După cum reiese din întreaga hotărâre de față, niciunul dintre argumentele invocate de reclamantă nu permite repunerea în discuție a acestei constatări. Acordul nu a fost încheiat pe o durată determinată, întrucât nicio dispoziție a acestuia nu menționa data încetării sale.

143 Niciun element nu permite să se demonstreze că Acordul MEGAL, anexele la acesta și scrisorile adiționale ar fi fost reziliate înainte de anul 1999. De altfel, reclamanta nu a invocat niciun element anterior acestei date prin care să urmărească o asemenea demonstrație. Trebuie să se precizeze, în acest context, că împrejurarea că, la finalizarea examinării primului aspect al prezentului motiv, Tribunalul anulează articolul 1 din decizia atacată în măsura în care constată existența unei încălcări săvârșite în

Germania înainte de anul 1998 nu repune în discuție, în sine, existența acordului de împărțire a piețelor, ci data de început a caracterului său ilicit. Cât privește împrejurarea că Acordul din 2004 menționează că întreprinderile în cauză considerau „de mult timp" „nule și neavenite" scrisorile adiționale din 1975, aceasta nu este în măsură să furnizeze un indiciu precis care să permită să se considere că acordul în discuție în speță fusese reziliat înainte de anul 1999. Dimpotrivă, din documente ulterioare acestei date, în special din mesajele electronice ale serviciului juridic al reclamantei, din 9 februarie și din 17 februarie 2000, care se referă expres la scrisorile Direktion G și Direktion I, a căror valoare probantă este analizată la punctul 163 de mai jos, rezultă că reclamanta continua să facă trimitere la acordul menționat, ceea ce indică faptul că în anul 2000 acesta nu fusese reziliat.

144 În aceste condiții, Acordul MEGAL, anexele la acesta și scrisorile adiționale trebuiau considerate că erau în vigoare în perioada 1975-1999, așadar, în perioada pertinentă pentru examinarea prezentului aspect, după cum este definită la punctul 132 de mai sus, și anume între anii 1998 și 1999, astfel încât nu era necesară furnizarea de către Comisie a unei dovezi suplimentare privind punerea lor în aplicare în perioada menționată. În această privință, trebuie subliniat că situația în discuție în speță diferă de cea care a determinat pronunțarea Hotărârii Dunlop Slazenger/Comisia, punctul 138 de mai sus, amintită de reclamantă. Astfel, în acea cauză, Comisia a constatat, printre altele, existența a două scrisori din anul 1977 și, respectiv, din anul 1985, prin care întreprinderile în cauză își interziceau exporturile. Tribunalul a reținut că, întrucât nu putea invoca elemente de probă de natură să susțină caracterul continuu, în intervalul 1977-1985, al încălcării săvârșite de acea întreprindere, Comisia nu a dovedit corespunzător cerințelor legale că începutul încălcării trebuia situat în anul 1977. Totuși, spre deosebire de cazul din speță, scrisoarea din anul 1977 avea ca obiect, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 45 al hotărârii menționate, o ofertă punctuală și nu constituia o măsură pe durată determinată, astfel cum se prezintă Acordul MEGAL și scrisorile adiționale.

145 Rezultă că al treilea aspect trebuie respins.

146 Din toate cele de mai sus rezultă că primul și al doilea aspect ale prezentului motiv trebuie admise în parte și că al treilea aspect trebuie respins.

147 Așadar, se impune anularea articolului 1 din decizia atacată în măsura în care se constată existența unei încălcări săvârșite în Germania în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1980 și 24 aprilie 1998.

2. *Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate după luna august 2000*

148 Acest motiv, prin care reclamanta susține că, în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate după luna august 2000, Comisia a săvârșit erori de fapt și de drept, se întemeiază pe patru aspecte, întemeiate, la rândul lor, primul, pe încălcarea articolului 81 CE, din cauza inexistenței unei încălcări unice și continue între 1 ianuarie 1980 și 30 septembrie 2005 și, pe cale de consecință, din cauza prescripției scrisorilor adiționale, al doilea, pe încălcarea articolului 81 CE și a normelor privind administrarea probelor, din cauza lipsei caracterului concordant al voințelor întreprinderilor în cauză de a aplica scrisorile adiționale după luna august 2000, al treilea, pe încălcarea articolului 81 CE, din cauza unei aprecieri vădit eronate a reuniunilor și a discuțiilor dintre întreprinderile în cauză în intervalul 1999-2005, și, al patrulea, pe o încălcare a articolului 81 CE și a obligației de motivare, din cauza faptului că nu a apreciat caracterul autonom al comportamentului reclamantei în Germania și al comportamentului E.ON în Franța.

149 Se impune examinarea primului aspect în ultimul rând.

a) Cu privire la al doilea aspect

150 În cadrul prezentului aspect, reclamanta susține că Comisia nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale existența unei voințe concordante a întreprinderilor în cauză de a aplica scrisorile adiționale după luna august 2000.

151 În această privință, trebuie amintit că Comisiei îi revine obligația de a dovedi încălcările pe care le constată și de a stabili elementele de probă adecvate în vederea demonstrării, corespunzător cerințelor legale, a existenței faptelor constitutive ale unei încălcări (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 173 și jurisprudența citată).

152 Mai mult, în cadrul unei acțiuni în anulare formulate în temeiul articolului 230 CE, instanței Uniunii îi revine numai obligația de a controla legalitatea actului atacat (Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 174).

153 Astfel, rolul instanței sesizate cu o acțiune în anulare împotriva unei decizii a Comisiei prin care se constată existența unei încălcări a normelor de concurență și prin care se aplică amenzi destinatarilor constă în aprecierea dacă dovezile și alte elemente invocate de Comisie în decizie sunt suficiente pentru a demonstra existența încălcării imputate (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 175 și jurisprudența citată).

154 În plus, trebuie amintit că existența unei îndoieli a instanței trebuie interpretată în favoarea întreprinderii căreia îi este adresată decizia de constatare a unei încălcări. Prin urmare, instanța nu poate concluziona că existența încălcării în cauză a fost dovedită de Comisie la un standard juridic corespunzător dacă există încă o îndoială cu privire la acest aspect, în special în cazul unei acțiuni în anulare a unei decizii de aplicare a unei amenzi (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 177 și jurisprudența citată).

155 Astfel, Comisia trebuie să evidențieze probe exacte și concordante pentru a întemeia convingerea fermă a săvârșirii încălcării (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 179 și jurisprudența citată).

156 Cu toate acestea, se impune sublinierea că nu este necesar ca fiecare dintre probele prezentate de Comisie să corespundă acestor criterii în legătură cu fiecare element al încălcării. Este suficient ca seria de indicii invocată de instituție, apreciată în mod global, să răspundă la această cerință (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 180 și jurisprudența citată).

157 În speță, din considerentul (163) al deciziei atacate reiese aprecierea Comisiei în sensul că întreprinderile în cauză au încheiat în anul 1975 un acord în termenii căruia reclamanta nu ar vinde gaz transportat prin gazoductul MEGAL unor clienți din Germania, iar E.ON nu ar vinde gaz transportat prin gazoductul MEGAL în Franța. Comisia a considerat că, atunci când piețele europene în sectorul gazului au fost deschise și, în consecință, atunci când acordul de împărțire a unor piețe a fost „susceptibil să producă un impact semnificativ pe piață în 1998/2000”, aceste întreprinderi nu au încetat oficial acest acord și nu l-au declarat în mod expres caduc. În această privință, Comisia a arătat în special că atât documentele interne ale întreprinderilor în cauză, cât și discuțiile dintre acestea arată că ele considerau că interdicția ca reclamanta să utilizeze punctele de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania și interdicția ca E.ON să tranziteze gazul prin acest gazoduct în Franța erau constrângătoare.

158 În lumina acestor elemente trebuie examinate cele trei critici invocate de reclamantă în susținerea prezentului aspect, întemeiate, prima, pe încălcarea principiului prezumției de nevinovăție și a lipsei valorii probante a scrisorilor adiționale după luna august 2000, a doua, pe lipsa valorii probante a elementelor de probă reținute de Comisie pentru a demonstra că întreprinderile în cauză au convenit pentru a considera scrisorile respective constrângătoare după acea dată și, a treia, pe faptul că reclamanta a furnizat dovezi care demonstrau „renunțarea” la scrisorile adiționale după liberalizare.

159 În acest scop, este oportună examinarea celei de a doua, apoi a celei de a treia și, în sfârșit, a primei critici.

— Cu privire la a doua critică

160 Reclamanta susține, în esență, că elementele pe care s-a întemeiat Comisia sunt lipsite de precizie, ambigue și nu sunt suficiente să stea la baza unui concurs de voințe susceptibil să constituie acordul în discuție, în speță aplicarea scrisorilor adiționale după liberalizare.

161 În această privință, trebuie amintit că, pentru a aprecia valoarea probantă a unui document, este necesară verificarea credibilității informației cuprinse în acesta și luarea în considerare îndeosebi a originii documentului, a împrejurărilor întocmirii sale, a destinatarului său pentru a ridica problema dacă, potrivit conținutului său, pare a fi logic și fiabil (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Dresdner Bank și alții/Comisia, T-44/02 OP, T-54/02 OP și T-56/02 OP, T-60/02 OP și T-61/02 OP, Rec., p. II-3567, punctul 121 și jurisprudența citată).

162 Or, în speță, niciun element nu permite repunerea în discuție a valorii probante a documentelor pe care Comisia s-a întemeiat pentru a considera scrisorile adiționale constrângătoare după luna august 2000.

163 În primul rând, în ceea ce privește documentele provenite de la serviciul juridic al reclamantei, trebuie arătat că, în considerentele (64) și (65) ale deciziei atacate, Comisia a amintit conținutul unei note din 3 decembrie 1999 și al mesajelor electronice din 9 februarie și din 17 februarie 2000. Referitor, pe de o parte, la nota din 3 decembrie 1999, din ea reiese, în esență, că serviciul juridic al reclamantei considera că aceasta nu se poate prevala de noul cadru juridic al liberalizării pentru a furniza clienților din Germania gaz tranzitat prin gazoductul MEGAL. Potrivit acestei note, deși reclamanta putea extrage gaz aflat în tranzit pentru a aproviziona asemenea clienți, acest fapt ar denatura acordurile privind gazoductul respectiv. Referitor, pe de altă parte, la mesajele electronice din 9 februarie și din 17 februarie 2000, astfel cum a arătat Comisia, acestea se referă explicit la scrisorile Direktion G și Direktion I. Astfel, acestea menționează că prima dintre ele pare o „vastă împărțire a pieților” între întreprinderile în cauză, „ceea ce ridică problema valorii juridice a unui asemenea document (nul!)” și că, prin a doua scrisoare, calificată „superbă”, întreprinderile respective convin ca reclamanta să nu livreze gaz (direct sau indirect) unui client din Germania. În această privință, se impune înlăturarea argumentului reclamantei potrivit căruia mesajele electronice respective ar confirma dificultățile de interpretare ale scrisorilor adiționale. Desigur, din aceste mesaje electronice reiese că serviciul juridic al reclamantei ridica problema dacă E.ON putea transporta gaz pentru terți prin gazoductul MEGAL și arăta că, în trecut, recursese la o interpretare favorabilă E.ON a scrisorilor în chestiune, considerând că E.ON putea obliga un terț care dorea să transporte gaz prin acest gazoduct să contracteze cu ea. Totuși, nu este mai puțin adevărat că analiza scrisorilor adiționale efectuată de serviciul juridic al reclamantei, în privința restricțiilor pe care le determină, este explicită și lipsită de orice ambiguitate, astfel cum reiese din modul lor de redactare. În aceste condiții, fără a săvârși o eroare, Comisia a putut să se întemeieze pe aceste trei documente pentru a aprecia, în esență, pe baza lor, că reclamanta avea cunoștință despre caracterul ilicit al acordului, însă că aceasta continua să i se conformeze, astfel cum se menționează la punctul 4.2.2.2 din decizia atacată.

164 În al doilea rând, în ceea ce privește procesele-verbale întocmite de E.ON referitoare la reuniunile din 4 februarie și din 24 iunie 1999, rezultă, pe de o parte, din procesul-verbal al primei reuniuni că E.ON a luat notă cu preocupare de anumite observații invocate cu ocazia unor reuniuni precedente, potrivit cărora anumite persoane din structura reclamantei ar avea în vedere cel puțin vânzarea separată de gaz în Germania prin intermediul gazoductului MEGAL. Potrivit acestui document, în răspuns, reclamanta a indicat că scopul său era de a-și optimiza poziția în calitate de expeditor și de acționar și că, atunci când noile norme privind ATR ar intra în vigoare, aceasta ar trebui să își apere interesele, ținând însă în continuare seama de legătura istorică strânsă cu E.ON. Reclamanta a promis deopotrivă să informeze cu celeritate E.ON cu privire la reflecțiile sale. Pe de altă parte, din procesul-verbal al celei de a doua reuniuni reiese că reclamanta a indicat că avea în vedere eventual să recurgă la oportunitățile comerciale în Germania, chiar dacă acest fapt nu este îndreptat împotriva E.ON. Potrivit acestui proces-verbal, reclamanta a menționat de asemenea că, în regimul contractual actual privind gazoductul MEGAL, îl putea utiliza numai ca linie de tranzit și nu era autorizată să extragă gaz în Germania, E.ON răspunzând în această privință că opțiunea reclamantei de a retrage gaz din gazoductul MEGAL ar avea semnificația unui amendament general al cadrului contractual MEGAL. Acest fapt confirmă nu numai că reclamanta a încercat să asigure E.ON cu privire la intențiile sale în Germania, ci și că întreprinderile în cauză se considerau supuse dispozițiilor acordului în discuție.

165 Așadar, fără a săvârși o eroare, în considerentul (70) al deciziei atacate, Comisia a arătat că, dacă acestea permit să se demonstreze că E.ON aprecia că anumite persoane din structura reclamantei aveau în vedere să intre pe piața din sudul Germaniei, aceste documente atestă deopotrivă că E.ON a încercat să descurajeze reclamanta în a proceda astfel și că aceasta din urmă a promis să țină seama de legătura istorică strânsă cu E.ON și de a o informa cu celeritate cu privire la reflecțiile sale. De asemenea, având în vedere modul de redactare a acestor documente, Comisia a considerat în mod întemeiat că întreprinderile în cauză conveniseră că o intrare eventuală a reclamantei pe piața din zona gazoductului MEGAL ar trebui să facă obiectul unei poziții comune a acestora.

166 Desigur, astfel cum arată reclamanta, niciunul dintre cele două documente nu se referă explicit la menținerea scrisorilor adiționale. Din aceste documente, în special din documentul referitor la reuniunea din 24 iunie 1999, rezultă totuși cu claritate că întreprinderile în cauză se considerau încă supuse cadrului contractual referitor la gazoductul MEGAL, din care făceau parte integrantă scrisorile adiționale, și restricțiilor determinate de aceste scrisori cu privire la posibilitatea reclamantei de a preleva gaz în Germania din acest gazoduct. În orice caz, spre deosebire de cele sugerate de reclamantă, din considerentele (67)-(70) ale deciziei atacate nu rezultă că Comisia a utilizat aceste documente pentru a arăta că întreprinderile apreciau scrisorile respective ca fiind constrângătoare, concluziile cuprinse în considerentul (70) nemenționând nici caracterul lor caduc, nici caracterul lor constrângător. În sfârșit, în ceea ce privește punctul 4.2.2.4 din decizia atacată, în care este dezvoltată considerația potrivit căreia „[reclamanta] promite să nu combată [E.ON] în Germania”, trebuie arătat că, deși o asemenea considerație poate părea simplistă, totuși nu este, în esență, eronată, din moment ce documentele în discuție demonstrează că reclamanta intenționa să țină seama de legătura sa cu E.ON și să o informeze cu privire la reflecțiile sale referitoare la vânzări eventuale în Germania și că oportunitățile comerciale pe care le avea în vedere pentru a le utiliza nu erau îndreptate împotriva E.ON.

167 În al treilea rând, în ceea ce privește nota internă a E.ON din 8 iunie 2001, redactată în vederea unei reuniuni cu reclamanta din 12 iunie 2001, Comisia a dedus din cuprinsul ei, astfel cum rezultă din considerentul (77) al deciziei atacate, că E.ON conștientiza faptul că interdicția impusă reclamantei de a preleva gaz din gazoductul MEGAL aducea atingere dreptului concurenței. În această privință, se impune constatarea că această notă se înscrie în special în cadrul discuțiilor referitoare la restructurarea cadrului contractual al gazoductului MEGAL. Din aceasta rezultă că, în acest nou model invocat, se avea în vedere ca reclamanta să beneficieze de un drept de intrare și de ieșire de-a lungul gazoductului MEGAL care, în practică, nu ar putea în nicio ipoteză să îi fie refuzat din punct de vedere juridic potrivit GWB ori EnWG. Așadar, E.ON avea cunoștință despre faptul că legislația germană nu permitea să i se refuze reclamantei dreptul de a preleva gaz din gazoductul MEGAL. Or, numai în contextul viitor al renegocierii Acordului MEGAL, cu aplicarea noțiunii de uz beneficiar, se avea în vedere acordarea unui asemenea drept reclamantei. În orice caz, din nota respectivă rezultă deopotrivă că reclamanta invoca posibilitatea de a beneficia de puncte de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania, aspect care implică, așadar, că nu beneficia de puncte de ieșire în raport cu cadrul contractual existent. În consecință, reclamanta susține în mod greșit că Comisia ar fi trebuit să considere că din această notă ar rezulta că scrisorile adiționale nu mai erau în vigoare.

168 În al patrulea rând, în ceea ce privește schimbul de scrisori dintre întreprinderile în cauză din 13 mai și din 21 mai 2002, în considerentul (81) al deciziei atacate, Comisia a apreciat că acest schimb confirma că E.ON aprecia că scrisoarea Direktion G era constrângătoare și că niciuna dintre întreprinderile în cauză nu sugerase că această scrisoare și scrisoarea Direktion I erau caduce. În această privință, se impune constatarea că scrisoarea adresată reclamantei de E.ON la 21 mai 2002, ca răspuns la scrisoarea acesteia din 13 mai 2002, face trimitere expresă la scrisoarea Direktion G, indicând că transportul efectuat pentru o altă întreprindere prin gazoductul MEGAL se conformează pe deplin scrisorii respective. Or, în cazul în care această scrisoare ar fi fost considerată caducă și neobligatorie pentru întreprinderile în cauză, E.ON nu ar fi indicat că transportul în discuție era conform cu aceasta. Faptul, amintit de reclamantă, că ea nu s-ar fi referit la scrisoarea Direktion G sau la scrisoarea Direktion I în scrisoarea sa din 13 mai 2002 nu este concludent pentru a demonstra caracterul caduc al

acestor dispoziții sau voința neconcordantă. Astfel, chiar dacă reclamanta nu s-a referit expres la acest aspect în scrisoarea respectivă, nu este mai puțin adevărat, astfel cum a arătat Comisia în considerentul (83) al deciziei atacate, că E.ON nu s-ar fi întemeiat pe scrisoarea Direktion G pentru a susține că avea dreptul de a efectua transportul pentru unul dintre clienții săi, dacă această scrisoare nu fusese invocată anterior în sensul că interzicea acest tip de transport. În orice caz, chiar dacă se presupune că E.ON ar fi putut să se refere unilateral la această scrisoare, pe de o parte, acest fapt nu ar influența concluzia potrivit căreia scrisoarea respectivă era constrângătoare cel puțin pentru această întreprindere și, pe de altă parte, acesta nu ar permite să se considere că scrisorile adiționale nu mai erau constrângătoare pentru reclamantă. Cu privire la afirmația reclamantei potrivit căreia E.ON se referea la scrisoarea Direktion G pentru a-și consolida poziția de negociere în privința sa în raport cu dreptul său de transport pentru terți, aceasta nu este în niciun caz susceptibilă să infirme concluziile la care a ajuns Comisia. În sfârșit, argumentul reclamantei potrivit căruia acest schimb de scrisori privește condițiile de transport pentru terți, iar nu împărțirea piețelor, acesta nu permite repunerea în discuție a faptului că această corespondență evidențiază caracterul constrângător, cel puțin în privința E.ON, al scrisorii Direktion G, nici a se considera că reclamanta aprecia scrisorile adiționale ca fiind caduce. În definitiv, având în vedere modul lor de redactare, din discuțiile respective se putea deduce, astfel cum Comisia a arătat în considerentul (83) al deciziei atacate, că reclamanta estima că Acordul MEGAL în vigoare în acea perioadă interzicea E.ON să livreze gaz în Franța prin intermediul gazoductului MEGAL, chiar pe seama unui terț. De altfel, o asemenea poziție este conformă interpretării scrisorii Direktion G furnizată reclamantei de serviciul său juridic, care este prezentată în mesajele electronice din 9 februarie și din 17 februarie 2000.

169 În al cincilea rând, în ceea ce privește procesul-verbal întocmit de E.ON referitor la o reuniune din 23 mai 2002, mesajul electronic din 27 februarie 2003 provenit de la E.ON și procesul-verbal întocmit de E.ON referitor la o reuniune din 19 februarie 2004, trebuie arătat cu titlu introductiv că, astfel cum susține reclamanta, niciunul dintre aceste documente nu face trimitere în mod specific la scrisorile adiționale. Cu toate acestea, în decizia atacată, Comisia nu a invocat o asemenea împrejurare.

170 În continuare, trebuie arătat că rezultă cu claritate din procesul-verbal întocmit de E.ON referitor la o reuniune din 23 mai 2002 între responsabilii reclamantei și cei ai E.ON că, în cadrul acestei reuniuni, reclamanta a asigurat că la acea dată nu avea în vedere să vândă gaz prelevat din gazoductul MEGAL în sudul Germaniei. În plus, mesajul electronic din 27 februarie 2003, adresat de un responsabil al E.ON în Franța unui director al E.ON în Germania, face parte dintr-o reuniune de ordin privat pe care primul a avut-o cu un responsabil al reclamantei. Din acesta reiese că responsabilul reclamantei a indicat în special, cu ocazia acelei reuniuni, că aceasta părea convinsă de obligația de a se menține aproape de piața germană. Rezultă deopotrivă că, deși reclamanta putea încerca să vândă gaz în zona E.ON, aceasta s-ar fi realizat mai mult pentru a se informa asupra pieței decât pentru a conduce un atac frontal direct. În sfârșit, din procesul-verbal întocmit de E.ON referitor la o reuniune din 19 februarie 2004 între reprezentanții reclamantei și ai E.ON rezultă că, în cadrul acelei reuniuni, reclamanta a informat E.ON că înțelegea că aceasta din urmă era și dorea să rămână principalul furnizor pentru [*confidențial*] și că intenționa să respecte contractele de aprovizionare actuale ale E.ON.

171 În aceste condiții, se impune constatarea că din aceste documente coroborate rezultă cu claritate că întreprinderile în cauză au schimbat informații cu privire la strategiile lor de dezvoltare și, în mod specific, că reclamanta și-a făcut cunoscută intenția de a nu ataca frontal E.ON pe piața germană și de a nu vinde gaz în sudul Germaniei. Astfel, chiar dacă nu fac trimitere directă la scrisorile adiționale, aceste documente atestă că întreprinderile în cauză au respectat împărțirea piețelor rezultată din Acordul MEGAL și din aceste scrisori. Prin urmare, trebuie respinsă afirmația reclamantei potrivit căreia declarațiile raportate la aceste documente nu ar avea nicio legătură cu pretinsa încălcare.

172 În ceea ce privește valoarea probantă a acestor documente, trebuie subliniat, în raport cu faptul amintit de reclamantă că este vorba despre documente interne ale E.ON care nu sunt confirmate de discuțiile dintre întreprinderile în cauză, că pertinența acestei împrejurări va fi respinsă la punctele 224-226 de mai jos. Mai mult, trebuie arătat că aceste documente au fost întocmite de serviciile E.ON ca urmare

a reuniunilor ori a întrevederilor desfășurate între reprezentanții întreprinderilor în cauză. În plus, acestea au ca destinatari responsabili ai E.ON. Pe de altă parte, informațiile pe care le conțin, care sunt exacte și nu sunt vagi, astfel cum susține reclamanta, încearcă să confirme existența unei împărțiri a pieței. În aceste condiții, documentele respective trebuie considerate logice și fiabile, iar nu având o valoare probantă nulă sau scăzută, după cum susține reclamanta. În ceea ce privește faptul că unul dintre aceste documente, în speță mesajul electronic din 27 februarie 2003, privește discuțiile desfășurate în cadrul unei conversații de ordin privat, niciun element nu sugerează că acestea ar fi eronate, precizia textului său încercând în fapt să demonstreze caracterul lor veridic. În sfârșit, niciun element nu indică faptul că autorii acestor documente, în special ai mesajului electronic din 27 februarie 2003, au dat o interpretare personală a situației de fapt ori ar fi avut vreun interes personal să cosmetizeze faptele respective pentru a prezenta superiorilor lor un rezultat conform așteptărilor acestora, situație întâlnită în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Dresdner Bank și alții/Comisia, punctul 161 de mai sus (punctul 132), care este amintită de reclamantă.

173 În al șaselea rând, în ceea ce privește mesajul electronic din 16 martie 2004, trebuie amintit că, prin intermediul acestuia, responsabilul de vânzări în Franța al E.ON a adus la cunoștința a doi angajați ai E.ON în Germania o reuniune pe care a avut-o cu un angajat al reclamantei (unul dintre foștii săi colegi de clasă) cu privire la chestiunile legate de cesiunea gazului în Franța și la interesul eventual al E.ON și al reclamantei de a explora soluții care să permită o „concurență motivată”. Din acest mesaj rezultă că, deși reclamanta nu a dorit să aibă senzația că se teme de presiunea exercitată de autoritatea națională de reglementare în domeniul energiei, aceasta nu ignora și nu ar fi apreciat a fi foarte deschis obiectul unor critici și că, prin urmare, deși se putea întreprinde ceva pentru a arăta că noile persoane intrate pe piață puteau să aibă acces în zona de sud a Franței, ar fi văzut favorabilă această împrejurare. Din mesajul respectiv rezultă deopotrivă că, întrucât reclamanta dorea să se conformeze cerințelor acestei autorități, angajatul său a sugerat o discuție în temeiul căreia reclamanta ar aproviziona E.ON cu gaz în zona de sud a Franței în schimbul unei contrapartide. În această privință, angajatul respectiv intenționa să abordeze, potrivit mesajului electronic, îndeosebi problemele din jurul MEGAL. De asemenea, din acest mesaj electronic rezultă că angajatul reclamantei a arătat că, după cunoștința sa cu privire la Acordul MEGAL, toate capacitățile gazoductului MEGAL existente la Medelsheim erau rezervate de reclamantă, astfel încât, în fapt, chiar volumele importate de E.ON la acea dată erau ilegale.

174 În speță, *primo*, în mod contrar celor susținute de reclamantă, niciun element nu permite să se considere că acest mesaj electronic este doar reflectarea sentimentelor autorului său. Astfel, rezultă cu claritate din modul său de redactare că autorul acestuia, responsabilul cu vânzările E.ON în Franța, înțelege să comunice responsabililor germani ai E.ON informații pe care le-a primit în cursul unei întâlniri private cu un angajat al reclamantei, iar nu propria sa interpretare a discuțiilor. Aceste discuții reflectă în fapt poziția reclamantei, iar nu poziția angajatului său prezent la acea întâlnire. De altfel, întâlnirea a avut loc la solicitarea angajatului reclamantei, care dorea să discute înainte de o reuniune la nivel înalt care trebuia să se desfășoare ulterior între întreprinderile în cauză și privea probleme legate în mod direct de reclamantă, și anume problemele privind cesiunea gazului în Franța și interesul eventual al întreprinderilor în cauză de a căuta soluții care ar permite o „concurență motivată”. Mai mult, discuțiile la care se face referire sunt suficient de explicite și de detaliate, astfel încât nu există niciun echivoc cu privire la interpretarea lor. Așadar, nu era necesar ca, pentru a fi luat în considerare, acest document să fie transmis reclamantei pentru ca ea să poată să se distanțeze de el, ipoteză vizată în Hotărârea Dresdner Bank și alții/Comisia, punctul 161 de mai sus, amintită de reclamantă. În plus, astfel cum se va arăta la punctul 225 de mai jos, reclamanta susține în mod greșit că din această hotărâre reiese că un proces-verbal al unei reuniuni reprezentat de o notă de uz pur intern care nu a făcut obiectul niciunei difuzări pe adresa sa până la procedura administrativă are o valoare probantă foarte scăzută.

175 *Secundo*, reclamanta susține că credibilitatea discuțiilor raportate era îndoielnică. Totuși, reclamanta nu invocă niciun element în cererea introductivă în susținerea acestei afirmații și se limitează să facă trimitere la răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile. Or, deși textul cererii introductive poate fi susținut și completat, cu privire la aspecte specifice, prin trimiteri la fragmente determinate din înscrisurile anexate acesteia, o trimitere globală la alte înscrisuri, chiar anexate cererii introductive, nu poate suplini lipsa

elementelor esențiale ale argumentării în drept care trebuie să fie expuse în cererea introductivă (Hotărârea Curții din 31 martie 1992, Comisia/Danemarca, C-52/90, Rec., p. I-2187, punctul 17, și Ordonanța Tribunalului din 21 mai 1999, Asia Motor Franța și alții/Comisia, T-154/98, Rec., p. II-1703, punctul 49). Întrucât nu este susținută de niciun alt element de probă, afirmația reclamantei trebuie, așadar, înlăturată. În definitiv, având în vedere calitatea autorului lor și a persoanei care le comunică, cât și conținutul acestora, în special precizia lor, aceste discuții sunt reale, logice și fiabile.

176 *Tertio*, în orice caz, acest document care face trimitere, de altfel, explicit la „Acordurile MEGAL” confirmă concluziile care pot fi deduse din alte documente pe care se întemeiază Comisia pentru a concluziona în sensul existenței unui acord de împărțire a piețelor germană și franceză în sectorul gazelor. Astfel, spre deosebire de cele susținute de reclamantă, acest document poate fi invocat pentru dovedirea încălcării în discuție. Prin urmare, argumentația referitoare la el trebuie respinsă.

177 În al șaptelea rând, în ceea ce privește documentele suplimentare luate în considerare după comunicarea privind obiecțiunile, reclamanta se limitează să afirme că a demonstrat lipsa lor de exactitate și ambiguitatea acestora, fără însă a menționa în ce măsură Comisia ar fi săvârșit o eroare în interpretarea lor. În orice caz, se impune constatarea că Comisia s-a limitat să citeze aceste documente în nota de subsol 98 a deciziei atacate, cu titlu de exemplu care să îi permită deopotrivă să își susțină, ca în cazul mesajului electronic din 21 iulie 2004 citat în considerentul (102) al deciziei atacate, afirmația potrivit căreia documentele interne ale reclamantei demonstrează că aceasta aprecia că nu putea prelevă gaz din gazoductul MEGAL, din cauza dispozițiilor contractuale cu E.ON, deși a făcut încercări în acest sens. Argumentația reclamantei referitoare la aceste documente suplimentare trebuie, așadar, deopotrivă, înlăturată.

178 În al optulea rând, trebuie înlăturată argumentația reclamantei potrivit căreia aceasta a furnizat o altă explicație coerentă față de elementele reținute de Comisie sau că, din moment ce unui element de probă îi lipsește claritatea și trebuie să facă obiectul unei interpretări, părțile au libertatea să substituie o explicație plauzibilă a faptelor celei reținute de Comisie. Astfel, o asemenea argumentație își găsește temeiul în jurisprudența rezultată din ipoteza în care Comisia se întemeiază numai pe conduita întreprinderilor pentru a concluziona în sensul existenței unei încălcări. Or, în speță, Comisia a invocat multiple probe scrise în susținerea constatării sale privind existența unui acord anticoncurențial. În sfârșit, acestor elemente nu le lipsește claritatea și sunt suficient de lipsite de ambiguitate. Rezultă că jurisprudența invocată de reclamantă poate fi pertinentă în speță numai în ipoteza în care Comisia nu ar fi reușit să dovedească existența încălcării pe baza unor probe scrise pe care le invocă (a se vedea în acest sens Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctele 186 și 187 și jurisprudența citată). Or, având în vedere cele de mai sus, o asemenea situație nu se regăsește, elementele invocate de Comisie coroborate cu Acordul MEGAL, cu anexele la acesta și cu scrisorile adiționale fiind suficiente pentru a-i justifica aprecierea.

179 Rezultă că niciunul dintre argumentele reclamantei nu permite repunerea în discuție a concluziei Comisiei potrivit căreia atât documentele interne ale întreprinderilor în cauză, cât și discuțiile dintre acestea denotă că ele considerau că interdicția ca reclamanta să utilizeze punctele de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania și interdicția ca E.ON să tranziteze gaz prin acest gazoduct în Franța era constrângătoare. În sfârșit, indiciile invocate în această privință de Comisie sunt suficiente, în ansamblu, pentru a-i justifica aprecierea.

180 În consecință, a doua critică trebuie respinsă.

— Cu privire la a treia critică

181 Reclamanta subliniază că a demonstrat, pe de o parte, că întreprinderile în cauză declaraseră în mod oficial și explicit că scrisorile adiționale erau caduce de la data liberalizării și reiteraseră în mai multe rânduri această poziție și, pe de altă parte, că aceste întreprinderi nu se mai considerau supuse de la acea dată acestor scrisori. În opinia sa, Comisia nu a ținut seama de aceste elemente sau le-a apreciat vădit eronat.

182 În primul rând, în ceea ce privește pretinsa declarare a caracterului caduc al scrisorilor adiționale, trebuie amintit că, în considerentul (163) al deciziei atacate, Comisia a apreciat că atunci când piețele europene în sectorul gazelor au fost deschise concurenței, întreprinderile în cauză nu au încetat acordul în discuție și nu au declarat explicit că acele scrisori erau caduce.

183 *Primo*, reclamanta susține că E.ON i-a adresat un fax la 7 ianuarie 2002 care conținea o listă cu Acordurile MEGAL și care preciza tratamentul care urma să le fie rezervat. În special, acesta ar menționa că scrisorile Direktion G și Direktion I trebuie considerate „caduce”, ceea ce ar confirma că întreprinderile în cauză apreciau în mod oficial că scrisorile adiționale nu erau constrângătoare în noul context de reglementare.

184 În această privință, trebuie arătat, mai întâi, că faxul adresat de E.ON reclamantei la 7 ianuarie 2002 urmează unei reuniuni a întreprinderilor în cauză care a avut loc la 14 decembrie 2001, care, potrivit reclamantei, avea ca obiect plasarea Acordului MEGAL în noul context de reglementare. În plus, pagina de gardă a faxului menționat arată că acesta este anexat la un proiect de listă cu acorduri existente între întreprinderile în cauză și tratamentul care urma să fie rezervat dispozițiilor fiecăruia dintre aceste acorduri în cadrul conceptului „uz beneficiar”. O listă cu dispozițiile Acordului MEGAL, cu anexele la acesta și cu scrisorile adiționale, printre care se regăsesc scrisorile Direktion G și Direktion I, se află în anexa la faxul respectiv. Această anexă poartă în antetul fiecărei pagini mențiunea „Noua structură MEGAL – Transformarea acordului de bază și a contractelor legate într-un nou acord de consorțiu”. În acest cadru, scrisoarea Direktion G este descrisă ca având ca obiect „angajamentele de capacitate” ale întreprinderilor în cauză, ridicându-se problema dacă este posibil sau nu este posibil să existe „acorduri de transport cu terți prin intermediul MEGAL”. Scrisoarea Direktion I este descrisă în acest cadru având ca obiect, în viitor, „inexistența livrărilor sau a aprovizionărilor efectuate de [reclamantă] în Germania”. În ceea ce privește tratamentul care urmează a fi rezervat acestor scrisori, faxul indică, prin prisma menționării acestor scrisori, termenul „caduc”.

185 Interpretat în ansamblu și prin prisma contextului său, trebuie să se aprecieze că, departe de a indica faptul că întreprinderile în cauză considerau scrisorile Direktion G și Direktion I deja caduce, faxul adresat de E.ON reclamantei la 7 ianuarie 2002 se limitează să arate că aceste întreprinderi aveau în vedere caracterul caduc al acestor scrisori în contextul noului acord aflat în curs de negociere. În realitate, mențiunea „caduc” denotă că întreprinderile în cauză considerau că nu era necesară introducerea unor asemenea clauze în noul acord. Această interpretare este confirmată de împrejurarea că, în privința dispozițiilor al căror tratament menționat nu este „caduc”, s-a arătat în mod expres că ele trebuie integrate în noul acord sau în anexele la acesta, iar dacă este cazul, trebuie să fie modificate. Mai mult, pagina de gardă a faxului menționat evidențiază că acesta privește „acorduri existente”. Așadar, în mod întemeiat, în considerentul (80) al deciziei atacate, Comisia a apreciat că acest fax se referea la rolul pe care scrisorile adiționale ar trebui să îl aibă pe viitor în cadrul noului Acord MEGAL și al noțiunii „uz beneficiar”. Împrejurarea, amintită de reclamantă, potrivit căreia lista anexată la faxul respectiv menționează alte scrisori adiționale care, în opinia sa, aveau un caracter caduc la data la care a fost transmis faxul nu produce efecte în această privință. Prin urmare, astfel cum Comisia a apreciat în considerentul (80) al deciziei atacate, nu se poate deduce din cuprinsul faxului în discuție că, la data trimiterii acestuia, întreprinderile în cauză apreciau scrisorile Direktion G și Direktion I ca fiind caduce.

186 În continuare, trebuie înlăturat argumentul reclamantei potrivit căruia elementele de probă ulterioare faxului adresat de E.ON reclamantei la 7 ianuarie 2002, referitoare la aplicarea scrisorilor adiționale, au o valoare probantă insuficientă. Astfel, în cererea introductivă, în susținerea acestui argument, reclamanta face explicit trimitere doar la scrisoarea E.ON din 21 mai 2002. Or, afirmațiile privind această din urmă scrisoare au fost deja respinse, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 168 de mai sus. Mai mult, dacă se presupune că, în susținerea acestui argument, reclamanta intenționează deopotrivă să se refere la documentele vizate la punctele 168-178 de mai sus, este suficient să se constate că afirmațiile referitoare la acestea au fost înlăturate la punctele menționate.

187 În sfârșit, în mod contrar celor susținute de reclamantă, Comisia nu s-a contrazis afirmând că interpretarea faxului care i-a fost adresat de E.ON la 7 ianuarie 2002 nu este perfect clară, reținând o interpretare incriminatoare. Astfel, deși a recunoscut, desigur, că interpretarea acestui fax nu era perfect clară, Comisia a considerat însă, pe baza conținutului său, că faxul respectiv nu permitea să se dovedească faptul că întreprinderile în cauză considerau caduce scrisorile adiționale la acea dată. În sfârșit, nu se poate aprecia că, întrucât nu a reținut interpretarea reclamantei privind acest înscris și întrucât a apreciat că nu dovedea în mod clar faptul că întreprinderile în cauză considerau caduce scrisorile adiționale, Comisia reține ca urmare a acestor împrejurări o interpretare incriminatoare. Procedând astfel, Comisia s-a limitat, în esență, la respingerea poziției reclamantei care invoca acest document dezincriminator.

188 *Secundo*, reclamanta susține că Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere a mai multor elemente de fapt care îi confirmau interpretarea dată faxului din 7 ianuarie 2002. În această privință, reclamanta face trimitere, în cererea introductivă, la un document intern din 19 decembrie 2002, care ridică problema dacă reclamanta nu avea automat dreptul de a preleva gaz din gazoductul MEGAL, fără chiar a schimba structura, arătând că E.ON nu încetează să reitereze că titularul unui contract de tranzit poate utiliza gazul pe întreaga lungime a rutei acestui tranzit, și la procesul-verbal al unei reuniuni desfășurate la 23 iunie 2004, care menționează, printre altele, că E.ON confirmă din nou că reclamanta dispune deja de un drept de acces la oricare punct de ieșire din gazoductul MEGAL dacă este disponibilă o capacitate.

189 Or, se impune constatarea că aceste documente nu sunt în măsură să susțină argumentația reclamantei. Astfel, deși din acestea poate rezulta, desigur, că E.ON ar fi indicat, în esență, că în anumite condiții era posibil să dispună de drepturi de ieșire din gazoductul MEGAL, nu este mai puțin adevărat că din documentele ulterioare acestora, în special din mesajul electronic din 21 iulie 2004, rezultă că reclamanta considera că, la acea dată, posibilitățile sale de a preleva gaz din gazoduct erau limitate la cantitățile cumpărate în cadrul PDG și că, în afara acestei cantități, nu dispunea de puncte de ieșire din acest gazoduct. Astfel, din acest mesaj electronic rezultă că reclamanta considera că vânzările erau posibile de la orice punct de ieșire din gazoduct în limita cantităților de gaz obținute în cadrul PDG. Dincolo de acea limită, reclamanta aprecia că vânzările suplimentare nu mai erau supuse cantităților de gaz obținute prin PDG și că, în privința acestora, singurele puncte de intrare care puteau fi utilizate erau cele ale [*confidențial*]. S-a menționat că celelalte puncte de ieșire erau excluse, în așteptarea unui acord global. Acest mesaj electronic confirmă, de altfel, poziția exprimată în mai multe documente din primul semestru al anului 2004, așadar, ulterioare documentului din 19 decembrie 2002. Astfel, din notele olografe luate cu ocazia unei reuniuni din 28 ianuarie 2004 reiese că punctele de ieșire din gazoductul MEGAL au fost desemnate numai pentru E.ON, deoarece reclamanta realiza doar tranzitul, și că i s-ar fi solicitat să investească pentru a putea preleva gaz. De asemenea, dintr-o notă a reclamantei din 10 mai 2004 rezultă că, în privința punctelor de intrare și de ieșire din gazoductul MEGAL, aceasta avea, înaintea datei respective, doar dreptul de a preleva „gaz rezultat din licitații”, și anume, gaz cumpărat în cadrul PDG, indiferent de punctul de intrare și de ieșire din gazoductul respectiv. În acea notă se menționează explicit că tranzitarea gazului [*confidențial*] până la clienții finali în Germania prin intermediul unui punct de ieșire din gazoductul MEGAL nu era realizabilă la acea dată, deoarece reclamanta nu dispunea de asemenea puncte de ieșire din acest gazoduct spre vest. De asemenea, în procesul-verbal al unei reuniuni „Tur de orizont” din 27 mai 2004 s-a arătat că reprezentantul reclamantei a menționat că nu era la curent cu dosarul, însă că înțelesese că reclamanta dorea să livreze gaz în sudul Germaniei din gazoductul MEGAL, ceea ce nu era cazul dacă ar fi beneficiat deja de drepturi de ieșire. În sfârșit, în ceea ce privește mai concret documentul din 19 decembrie 2002, dintr-o interpretare a sa de ansamblu rezultă că acest document amintește posibilele evoluții ale drepturilor reclamantei în viitorul cadru contractual referitor la gazoductul MEGAL. În schimb, din acesta nu se poate deduce că reclamanta aprecia că dispunea cu certitudine de drepturi de ieșire din acest gazoduct, nici *a fortiori* că ea considera caduce scrisorile adiționale.

190 Mai mult, elementele amintite de reclamantă se opun dispozițiilor contractuale cuprinse în anexa 2 la Acordul MEGAL, care nu îi conferea dreptul de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania, cu excepția cazului în care întreprinderile în cauză nu ar fi convenit altfel, situație în raport cu care nimic nu permite să se considere că la acea dată dispozițiile respective fuseseră abrogate sau că întreprinderile menționate conveniseră formal să le modifice.

191 În aceste condiții, trebuie respinsă argumentația reclamantei referitoare la o eroare vădită de apreciere a mai multor elemente de fapt care îi confirmă interpretarea faxului din 7 ianuarie 2002.

192 În al doilea rând, în ceea ce privește comportamentul reclamantei care ar atesta că nu se considera supusă scrisorilor adiționale, trebuie subliniat că, în considerentul (163) al deciziei atacate, Comisia a arătat că nici strategiile interne de vânzări ale celor două întreprinderi pe piața națională a celeilalte părți, nici vânzările efective de gaz pe aceste piețe nu furnizau dovada care ar înlătura concluzia potrivit căreia acestea își menținuseră acordul de împărțire a unor piețe.

193 În această privință, reclamanta obiectează că Comisia a încălcat articolul 81 CE, precum și obligația de motivare care îi revine, întrucât nu a luat în considerare probele care atestau oferte adresate unor clienți situați în sudul Germaniei pentru livrări de gaz din gazoductul MEGAL. În opinia sa, aceste oferte demonstrează voințe neconcordante după liberalizare.

194 O asemenea obiecție trebuie însă respinsă.

195 Astfel, în ceea ce privește, mai întâi, motivarea, trebuie arătat că, pentru a concluziona cu privire la afirmația cuprinsă în considerentul (163) al deciziei atacate, Comisia a arătat în special în considerentul (73) al deciziei atacate că reclamanta a vândut gaz în Germania doar începând cu anul 2001 și într-un mod foarte limitat. Astfel, potrivit tabelului cuprins în considerentul respectiv, cotele de piață ale reclamantei în Germania au fost de [*confidențial*]. Potrivit aceluiași tabel, reclamanta a vândut gaz din gazoductul MEGAL doar începând cu anul 2004, pentru aprovizionarea [*confidențial*]. În plus, în considerentul (101) al deciziei atacate, Comisia a arătat că aprovizionările provenite din acest gazoduct corespundeau unei cote relativ minime a vânzărilor totale ale reclamantei în Germania și că volumele de gaz vândute din acest gazoduct în Germania în intervalul 2004-septembrie 2005 erau aproape exclusiv volume de gaz cumpărate de reclamantă de la E.ON în cadrul PDG. În aceste condiții, trebuie să se considere că decizia atacată este suficient motivată. Totuși, trebuie să se constate că decizia atacată nu face trimitere explicit, cu privire la acest aspect, la ofertele făcute de reclamantă unor clienți în sudul Germaniei pentru livrări din gazoductul MEGAL. Cu toate acestea, conform unei jurisprudențe constante, deși, în temeiul articolului 296 TFUE, Comisia are obligația să își motiveze deciziile, menționând elementele de fapt și de drept de care depinde justificarea legală a măsurii și considerațiile care au determinat-o să ia decizia, nu este necesar ca aceasta să discute toate aspectele de fapt și de drept care au fost invocate de fiecare persoană interesată în cursul procedurii administrative (Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1991, DSM/Comisia, T-8/89, Rec., p. II-1833, punctul 257, și Hotărârea Tribunalului din 19 mai 1994, Air France/Comisia, T-2/93, Rec., p. II-323, punctul 92).

196 În continuare, în ceea ce privește temeinicia afirmației cuprinse în considerentul (163) al deciziei atacate, trebuie respins argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia a încălcat articolul 81 CE prin neluarea în considerare a ofertelor sale. Astfel, [*confidențial*]. Mai mult, având în vedere elementele amintite la punctul 197 de mai jos, din care reiese că, cel puțin din a doua jumătate a anului 2003, chiar reclamanta s-a abținut să recurgă la vânzări din gazoductul MEGAL în sudul Germaniei, pertinența ofertelor amintite de reclamantă trebuie relativizată, în măsura în care privesc această perioadă. În sfârșit, întrucât priveau doar Germania, aceste oferte nu afectează nici afirmația Comisiei, în măsura în care se referă la piața franceză. În aceste condiții, existența unor oferte din partea reclamantei nu este, ca atare, susceptibilă să demonstreze nici inexactitatea afirmației Comisiei, nici inexistența vreunui acord sau voințele neconcordante ale întreprinderilor în cauză.

197 În al treilea rând, în ceea ce privește dificultățile avute de reclamantă de a prelua gaz din gazoductul MEGAL, cu titlu introductiv trebuie arătat că, în mod contrar susținerilor reclamantei, Comisia nu a considerat [*confidențial*]. Astfel, această afirmație din considerentul (144) al deciziei atacate nu este cuprinsă în aprecierea Comisiei, ci în rezumatul argumentelor întreprinderilor în cauză. În continuare, trebuie subliniat că obstacolele în calea dezvoltării reclamantei în sudul Germaniei nu rezultă numai dintr-o problemă de ATR, [*confidențial*], ci, în egală măsură, dintr-un comportament voluntar din

partea sa. În acest mod, trebuie amintit că în procesul-verbal al reuniunii desfășurate la 23 mai 2002, s-a arătat că reclamanta nu intenționa să vândă gaz din gazoductul MEGAL în sudul Germaniei. De asemenea, dintr-o notă de „briefing” a reclamantei din 29 august 2003 reiese că, după anul 2001, aceasta nu a avut în vedere să preleveze gaz din gazoductul MEGAL pentru a-l comercializa în sudul Germaniei, piață deținută de E.ON având cea mai mare valoare. De asemenea, trebuie amintit că dintr-un mesaj electronic din 27 februarie 2003 rezultă că reclamanta părea convinsă de obligația de a fi aproape de piața germană și chiar că putea încerca să vândă gaz în zona deținută de E.ON mai degrabă pentru a se informa pe piață decât pentru a conduce un atac frontal direct. În sfârșit, în orice caz, faptul [*confidențial*] nu poate repune în discuție existența încălcării invocate în măsura în care aceasta este întemeiată pe Acordul MEGAL, anexele la acesta și scrisorile adiționale. Argumentul întemeiat pe procedura din cazul COMP/39.317 – E.ON Gas privind comportamentul E.ON este, așadar, inoperant.

198 În al patrulea rând, în ceea ce privește evoluția vânzărilor E.ON în Franța, din considerentul (73) al deciziei atacate reiese că E.ON a început să vândă gaz în Franța doar din anul 2003 și într-un mod foarte limitat. Astfel, în tabelul cuprins în considerentul menționat se arată că cotele de piață ale E.ON în Franța au fost de 0,05 % în anul 2003, de 0,21 % în anul 2004 și de 0,5 % în anul 2005 și că în acei ani clienții au fost în număr de 3, 4 și, respectiv, 8. Astfel, chiar dacă vânzările E.ON au crescut regulat începând cu anul 2003, nu este mai puțin adevărat că acestea rămâneau la un nivel foarte scăzut și priveau un număr limitat de clienți. În plus, din nota de „briefing” internă a E.ON în vederea reuniunii „Tur de orizont” din 20 decembrie 2001, amintită în considerentul (116) al deciziei atacate, rezultă că E.ON dorea să comunice reclamantei cu ocazia acestei reuniuni că fusese deschis la Paris (Franța) un birou de vânzare al cărui rol era de a evidenția prezența E.ON în Franța, iar nu de a face o intrare agresivă pe piața franceză. Pe de altă parte, dintr-o notă de „briefing” a E.ON în vederea reuniunii „Tur de orizont” din 2 iulie 2004 rezultă că E.ON s-a abținut intenționat să acționeze pe piața franceză până în vara anului 2003. De asemenea, din procesul-verbal al reclamantei privind reuniunea „Tur de orizont” din 27 mai 2004 rezultă că limita de vest a intervenției E.ON în Europa continentală era frontiera de vest a Germaniei și că E.ON nu avea un interes marcant, în special în privința Franței. În aceste condiții, trebuie să se considere că vânzările realizate de E.ON în Franța nu sunt în măsură să demonstreze că aceasta nu se considera supusă scrisorilor adiționale. Pretinsele motive de ordin industrial ale dezvoltării scăzute a E.ON, pretinsa politică comercială agresivă în Franța și rezultatele obținute sau faptul că evoluția acestor vânzări nu a cunoscut o schimbare începând cu anul 2005 nu pot repune în discuție probele scrise care atestă explicit voința E.ON de a-și limita intrarea pe piața franceză în sectorul gazelor.

199 Totuși, trebuie subliniat că, în ceea ce privește piața franceză, această concluzie se aplică numai până la Acordul din 2004, prin care întreprinderile în cauză au declarat că scrisorile adiționale erau „nule și neavenite”. Situația referitoare la perioada ulterioară acestei date va fi examinată în cadrul celui de al treilea aspect al celui de al patrulea motiv (a se vedea punctele 367-378 de mai jos).

200 Din cele de mai sus rezultă că, sub această rezervă, a treia critică trebuie înlăturată.

— Cu privire la prima critică

201 Reclamanta susține că, întrucât a considerat că scrisorile adiționale continuau să fie aplicate după liberalizare, Comisia a încălcat principiul prezumției de nevinovăție. În opinia sa, Comisia trebuia, dimpotrivă, să prezume „renunțarea” la aceste scrisori începând cu luna august 2000, fără chiar a impune dovedirea rezilierii lor oficiale de către întreprinderile în cauză începând cu acea dată.

202 În această privință, trebuie amintit că principiul prezumției de nevinovăție, astfel cum rezultă în special din articolul 6 paragraful 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), se numără printre drepturile fundamentale care, potrivit jurisprudenței Curții, sunt protejate în ordinea juridică a

Uniunii. Având în vedere natura încălcărilor în cauză, precum și natura și gradul de gravitate ale sancțiunilor aferente acestora, principiul prezumției de nevinovăție se aplică în special procedurilor referitoare la încălcări ale normelor de concurență aplicabile întreprinderilor și susceptibile să se finalizeze cu aplicarea unor amenzi sau a unor penalități cu titlu cominatoriu (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 178, și Hotărârea Tribunalului din 5 aprilie 2006, Degussa/Comisia, T-279/02, Rec., p. II-897, punctul 115 și jurisprudența citată).

203 Principiul prezumției de nevinovăție presupune că orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până în momentul în care vinovăția ei a fost legal stabilită (Hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 2005, Sumitomo Chemical și Sumika Fine Chemicals/Comisia, T-22/02 și T-23/02, Rec., p. II-4065, punctul 106).

204 În speță, trebuie, mai întâi, amintit că, după cum s-a subliniat deja la punctul 142 de mai sus, astfel cum rezultă din decizia atacată, în anul 1975, întreprinderile în cauză au încheiat un acord scris de împărțire a unor piețe, constituit prin Acordul MEGAL, anexele la acesta și scrisorile adiționale și care consta în faptul de a nu intra – sau de a intra în mod limitat – pe piața națională a fiecăreia și de a-și proteja astfel piețele naționale abținându-se să vândă pe piața națională a celeilalte părți gazul transportat prin gazoductul MEGAL. După cum reiese din întreaga hotărâre de față, niciunul dintre argumentele invocate de reclamantă nu permite repunerea în discuție a acestei constatări. De asemenea, trebuie amintit că, după cum reiese din cuprinsul punctului 143 de mai sus, niciun element nu permite să se considere că acordul menționat, anexele la acesta și scrisorile adiționale ar fi fost reziliate înainte de anul 1999, chiar în anul 2000, și că împrejurarea că, la finalizarea examinării primului aspect al primului motiv, Tribunalul anulează articolul 1 din decizia atacată în măsura în care constată existența unei încălcări săvârșite în Germania înainte de anul 1998 nu repune în discuție, ca atare, existența acordului de împărțire a unor piețe, ci data de început a caracterului său ilicit.

205 În plus, din examinarea celei de a doua și a celei de a treia critici invocate în susținerea prezentului aspect rezultă că niciun element nu a permis repunerea în discuție a considerațiilor cuprinse în considerentul (163) al deciziei atacate, potrivit cărora, pe de o parte, în urma liberalizării, întreprinderile în cauză nu au încetat oficial acordul dintre ele și nu l-au declarat în mod expres caduc și, pe de altă parte, nici strategiile interne de vânzări ale celor două întreprinderi pe piața națională a celeilalte părți, nici vânzările lor de gaz pe aceste piețe nu aduc dovada care ar înlătura concluzia potrivit căreia acestea au menținut acordul de împărțire a unor piețe.

206 În aceste condiții, trebuie să se considere că, în mod contrar celor susținute de reclamantă, Comisia, fără a săvârși o eroare, nu a prezumat „renunțarea” la scrisorile adiționale începând cu luna august 2000.

207 În ceea ce privește jurisprudența amintită de reclamantă în cadrul prezentei critici, aceasta nu este pertinentă. Astfel, spre deosebire de situația de fapt din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Tribunalului din 29 iunie 1995, Solvay/Comisia (T-30/91, Rec., p. II-1775), în speță, Comisia dispunea de dovezi directe ale existenței pretinsului acord și/sau a pretinsei practici concertate după luna august 2000 care permiteau să se demonstreze că întreprinderile în cauză se considerau încă supuse acordului de împărțire a piețelor încheiat în anul 1975. Acestea au fost examinate în special în considerentele (61)-(136) ale deciziei atacate. Aceste dovezi, dintre care unele se referă la scrisorile adiționale, se întemeiază îndeosebi pe corespondență sau pe procese-verbale ale reuniunilor dintre întreprinderile în cauză, precum și pe documente interne ale acestora, dintre care unele fac trimitere la reuniuni între întreprinderile respective. Or, astfel cum rezultă din examinarea celei de a doua și a celei de a treia critici din prezentul aspect, reclamanta nu a demonstrat nici lipsa valorii probante a acestor elemente de probă, nici că, în mod greșit, Comisia a considerat că întreprinderile în cauză nu recurseseră la o „renunțare” la scrisorile adiționale după anul 2000. În ceea ce privește lipsa vreunei dovezi privind existența unei practici ilicite în intervalul 1980-1999, pertinența acestei împrejurări a fost respinsă în cadrul examinării celui de al treilea aspect al primului motiv. Rezultă că, în mod adecvat, Comisia a demonstrat existența acordului inițial și a continuării sale ulterioare și că, spre deosebire de împrejurările din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Solvay/Comisia, citată anterior, nu a justificat utilizarea acordurilor anterioare ca mijloace de probă care să dovedească existența unei încălcări ulterioare.

208 Rezultă din toate cele de mai sus că prima critică trebuie respinsă în egală măsură.

209 Întrucât niciuna dintre criticile invocate în susținerea celui de al doilea aspect nu este întemeiată, se impune respingerea în tot a acestuia.

b) Cu privire la al treilea aspect

210 În cadrul prezentului aspect, reclamanta susține că Comisia a interpretat eronat reuniunile și corespondența dintre întreprinderile în cauză din perioada 1999-2005 și că, din această cauză, decizia atacată este viciată de o eroare vădită de apreciere.

211 În această privință, trebuie amintit că o practică concertată vizează o formă de coordonare între întreprinderi care, fără să fi mers până la realizarea unei convenții propriu-zise, substituie în mod conștient riscurile concurenței cu o cooperare practică între acestea. Criteriile de coordonare și de cooperare care constituie o practică concertată trebuie interpretate în lumina concepției inerente dispozițiilor din tratat privind concurența, potrivit căreia orice operator economic trebuie să stabilească în mod autonom politica pe care intenționează să o urmeze pe piața comună (a se vedea Hotărârea Curții din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663, punctul 26, Hotărârea Curții din 31 martie 1993, Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 și C-125/85-C-129/85, Rec., p. I-1307, punctul 63, și Hotărârea Curții din 28 mai 1998, Deere/Comisia, C-7/95 P, Rec., p. I-3111, punctul 86).

212 Deși cerința autonomiei nu exclude dreptul operatorilor economici de a se adapta în mod inteligent la comportamentul constatat sau prevăzut al concurenților lor, aceasta se opune totuși în mod riguros oricărui contact direct sau indirect între acești operatori de natură fie să influențeze comportamentul pe piață al unui concurent actual sau potențial, fie să dezvăluie unui astfel de concurent comportamentul pe care întreprinderea însăși este decisă sau preconizează să îl adopte pe piață, atunci când contactele au drept obiect sau drept efect realizarea unor condiții de concurență care nu ar corespunde condițiilor normale de pe piața relevantă, ținând seama de natura produselor sau a prestațiilor furnizate, de importanța și de numărul întreprinderilor, precum și de volumul acelei piețe (a se vedea în acest sens Hotărârile Suiker Unie și alții/Comisia, punctul 211 de mai sus, punctul 174, și Deere/Comisia, punctul 211 de mai sus, punctul 87).

213 Din jurisprudență reiese că pe o piață cu caracter oligopolistic foarte concentrat schimbul de informații este de natură a permite întreprinderilor să cunoască poziția concurenților lor pe piață și, prin urmare, să modifice în mod sensibil concurența care persistă între operatorii economici (Hotărârea Curții din 4 iunie 2009, T-Mobile Netherlands și alții/Comisia, C-8/08, Rep., p. I-4529, punctul 34).

214 În consecință, schimbul de informații dintre concurenți poate încălca normele de concurență atunci când limitează sau anulează gradul de nesiguranță privind funcționarea pieței relevante, având ca rezultat restrângerea concurenței dintre întreprinderi (a se vedea Hotărârea Curții Deere/Comisia, punctul 211 de mai sus, punctul 90, și Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, Thyssen Stahl/Comisia, C-194/99 P, Rec., p. I-10821, punctul 81).

215 În sfârșit, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a dovedi în mod corespunzător participarea unei întreprinderi la o înțelegere, este suficient să se demonstreze că întreprinderea în cauză a participat la reuniuni în cursul cărora au fost încheiate acorduri de natură anticoncurențială, fără să se fi opus în mod vădit. Atunci când participarea la asemenea reuniuni a fost stabilită, această întreprindere are obligația să prezinte indicii de natură să demonstreze că participarea sa la acele reuniuni era lipsită de orice spirit anticoncurențial, dovedind astfel că le comunicase concurenților săi că participa la acele reuniuni având o optică diferită de a lor (a se vedea Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 81).

216 Cele două critici invocate de reclamantă în susținerea prezentului aspect, care urmăresc, în esență, contestarea aprecierii Comisiei privind existența unei practici concertate, pe de o parte, de împărțire a piețelor germană și franceză în sectorul gazelor în legătură cu scrisorile adiționale și, pe de altă parte, schimbul de informații sensibile între concurenți trebuie examinate în lumina acestor considerații.

— Cu privire la prima critică

217 Reclamanta susține că reuniunile și discuțiile dintre întreprinderile în cauză în intervalul 1999-2005 nu permit demonstrarea existenței unei practici concertate de împărțire a piețelor germană și franceză în sectorul gazelor în legătură cu scrisorile adiționale.

218 În această privință, trebuie arătat că, în considerentul (163) al deciziei atacate, Comisia a considerat că reuniunile dintre întreprinderile în cauză urmăreau același obiectiv ca scrisorile adiționale, și anume împărțirea piețelor și limitarea accesului la piața fiecăreia până la un punct pe care îl considerau absolut necesar.

219 Reclamanta contestă această afirmație, susținând că nu a fost demonstrată de Comisie corespunzător cerințelor legale. În această privință, reclamanta invocă, în esență, patru argumente.

220 În primul rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia documentele menționate de Comisie în susținerea afirmațiilor sale ar avea doar o valoare probantă scăzută, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că chiar în cazul în care Comisia descoperă elemente ce atestă în mod explicit un contact nelegal între operatori, precum procesele-verbale ale unei reuniuni, de regulă acestea nu vor fi decât fragmentare și disparate, astfel încât, adesea, este necesar ca anumite detalii să fie reconstituite prin deducții. În majoritatea cazurilor, existența unei practici sau a unui acord anticoncurențial trebuie să fie dedusă din anumite coincidențe și indicii care, privite în ansamblu, pot constitui, în lipsa unei alte explicații coerente, dovada încălcării normelor de concurență (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 215 de mai sus, punctul 57). De asemenea, trebuie amintit că, astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 161 de mai sus, pentru a aprecia valoarea probantă a unui document, este necesară verificarea credibilității informației cuprinse în acesta și luarea în considerare îndeosebi a originii documentului, a împrejurărilor întocmirii sale, a destinatarului său pentru a ridica problema dacă, potrivit conținutului său, pare a fi logic și fiabil.

221 În speță, *primo*, trebuie respinsă afirmația reclamantei potrivit căreia nu a fost invocată ca fiind inoperantă nicio „dovadă directă” a practicii concertate în discuție. Astfel, întrucât activitățile pe care le presupun practicile și acordurile anticoncurențiale se desfășoară în mod clandestin, reuniunile se desfășoară în secret, iar documentația aferentă acestora este redusă la minimum (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 215 de mai sus, punctul 55), Comisiei nu i se poate impune să se întemeieze obligatoriu pe dovezi directe ale acestor practici și acorduri. De altfel, din jurisprudența citată la punctul 220 de mai sus reiese că, în majoritatea cazurilor, existența unei practici sau a unui acord anticoncurențial trebuie să fie dedusă din anumite coincidențe și indicii care, privite în ansamblu, pot constitui, în lipsa unei alte explicații coerente, dovada încălcării normelor de concurență. În orice ipoteză, afirmația respectivă trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, după cum rezultă din decizia atacată, Comisia s-a întemeiat pe numeroase note interne sau procese-verbale ale reuniunilor între întreprinderile în cauză, printre care reuniunile „Tur de orizont” organizate de mai multe ori pe an între conducătorii acestor întreprinderi, care trebuie considerate dovezi directe ale practicilor concertate. Astfel, din aceste documente, în special din cuprinsul celor citate în considerentul (180) al deciziei atacate, rezultă că, în cadrul diferitelor reuniuni, întreprinderile în cauză își coordonau acțiunile în vederea împărțirii piețelor germană și franceză în sectorul gazelor.

222 *Secundo*, argumentația reclamantei privind documentele care exprimă pretinsa autonomie a strategiilor întreprinderilor în cauză va fi respinsă la punctele 259-269 de mai jos.

223 *Tertio*, trebuie înlăturată afirmația reclamantei potrivit căreia „majoritatea” elementelor invocate de Comisie, adesea cu caracter general, nu se raportează la încălcarea în discuție. Astfel, aceasta este inoperantă de vreme ce reclamanta nu susține că niciunul dintre documentele invocate de Comisie nu privește încălcarea în discuție și se limitează să amintească, în această privință, „majoritatea” elementelor invocate de Comisie. În orice caz, o asemenea afirmație nu este întemeiată. Astfel, trebuie amintit că împrejurarea în care un document privește numai anumite fapte amintite în alte elemente de probă nu este suficientă pentru a impune Comisiei înlăturarea acestui document din seria de indicii reținute ca fiind incriminatoare (Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 238). În plus, chiar dacă anumite documente nu privesc direct împărțirea piețelor pusă în aplicare de întreprinderile în cauză, ele permit însă confirmarea existenței acestei împărțiri și ilustrarea legăturilor coluzive întreținute de aceste întreprinderi. În orice ipoteză, unele documente citate de Comisie se referă direct la încălcarea în discuție. Această concluzie este valabilă în cazul procesului-verbal al E.ON privind o reuniune din 23 mai 2002, din care rezultă, astfel cum s-a arătat la punctul 197 de mai sus, că reclamanta a comunicat E.ON că la acea dată nu intenționa să vândă gaz din gazoductul MEGAL în sudul Germaniei. Situația este identică în cazul procesului-verbal intern al E.ON privind reuniunea „Tur de orizont” din 29 martie 2004, amintit de reclamantă, din care rezultă că aceasta avea în vedere să participe la PDG pentru că avea temerea ca gazul rusesc să nu intre pe „mâini nepotrivite”, iar o concurență suplimentară să nu se dezvolte de-a lungul gazoductului MEGAL. În ceea ce privește caracterul general al informațiilor în discuție, trebuie subliniat că ar fi mult prea facil pentru o întreprindere vinovată de săvârșirea unei încălcări să evite orice sancțiune dacă și-ar putea întemeia argumentarea pe caracterul general al informațiilor prezentate în legătură cu funcționarea unui acord ilicit, într-o situație în care existența acordului și scopul său anticoncurențial sunt totuși suficient dovedite (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 203), precum în speță.

224 *Quarto*, nu este pertinentă împrejurarea că elementele diferite de scrisorile adiționale pe care se întemeiază decizia atacată nu sunt documente comune sau comunicate între întreprinderile în cauză, ci documente interne ale întreprinderilor respective. Astfel, trebuie amintit, mai întâi, că, în decizia atacată, Comisia a menționat că dispunea deopotrivă de elemente de probă „care nu sunt interne”, arătate în nota de subsol 199 și a căror pertinență nu a fost contestată de reclamantă. În orice ipoteză, nicio dispoziție și niciun principiu general de drept comunitar nu interzice Comisiei să se prevaleze, împotriva unei întreprinderi, de declarațiile altor întreprinderi acuzate. În mod contrar, sarcina probei cu privire la comportamente contrare articolelor 81 CE și 82 CE, care revine Comisiei, ar fi imposibil de îndeplinit și ar fi incompatibilă cu misiunea de supraveghere a bunei aplicări a acestor dispoziții, care îi este atribuită Comisiei prin Tratatul CE (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 192 și jurisprudența citată, și Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2008, Lafarge/Comisia, T-54/03, nepublicată în Repertoriu, punctul 57 și jurisprudența citată). Aceeași concluzie este aplicabilă în cazul unor documente interne ale unei alte întreprinderi acuzate. Astfel, procese-verbale interne găsite în cursul unui control efectuat în birourile unei întreprinderi incriminate pot fi utilizate ca dovadă împotriva unei alte întreprinderi incriminate (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 24 octombrie 1991, Atochem/Comisia, T-3/89, Rec., p. II-1177, punctele 31-38, și Hotărârea Tribunalului din 11 decembrie 2003, Ventouris/Comisia, T-59/99, Rec., p. II-5257, punctul 91). Mai mult, având în vedere însăși natura practicilor vizate și dificultățile corolare privind administrarea probelor, astfel cum au fost amintite la punctul 221 de mai sus, Comisia nu poate fi obligată să se întemeieze neapărat pe documente care au făcut obiectul schimbului sau sunt comune întreprinderilor în cauză. Așadar, Comisia se poate întemeia pe documente interne ale întreprinderilor respective, din moment ce acestea permit dovedirea existenței unei încălcări.

225 În ceea ce privește Hotărârea Dresdner Bank și alții/Comisia, punctul 161 de mai sus, pe care reclamanta se întemeiază în cadrul argumentației sale, din această hotărâre nu se poate deduce că, în general, un document intern al unei întreprinderi care nu a fost transmis niciunei alte întreprinderi ar avea în acest fel o valoare probantă scăzută. O asemenea concluzie nu reiese explicit din această hotărâre și este, în orice caz, contrazisă de Hotărârile Atochem/Comisia și Ventouris/Comisia, punctul 224 de mai sus. Astfel, în Hotărârea Dresdner Bank și alții/Comisia, punctul 161 de mai sus, s-a constatat numai că procesul-verbal în discuție în acea cauză era o notă de uz pur intern care nu a făcut obiectul niciunei

transmiteri către reclamantele din acea cauză până la procedura administrativă, astfel încât acestea nu au avut posibilitatea să se distanțeze față de conținutul său. Această împrejurare constituie totuși doar unul dintre elementele luate în considerare în acea hotărâre pentru a se reține că acel proces-verbal era numai un indiciu care permitea bănuiala existenței unor voințe concordante. Spre deosebire de cauza în care s-a pronunțat acea hotărâre, în speță, Comisia a prezentat mai multe documente, emise atât de reclamantă, cât și de E.ON, care confirmă fără echivoc existența practicilor respective.

226 În sfârșit, cu privire la împrejurarea că Comisia s-a întemeiat pe documente interne, precum note de „briefing” cu caracter pregătitor și prin care nu se dovedește că conținutul a fost schimbat cu ocazia reuniunilor la care se referă, trebuie arătat că, deși această împrejurare poate determina relativizarea valorii probante a acestor documente, ea nu poate împiedica invocarea lor de Comisie, în calitate de elemente incriminatoare, pentru a confirma concluziile sale întemeiate pe alte documente. Astfel, faptul că întreprinderile în cauză intenționau să abordeze anumite subiecte legate de împărțirea piețelor între ele constituie, în sine, un indiciu al existenței reale a acestei împărțiri (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 231). Așadar, aceste documente nu sunt lipsite de valoare probantă și, prin urmare, sunt pertinente, în mod contrar celor susținute de reclamantă.

227 *Quinto*, trebuie înlăturată afirmația reclamantei potrivit căreia documentele pe care se întemeiază decizia atacată nu conțin, în majoritate, decât analize și aprecieri subiective și personale, provenite de la salariați aflați la niveluri mai înalte sau mai joase și nu întotdeauna abilitați să reprezinte ori să angajeze întreprinderea. Astfel, Comisia nu s-a întemeiat numai pe asemenea documente, ci și pe procesele-verbale ale reuniunilor „Tur de orizont” la care participau conducătorii întreprinderilor în cauză. Pe de altă parte, reclamanta nu demonstrează că Comisia s-ar fi întemeiat numai pe asemenea documente, limitându-se să amintească „majoritatea” dintre ele, fără a le cita exact pe cele la care intenționează să facă trimitere. În definitiv, chiar dacă se presupune că, prin afirmația făcută, reclamanta se referă la mesajul electronic din 16 martie 2004, trebuie amintit că valoarea probantă a acestuia a fost confirmată deja la punctul 174 de mai sus. În plus, chiar dacă se presupune că reclamanta face trimitere la mesajul electronic din 27 februarie 2003, în care este relatată o întâlnire privată între unul dintre angajații săi și un angajat al E.ON, din acesta rezultă cu claritate că, în cadrul acelei întâlniri, angajatul reclamantei intenționa să transmită angajatului E.ON anumite informații susceptibile să prezinte un interes, atât pentru reclamantă, cât și pentru E.ON, privind ambițiile reclamantei în Germania. Mai mult, având în vedere caracterul detaliat, conținutul și calitatea în care acționează autorul exprimărilor relatate în acest mesaj electronic, ele sunt pe deplin plauzibile și reflectă obiectiv conținutul discuțiilor. În sfârșit, acest document confirmă cu claritate existența unei împărțiri a piețelor, întrucât din acesta reiese îndeosebi că reclamanta părea convinsă de obligația de a fi aproape de piața germană și că, deși putea încerca să vândă gaz în zona E.ON, aceasta ar fi procedat astfel mai degrabă pentru a se informa pe piață decât pentru a conduce un atac frontal direct.

228 *Sexto*, trebuie deopotrivă înlăturată afirmația reclamantei potrivit căreia elementele pe care se întemeiază Comisia nu au legătură între ele. Astfel, reclamanta se limitează să afirme că tematica abordată variază de la un document la altul, fără a invoca vreun element care să permită să se considere că analiza de ansamblu a Comisiei este vădit eronată. Mai mult, astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 220 de mai sus, Comisia trebuie să se întemeieze adesea pe un anumit număr de coincidențe și indicii. Totuși, nu se poate impune ca documentele pe care se întemeiază în această privință să aibă sistematic o legătură tematică între ele. Astfel, este important ca elementele de probă reținute de Comisie să fie suficient de precise și de concordante pentru a întemeia convingerea fermă asupra existenței pretinsei încălcări. Prin urmare, este suficient ca indiciile și coincidențele pe care se întemeiază instituția, privite în ansamblu, să permită demonstrarea încălcării normelor de concurență. În orice caz, după cum s-a arătat deja, în speță, Comisia beneficia nu numai de indicii și de dovezi ale practicilor respective, ci și de acordul scris care constituie baza lor, cu privire la care reclamanta nu a demonstrat că fusese reziliat.

229 În aceste condiții, trebuie respins argumentul reclamantei privind valoarea probantă scăzută a documentelor pe care se întemeiază decizia atacată.

230 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia reuniunile și discuțiile dintre întreprinderile în cauză în perioada 1999-2005 nu permit evidențierea unor voințe concordante ale acestora în vederea împărțirii între ele a pieților germană și franceză în sectorul gazelor, în sensul scrisorilor adiționale, trebuie amintit că argumentația reclamantei privind documentele referitoare la reuniunile și la discuțiile din 4 februarie 1999, 24 iunie 1999, 23 mai 2002, 27 februarie 2003, 19 februarie 2004 și 16 martie 2004 a fost respinsă în cadrul examinării prezentului motiv. Or, având în vedere conținutul lor, aceste elemente permit, ele singure, demonstrarea existenței unor voințe concordante între întreprinderile respective în contextul încălcării în discuție. Rezultă că argumentația respectivă poate fi înlăturată numai pe acest temei.

231 Cu titlu suplimentar, se impune constatarea, în orice ipoteză, că astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 232-238 de mai jos, nu este întemeiată argumentația reclamantei prin care urmărește contestarea considerațiilor Comisiei cuprinse în considerentele (114)-(122) ale deciziei atacate, potrivit cărora întreprinderile în cauză s-au angajat să nu adopte un comportament agresiv, iar uneori au deplâns vânzările sau prețurile uneia sau ale celeilalte.

232 Astfel, spre deosebire de cele susținute de reclamantă, nu reiese că Comisia a interpretat în mod eronat documentele pe care s-a întemeiat, și anume nota de „briefing” a E.ON privind reuniunea „Tur de orizont” din 20 decembrie 2001, nota de „briefing” internă a reclamantei din 29 august 2003 privind reuniunea din 2 septembrie 2003, procesul-verbal al E.ON privind reuniunea „Tur de orizont” din 29 martie 2004, procesul-verbal al E.ON privind reuniunea „Tur de orizont” din 27 mai 2004 și nota de „briefing” a E.ON privind reuniunea din 2 iulie 2004. Niciun element invocat de reclamantă nu permite, astfel, repunerea în discuție a afirmațiilor Comisiei întemeiate pe aceste documente.

233 În ceea ce privește, mai întâi, afirmația Comisiei cuprinsă în considerentul (115) al deciziei atacate, potrivit căreia acordul de împărțire a pieților a fost menținut, considerându-se că o intrare limitată și controlată a fiecărei întreprinderi pe piața națională a celeilalte părți era preferabilă concurenței exercitate de noii operatori intrați pe piață și constituia un mijloc de a arăta autorităților că pe piață se dezvolta o anumită concurență, reclamanta nu o poate respinge prin intermediul unei critici a procesului-verbal privind reuniunea „Tur de orizont” din 29 martie 2004. Astfel, acest proces-verbal nu a servit Comisiei pentru a-și susține afirmația, care, în această privință, era bazată pe o notă internă a reclamantei din 24 septembrie 2002 ce indica, printre altele, după cum rezultă din cuprinsul considerentului menționat, că marii operatori germani au nevoie de alibiuri în Germania pentru a arăta că piața este deschisă și că întreprinderile în cauză pot avea un interes comun de a încheia un „deal” cu un puternic conținut strategic care să le permită să schimbe poziții în Europa. De asemenea, în mod contrar susținerilor reclamantei, Comisia nu a apreciat că voința acesteia de a se dezvolta în Germania, prioritar printr-o creștere externă, fapt atestat de procesul-verbal în discuție, era legată de existența unei înțelegeri cu E.ON. În această privință, argumentația reclamantei este, așadar, inoperantă.

234 În orice caz, această argumentație nu este întemeiată. Astfel, din cuprinsul procesului-verbal privind reuniunea „Tur de orizont” din 29 martie 2004 rezultă că reclamanta intenționa să participe la PDG îndeosebi pentru temerea de a nu se dezvolta o concurență suplimentară de-a lungul gazoductului MEGAL, fapt ce prezintă o legătură, contrar susținerilor reclamantei, cu încălcarea în discuție. În ceea ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia acest proces-verbal ar evidenția voința sa de a se dezvolta în Germania fără a menaja interesele E.ON, trebuie arătat că, deși se presupune existența unei asemenea situații, acest proces-verbal denotă totuși voința sa de a controla nivelul concurenței. Împrejurarea că reclamanta a comunicat E.ON nemulțumirea ca urmare a eșecului încercării sale de cumpărare a participației deținute de E.ON la [*confidențial*] și a intenției sale de a se dezvolta în Germania prin participații externe nu permite repunerea în discuție a acestei constatări. Așadar, fără a săvârși o eroare, Comisia a dedus din acest proces-verbal, în considerentul (98) al deciziei atacate, că reclamanta încercase să elaboreze un consens cu E.ON în legătură cu obiectivul comun constând în evitarea situației ca gazul [*confidențial*] vândut în cadrul PDG să fie cumpărat de terți concurenți ai întreprinderilor în cauză de-a lungul gazoductului MEGAL.

235 În continuare, în ceea ce privește afirmația reclamantei cuprinsă în considerentul (116) al deciziei atacate, potrivit căreia E.ON nu a încetat să asigure reclamanta asupra faptului că nu avea intenția de a recurge la o concurență agresivă pe piața franceză, trebuie arătat, având în vedere nota de „briefing” a E.ON privind reuniunea „Tur de orizont” din 20 decembrie 2001 și procesul-verbal al E.ON privind reuniunea „Tur de orizont” din 27 mai 2004, pe care s-a întemeiat Comisia, că această afirmație nu este eronată. Astfel, în ceea ce privește nota de „briefing”, faptul că acest document nu este confirmat de un schimb de corespondență între întreprinderile în cauză sau de un document intern al reclamantei nu are influență în speță, astfel cum rezultă din jurisprudența amintită la punctul 224 de mai sus. În plus, deși niciun element nu permite să se probeze că E.ON menționase efectiv reclamantei că rolul biroului de vânzări pe care tocmai îl deschisese la Paris era de a-și evidenția prezența, iar nu de a face o intrare agresivă pe piață, nu este mai puțin adevărat că această notă pregătitoare demonstrează cu claritate că E.ON avea intenția de a asigura reclamanta cu privire la strategia sa comercială în Franța. Această notă constituie, așadar, un indiciu pertinent în cadrul stabilirii existenței unei coluziuni între întreprinderile în cauză. În ceea ce privește procesul-verbal al E.ON referitor la reuniunea din 27 mai 2004, reclamanta recunoaște că informația privind împrejurarea că E.ON îi comunicase că limita de vest a intervenției sale în Europa continentală era frontiera de vest a Germaniei și că nu avea un interes marcant în special în privința Franței reflecta strategia comercială a E.ON în Europa. Totuși, reclamanta contestă că această decizie a făcut obiectul unui acord prealabil din partea sa. Cu toate acestea, Comisia nu a susținut existența unei asemenea împrejurări și s-a limitat să susțină că E.ON nu a încetat să asigure reclamanta asupra faptului că nu avea intenția de a recurge la o concurență agresivă pe piața franceză. Împrejurarea, amintită de reclamantă, că E.ON ar fi făcut publică o asemenea informație, dacă se presupune a fi dovedită, nu este în măsură să repună în discuție această apreciere. Argumentația reclamantei privind aceste documente trebuie, așadar, înlăturată.

236 În sfârșit, în ceea ce privește afirmația Comisiei cuprinsă în considerentul (117) al deciziei atacate, potrivit căreia întreprinderile în cauză deplângeau vânzările realizate pe piața națională a fiecăreia, aceasta nu este eronată prin prisma notei interne de „briefing” a reclamantei din 29 august 2003 referitoare la reuniunea din 2 septembrie 2003, a procesului-verbal al reuniunii din 27 mai 2004 și a notei de „briefing” a E.ON referitoare la reuniunea din 2 iulie 2004, pe care Comisia se întemeiază.

237 Astfel, în ceea ce privește, pe de o parte, nota de „briefing” din 29 august 2003, argumentul reclamantei potrivit căruia acest document conține judecăți care reflectă numai opinia personală și subiectivă a autorilor ei trebuie înlăturat, din moment ce din aceasta reiese că s-a recurs la o analiză comparată a activităților întreprinderilor în cauză într-un mod obiectiv. Cât privește argumentul reclamantei potrivit căruia niciun element nu ar atesta faptul că aspectele menționate în nota de „briefing” respectivă ar fi fost dezbătute sau prezentate efectiv, trebuie arătat că în această notă de „briefing” sunt prezentate, în orice ipoteză, elementele pe care reclamanta intenționa să le expună cu ocazia acelei reuniuni. În continuare, contrar susținerilor reclamantei, această notă constituie un indiciu al existenței înțelegerii, din moment ce din cuprinsul ei reiese că acțiunea comercială a reclamantei în Germania se înscrie într-un cadru controlat strict și rezonabil de compensare în alte țări europene a cotelor de piață pierdute în Franța. În plus, din aceasta reiese că E.ON se înscrie de la bun început într-un model de concurență directă pe piața franceză, în timp ce, în schimb, reclamanta se înscrie într-un spirit de parteneriat, în perspectiva unei concurențe motivate pe cele două piețe. Cu privire la acest aspect, s-a precizat că este esențială plasarea discuției cu E.ON pe terenul prețurilor de piață. Astfel, nota de „briefing” respectivă permite să se considere că reclamanta regreta caracterul concurențial al ofertelor E.ON în Franța și intenționa să adopte o atitudine de concurență motivată și de a se înțelege cu această întreprindere pe terenul prețurilor de piață, împrejurare care nu constituie un comportament concurențial, în pofida ofertelor pe care reclamanta le-a putut face în Germania și în pofida contextului dificil pe care l-a putut întâlni în această țară. În sfârșit, Comisia a apreciat în mod întemeiat, având în vedere nota de „briefing” în discuție, că reclamanta contracarase oferta E.ON privind aprovizionarea unui client fără a utiliza pe deplin marja sa de manevră. Astfel, din acel document reiese că, în privința acelei oferte, reclamanta nu a epuizat marjele de manevră oferite de cadrul comercial, aceste marje fiind mai mult utilizate atunci când, de exemplu, a trebuit să înfrunte concurența exercitată de [*confidențial*]. Împrejurarea amintită de reclamantă că, din cauza unei strategii proprii, [*confidențial*] nu poate explica adoptarea unui comportament diferit în funcție de concurentul pe care trebuia să îl înfrunte.

238 În ceea ce privește, pe de altă parte, procesul-verbal al reuniunii din 27 mai 2004 și nota privind reuniunea din 2 iulie 2004, niciun element nu permite să se considere că interpretarea reținută de Comisie este eronată. Astfel, din procesul-verbal menționat reiese că reclamanta continua să fie percepută ca având un comportament comercial agresiv și periculos pe piața germană. În plus, din nota menționată reiese că, în cadrul discuțiilor dintre E.ON și reclamantă, poziția E.ON era aceea că, din cauza ofertelor foarte agresive, valoarea gazului pe piața germană era distrusă, în timp ce poziția reclamantei era de a susține că ar fi trebuit să cedeze la presiunea Comisiei, care solicita din partea sa o concurență transfrontalieră și că, în opinia sa, piața germană, prin dimensiunea și poziția ei geografică, avea o mare importanță. Așadar, Comisia se putea întemeia pe aceste documente pentru a considera că întreprinderile în cauză deplângeau vânzările realizate pe piața națională a fiecăreia. În definitiv, chiar dacă demonstrează existența unei anumite forme de concurență, aceste documente evidențiază, deopotrivă, că întreprinderile schimbau informații în legătură cu strategia comercială a fiecăreia. Aceste documente constituie, de asemenea, un indiciu al existenței unui acord de împărțire (sau de intrare concertată) a piețelor naționale, din moment ce din acestea rezultă că, din cauza activităților reclamantei în Germania, activitățile de vânzare ale E.ON au crescut în Franța, o asemenea intrare simetrică nefiind posibilă decât în prezența unui acord. În egală măsură, având în vedere modul lor de redactare, fără a săvârși o eroare, Comisia a putut utiliza aceste documente pentru a constata încălcarea în discuție.

239 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia înscrisurile din dosar, care au fost ignorate sau interpretate în mod eronat, demonstrează inexistența unei practici concertate, reclamanta susține că aceste înscrisuri ar evidenția autonomia strategiei întreprinderilor în cauză în Germania și în Franța, existența unei concurențe directe între ele pe piețele interne ale fiecăreia și voința reclamantei de a finaliza cât mai rapid restructurarea Acordului MEGAL pentru a deveni transportator cu cotă întreagă în Germania. Această argumentație trebuie înlăturată. Astfel, existența unei practici concertate de împărțire a piețelor care rezultă din reuniuni și din discuții intervenite între întreprinderile în cauză în perioada 1999-2005, sub rezerva considerațiilor privind piața franceză în perioada ulterioară lunii august 2004, care vor fi examinate în cadrul celui de al patrulea motiv, este demonstrată de Comisie corespunzător cerințelor legale, în special prin intermediul documentelor referitoare la reuniunile din 4 februarie 1999, 24 iunie 1999, 23 mai 2002, 27 februarie 2003, 19 februarie 2004 și 16 martie 2004. În continuare, cu excepția procesului-verbal intern al reclamantei din 19 ianuarie 2004 și a planului de afaceri Germania al GDF Deutschland din 30 aprilie 2004, reclamanta se limitează să facă trimitere, în vederea susținerii argumentului pe care l-a invocat, la elementele furnizate în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile, iar în cererea introductivă nu formulează nicio argumentație privind în mod specific aceste documente. De asemenea, în afara acestor ultime două documente, o atare trimitere la documente anexate la cererea introductivă nu poate fi admisă, pentru motivele arătate la punctul 175 de mai sus. În plus, în ceea ce privește procesul-verbal intern al reclamantei din 19 ianuarie 2004, este suficient să se arate că acesta s-a referit doar la 10 contracte de furnizare care, mai mult, privesc clienți situați exclusiv în nord-vestul Germaniei (așadar, în afara zonei de aprovizionare a gazoductului MEGAL) și că acesta indică faptul că apropierea altor părți de teritoriu este considerată dificilă prin costurile ridicate ale ATR sau prin imposibilitatea actuală a unei alimentări din gazoductul MEGAL. În egală măsură, departe de a demonstra existența unei concurențe directe între întreprinderile în cauză, astfel cum susține reclamanta, acest document confirmă inexistența concurenței dintre acestea într-o zonă de aprovizionare din gazoductul MEGAL, precum și imposibilitatea ca reclamanta să se alimenteze din acesta. Motivul imposibilității menționate nu este indicat, însă se poate deduce din procesul-verbal în discuție că acesta este diferit de dificultățile legate de ATR, deopotrivă menționate. În sfârșit, în ceea ce privește planul de afaceri Germania al GDF Deutschland din 30 aprilie 2004, aceasta indică faptul că încheierea de noi contracte s-a accelerat net din a doua parte a anului 2003 și că este rezultatul unei prezențe de mai mult de 2 ani pe teren, [*confidențial*]. De asemenea, rezultă că orice prezență a reclamantei pe piața germană o plasează în situația de confruntare cu mari operatori. Totuși, acest document nu menționează dacă acele contracte în discuție privesc zona de aprovizionare a gazoductului MEGAL: dimpotrivă, acesta confirmă că reclamanta și-a concentrat eforturile în nord-vestul Germaniei, [*confidențial*]. Aceste documente nu permit, așadar, repunerea în discuție a argumentației Comisiei.

240 În al patrulea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că reuniunile respective se justificau prin legăturile structurale și comerciale care uneau întreprinderile în cauză, trebuie arătat că, deși legitimitatea unor asemenea legături nu este contestată de Comisie, nu este mai puțin adevărat că ele nu pot justifica reuniunile care au condus deopotrivă la o practică concertată interzisă de articolul 81 alineatul (1) CE. Or, în speță, astfel cum rezultă în special din considerentele (50), (63) și (158) ale deciziei atacate, Comisia a apreciat că, deși un număr mare al acestor reuniuni viza abordarea unor teme de discuții legitime, întreprinderile în cauză au utilizat adesea aceste contacte pentru a dezbate punerea în aplicare a acordului de împărțire a piețelor. Întrucât niciun element din dosar nu repune în discuție această considerație, argumentul reclamantei trebuie înlăturat.

241 Din cele de mai sus rezultă că reclamanta susține în mod greșit că reuniunile și discuțiile dintre întreprinderile în cauză în intervalul 1999-2005 nu permit caracterizarea existenței unei practici de schimb de informații sensibile între acestea, în legătură cu scrisorile adiționale.

242 Prin urmare, prima critică trebuie respinsă.

— Cu privire la a doua critică

243 Reclamanta susține că Comisia a săvârșit o eroare de fapt și de drept, întrucât a considerat că reuniunile și discuțiile dintre întreprinderile în cauză în intervalul 1999-2005 permiteau caracterizarea existenței unei practici de schimb de informații sensibile între întreprinderile în cauză, indiferent dacă se află în legătură cu scrisorile adiționale sau independent de acestea.

244 Cu titlu introductiv, în măsura în care, prin intermediul acestei critici, reclamanta se referă la o practică concertată independentă de scrisorile adiționale, se impune constatarea că argumentația pe care o invocă este inoperantă. Astfel, în decizia atacată, Comisia nu a considerat explicit că contactele din perioada 1999-2005 constituiau încălcări independente de scrisorile respective. Dimpotrivă, din decizia atacată interpretată în ansamblu reiese că aceasta avea în vedere practicile concertate în discuție ca fiind legate de punerea în aplicare a acordului de împărțire a piețelor rezultat din Acordul MEGAL și din scrisorile adiționale.

245 În continuare, trebuie să se constate că argumentele invocate de reclamantă în susținerea prezentei critici nu sunt întemeiate, indiferent că acestea se referă la o practică concertată în legătură cu scrisorile adiționale sau independent de acestea.

246 În primul rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei referitor la o contradicție în decizia atacată, trebuie arătat că, în considerentul (161) al deciziei atacate, Comisia susține că întreprinderile în cauză nu au schimbat date comerciale detaliate privind vânzările, prețurile, costurile, marjele sau clienții și că un asemenea schimb de informații nu era necesar în speță pentru a ajunge la o poziție comună prin care se urmărea neutilizarea gazului transportat prin gazoductul MEGAL pentru a exercita concurență pe piața națională a celeilalte părți și, în general, pentru a exercita o concurență „mai rezonabilă”. În considerentul (186) al aceleiași decizii, Comisia menționează că întreprinderile în cauză au schimbat informații sensibile din punct de vedere comercial, cu alte cuvinte, informații care priveau prețurile și strategiile, au examinat și au acționat în comun, în prealabil, în legătură cu strategiile lor viitoare reciproce în mod regulat și au acționat conform așteptărilor celeilalte părți. În mod contrar susținerilor reclamantei, aceste două afirmații nu sunt contradictorii. Astfel, împrejurarea că întreprinderile în cauză nu au schimbat „date comerciale detaliate” nu se opune celei în care întreprinderile în cauză au schimbat „date sensibile din punct de vedere comercial”. În acest mod, întreprinderile în cauză au putut schimba date care, fără a fi detaliate, puteau fi de ordin general și, totuși, importante pentru stabilirea strategiilor comerciale ale acestora.

247 În al doilea rând, trebuie respins argumentul reclamantei prin care se contestă analiza Comisiei cuprinsă în considerentul (161) al deciziei atacate, conform căreia nu era necesar un schimb de informații detaliate, deoarece fiecare furnizor istoric beneficia de o poziție de cvasimonopol pe piața sa

națională tradițională și că era suficient să se aducă la cunoștința celeilalte părți că nu era avută în vedere nicio intrare (activă) pe piața sa națională. Astfel, precum rezultă din jurisprudența citată la punctul 213 de mai sus, pe o piață cu caracter oligopolistic foarte concentrat schimbul de informații este de natură a permite întreprinderilor să cunoască poziția concurenților lor pe piață și, prin urmare, să modifice în mod sensibil concurența care persistă între operatorii economici. Această jurisprudență nu impune ca informarea în cauză să privească informații detaliate. Astfel, în contextul unei piețe oligopolistice, precum cea în discuție în speță, schimbul de informații, având chiar un caracter general, care s-a referit în special la strategia comercială a unei întreprinderi este în măsură să aducă atingere concurenței. De altfel, deși reclamanta susține că, în practică, un asemenea scenariu este foarte rar, în replică aceasta recunoaște că jurisprudența nu exclude, în principiu, ca un schimb de informații „de ordin general" să poată fi sancționat atunci când urmărește atenuarea gradului de nesiguranță privind funcționarea pieței relevante și, prin urmare, restrângerea concurenței dintre întreprinderi. De asemenea, trebuie să se adauge că jurisprudența admite că, în măsura în care întreprinderea participantă la acțiunea concertată rămâne activă pe piața relevantă, prezumția legăturii de cauzalitate dintre acțiunea concertată și comportamentul acestei întreprinderi pe piața respectivă este aplicabilă chiar dacă acea acțiune concertată se întemeiază doar pe o singură reuniune a întreprinderilor în cauză (Hotărârea T-Mobile Netherlands și alții, punctul 213 de mai sus, punctul 62). Or, în speță, acțiunea concertată are la bază numeroase reuniuni.

248 Împrejurarea menționată de reclamantă că întreprinderile în cauză au intrat în mod limitat pe piața fiecăreia nu permite repunerea în discuție a faptului că nu era necesară o transmitere de informații detaliate, întrucât, în orice ipoteză, concurența era în măsură să fie afectată prin schimbul de informații, incertitudinea care trebuia să existe între întreprinderile concurente fiind înlăturată prin acțiunea concertată. În aceste condiții, reclamanta susține în mod greșit că analiza Comisiei ar diminua standardul de probațiune impus pentru constatarea unei încălcări.

249 În al treilea rând, nu poate fi admis argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că întreprinderile în cauză nu au schimbat nicio informație confidențială și strategică în sensul jurisprudenței. Astfel, împrejurarea amintită de reclamantă că întreprinderile în cauză nu au schimbat informații privind costurile, prețurile, marjele, volumele vândute sau clienții nu este pertinentă, din moment ce este suficient, în contextul unei piețe oligopolistice foarte concentrate, precum cea în sectorul gazelor, să fi existat un schimb de informații în sensul jurisprudenței citate la punctul 213 de mai sus. Or, astfel cum reiese îndeosebi din cuprinsul documentelor citate în considerentele (84), (87), (120), (121) sau (180) ale deciziei atacate, au avut loc mai multe contacte, în cursul cărora au fost schimbate mai multe informații privind strategiile fiecărei întreprinderi în cauză referitoare la piața națională a fiecăreia.

250 În mod contrar celor susținute de reclamantă, trebuie să se constate că discuțiile dintre întreprinderile în cauză nu constituiau „declarații vagi de intenții". De exemplu, din procesul-verbal din 27 mai 2002 referitor la o reuniune din 23 mai 2002 rezultă că, în cadrul unei întâlniri cu E.ON, reclamanta a asigurat că nu se intenționa la momentul actual vânzarea de gaz în Germania. De asemenea, din procesul-verbal al reuniunii din 27 mai 2004 rezultă că limita de vest a intervenției E.ON în Europa Occidentală era frontiera de vest a Germaniei. În sfârșit, reclamanta nu menționează în cererea introductivă la ce discuție efectivă se referă, limitându-se să facă trimitere la răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile.

251 În al patrulea rând, trebuie înlăturat argumentul reclamantei prin intermediul căruia contestă pertinența documentelor pe care s-a întemeiat Comisia.

252 În ceea ce privește, pe de o parte, mesajul electronic din 27 februarie 2003, trebuie amintit că, în acest document, s-a menționat că, deși reclamanta ar putea încerca să vândă gaz în zona E.ON, acest fapt s-ar realiza mai degrabă pentru a se informa asupra pieței decât pentru a conduce un atac frontal direct. Pe de altă parte, obiecțiunea reclamantei întemeiată pe faptul că acest document privește opinii personale și subiective a fost respinsă la punctul 227 de mai sus. Referitor la argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că nu avea cunoștință despre acea întâlnire de ordin privat, el trebuie respins, de

vreme ce din cuprinsul acestui mesaj electronic reiese că reprezentantul său a solicitat întâlnirea cu reprezentantul E.ON în contextul pregătirii unei reuniuni ulterioare între întreprinderile în cauză și dorea să transmită anumite informații susceptibile să prezinte interes atât pentru sine, cât și pentru E.ON. În plus, spre deosebire de cele menționate de reclamantă, niciun element din dosar nu permite să se demonstreze un atac frontal direct din partea sa pe piața germană, întrucât, în fapt, aceasta s-a limitat, în esență, la vânzarea, în perioada în litigiu, a cantităților de gaz achiziționate în cadrul PDG.

253 În ceea ce privește, pe de altă parte, mesajul electronic din 16 martie 2004, din acesta rezultă că, în cadrul unei întâlniri cu un angajat al E.ON, un angajat al reclamantei a menționat că reclamanta considera foarte scăzute prețurile practicate de E.ON față de anumiți clienți. De asemenea, din acest mesaj electronic rezultă că angajații întreprinderilor în cauză au recurs la schimburi cu privire la relațiile lor cu anumiți clienți, în lumina prețurilor practicate față de aceștia. În plus, rezultă că reprezentantul reclamantei a informat reprezentantul E.ON că, în zona de est a Franței, reclamanta nu dorea să modifice nivelul prețurilor sale pentru clienții „medii/mici”, în timp ce pentru clienții mai importanți era posibilă o scădere. În mod contrar celor susținute de reclamantă, aceste informații puteau reprezenta interes pentru E.ON, care, astfel cum reiese din decizia atacată, în anul 2003 a început să vândă gaz în Franța. De asemenea, deși nu sunt foarte detaliate, asemenea informații au permis E.ON să cunoască strategia generală de prețuri pe care reclamanta intenționa să o aplice în contextul intrării concurenților pe teritoriul său în privința diferitor tipuri de clienți. Referitor la împrejurarea că [*confidențial*], nu poate justifica schimbul de informații la care face trimitere mesajul electronic din 16 martie 2004, care, în orice ipoteză, a scăzut nivelul de incertitudine care trebuie să existe în mod normal între concurenți. Pe de altă parte, în ceea ce privește pretinsul caracter subiectiv al retranscrierii la care s-a recurs, argumentația referitoare la aceasta a fost respinsă la punctele 174 și 227 de mai sus.

254 Prin urmare, mesajele electronice din 27 februarie 2003 și din 16 martie 2004 constituie elemente de probă ale unui schimb de informații strategice.

255 În sfârșit, în mod contrar celor sugerate de reclamantă în replică, Comisia nu avea obligația „listării” informațiilor strategice de ordin general care au făcut obiectul schimbului, din moment ce din decizia atacată reiese că asemenea informații au fost schimbate efectiv. În ceea ce privește împrejurarea că discuțiile dintre întreprinderile în cauză au avut loc în contextul negocierii noului Acord MEGAL, aceasta nu poate justifica un schimb de informații care poate afecta concurența. În orice caz, informațiile în discuție, în special cele amintite în procesul-verbal din 27 mai 2002 sau în mesajul electronic din 27 februarie 2003, depășesc cadrul informațiilor legate de renegocierea Acordului MEGAL.

256 Rezultă că, în mod contrar celor susținute de reclamantă, schimburile de informații amintite de Comisie în decizia atacată erau de natură să permită reducerea incertitudinii întreprinderilor în cauză cu privire la funcționarea piețelor germană și franceză în sectorul gazelor și cu privire la comportamentul viitor al fiecăreia pe aceste piețe și, în consecință, să altereze sensibil concurența existentă între ele.

257 Din cele de mai sus rezultă că trebuie înlăturată argumentația reclamantei potrivit căreia reuniunile și discuțiile dintre întreprinderile în cauză în intervalul 1999-2005 nu permit caracterizarea existenței unei practici de schimb de informații sensibile între ele, indiferent că aceasta este în legătură sau că este independentă de scrisorile adiționale.

258 În egală măsură, a doua critică trebuie respinsă și, pe cale de consecință, al treilea aspect trebuie respins în tot.

c) Cu privire la al patrulea aspect

259 În cadrul prezentului aspect, reclamanta susține că decizia atacată este viciată de nemotivare și de o încălcare a articolului 81 CE, constând în calificarea practicilor respective drept acord și/sau practică concertată, fără a examina elementele de probă invocate în procedura administrativă prin care se

urmărea demonstrarea comportamentului autonom al reclamantei în Germania și al E.ON în Franța. În special, în opinia reclamantei, Comisia nu a examinat argumentele economice care permiteau repunerea în discuție a însăși existenței încălcării în cauză.

260 Se impune constatarea că reclamanta invocă, în esență, două serii de argumente privind, prima, neluarea în considerare a probelor care demonstrau comportamentul autonom al celor două întreprinderi în cauză pe piața fiecăreia și, a doua, neluarea în considerare a probelor de ordin economic.

261 În primul rând, în ceea ce privește elementele care dovedesc comportamentul autonom al întreprinderilor în cauză, care nu ar fi fost examinate de Comisie, trebuie arătat că argumentele reclamantei nu sunt întemeiate.

262 *Primo*, în ceea ce privește argumentele reclamantei privind caracterul autonom al comportamentului său, trebuie arătat, mai întâi, că elementele pe care aceasta le invocă sunt de ordin general și nu permit demonstrarea unui comportament autonom referitor în special la furnizarea de gaz transportat prin gazoductul MEGAL, încălcarea constatată în speță fiind limitată la acest sector, astfel cum rezultă din considerentul (199) al deciziei atacate.

263 În continuare, în ceea ce privește pretinsa [*confidențial*], reclamanta susține în mod eronat că a determinat [*confidențial*], din moment ce unele documente, precum mesajul electronic din 27 februarie 2003, demonstrează că nu avea această intenție. În plus, existența unei [*confidențial*] este contrazisă de nota internă a reclamantei din luna aprilie 2005, întocmită ca urmare a plângerilor din partea E.ON [*confidențial*]. În orice caz, chiar dacă se presupune că reclamanta ar fi determinat [*confidențial*], nu este mai puțin adevărat că, astfel cum rezultă din elementele de probă invocate de Comisie, aceasta a făcut obiectul mai multor discuții cu E.ON, întreprinderile în cauză exprimându-și reciproc regretul cu privire la [*confidențial*] uneia față de cealaltă în cadrul diverselor lor reuniuni încercând să se asigure reciproc în această privință, astfel cum s-a constatat deja (a se vedea punctul 164 de mai sus). Pe de altă parte, în ceea privește pretinse [*confidențial*] obținute de reclamantă, este suficient să se amintească faptul că din considerentul (101) al deciziei atacate rezultă că vânzările reclamantei din gazoductul MEGAL au debutat abia în luna octombrie 2004 și că volumul acestora a fost, în esență, comparabil cu volumele achiziționate în cadrul PDG cel puțin până în luna octombrie 2005.

264 În sfârșit, în ceea ce privește [*confidențial*], argumentația reclamantei întemeiată pe [*confidențial*] nu este în măsură să demonstreze caracterul autonom al comportamentului său și să repună în discuție considerațiile Comisiei prin care se demonstrează existența încălcării în discuție. Astfel, din jurisprudență rezultă că demonstrarea existenței unor împrejurări care dau o lumină diferită faptelor stabilite de Comisie și care permit astfel substituirea prin altă explicație plauzibilă a faptelor a celei reținute de Comisie pentru a concluziona în sensul existenței unei încălcări a normelor comunitare de concurență este pertinentă numai atunci când Comisia se întemeiază doar pe conduita pe piață a întreprinderilor în cauză pentru a concluziona în sensul existenței unei încălcări (a se vedea în acest sens Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 186 și jurisprudența citată). Or, această situație nu se regăsește în speță, întrucât Comisia se întemeiază pe numeroase probe constând în înscrisuri în raport cu care reclamanta nu a fost în măsură, astfel cum reiese din cele de mai sus, să demonstreze că erau lipsite de valoare probantă. În orice caz, în ceea ce privește în special barierele la intrare [*confidențial*], aceste împrejurări nu sunt, ca atare, în măsură să excludă existența încălcării în discuție.

265 *Secundo*, în ceea ce privește argumentele reclamantei întemeiate pe caracterul autonom al comportamentului E.ON în Franța, trebuie arătat, pe de o parte, că argumentația bazată pe faptul că E.ON a ales să își apere piața națională și să se dezvolte doar marginal în alte țări europene și pe faptul că E.ON nu a considerat niciodată piața franceză o piață prioritară nu este în măsură, astfel cum rezultă din jurisprudența menționată la punctul precedent, să repună în discuție considerațiile Comisiei prin care se stabilește existența încălcării. Pe de altă parte, în ceea ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia, în pofida interesului scăzut pentru piața franceză, E.ON a avut în Franța un comportament agresiv, este suficient a se aminti că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 198 de mai sus, vânzările E.ON în Franța nu sunt în măsură să demonstreze că aceasta nu se considera supusă scrisorilor adiționale.

266 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentele economice care nu ar fi fost examinate de Comisie, trebuie arătat că, în speță, Comisia s-a întemeiat în principal pe obiectul restrictiv de concurență al acordului și al practicilor concertate sancționate la articolul 1 din decizia atacată. Pe de altă parte, Comisia a evidențiat numeroase probe scrise care dovedeau, în opinia sa, atât existența acestui acord și a acestor practici concertate, cât și obiectul lor restrictiv. Or, în cazul specific al acordurilor care, precum în speță, privesc respectarea pieților naționale, din jurisprudență reiese, pe de o parte, că au în sine un obiect de restrângere a concurenței și fac parte dintr-o categorie de acorduri interzisă în mod expres de articolul 81 alineatul (1) CE și, pe de altă parte, că acest obiect nu poate fi justificat prin intermediul unei analize a contextului economic în care se înscrie comportamentul anticoncurențial în discuție (a se vedea în acest sens Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 184 și jurisprudența citată).

267 Or, în speță, astfel cum reiese din examinarea primului motiv, precum și a celui de al doilea și a celui de al treilea aspect ale prezentului motiv, reclamanta nu a fost în măsură să conteste probele scrise care au permis Comisiei să dovedească existența acordului și a practicilor concertate în discuție, precum și a obiectului lor anticoncurențial pe întreaga perioadă vizată de prezentul motiv. În aceste condiții, Comisiei nu i se poate imputa că nu a recurs la o apreciere economică globală și aprofundată a sectorului și a comportamentului întreprinderilor în cauză. În ceea ce privește trimiterea la Hotărârea Solvay/Comisia, punctul 207 de mai sus, aceasta nu este pertinentă în speță, de vreme ce, spre deosebire de situația de fapt aflată la originea acelei hotărâri, în speță, Comisia a avut posibilitatea să se întemeieze pe mai multe înscrisuri privind perioada vizată de prezentul motiv, sub rezerva considerațiilor prezentate în ultimul aspect al celui de al patrulea motiv.

268 În sfârșit, în măsura în care reclamanta critică deopotrivă Comisia, întrucât nu a examinat elementele care demonstrează caracterul autonom al comportamentului său în Germania sau al comportamentului E.ON în Franța, este suficient să se facă trimitere la considerațiile precedente, în special la cele cuprinse la punctele 259-267 de mai sus, prin care se respinge argumentația reclamantei referitoare la autonomia întreprinderilor în cauză.

269 Din toate cele de mai sus rezultă că al patrulea aspect trebuie respins.

d) Cu privire la primul aspect

270 Reclamanta susține că, în lipsa unei încălcări unice și continue pe întreaga perioadă cuprinsă între anii 1980 și 2005, scrisorile adiționale erau, în orice ipoteză, prescrise, în conformitate cu articolul 25 din Regulamentul nr. 1/2003.

271 În această privință, trebuie amintit că, în conformitate cu alineatele (1) și (2) ale articolului 25 din Regulamentul nr. 1/2003, competența Comisiei de a aplica amenzi pentru încălcări ale dispozițiilor privind dreptul concurenței se supune, în principiu, unui termen de prescripție de 5 ani care curge din ziua în care se săvârșește încălcarea sau, în cazul unor încălcări continue sau repetate, din ziua încetării încălcării. Potrivit alineatelor (3) și (4) ale aceleiași dispoziții, orice act al Comisiei cu scopul examinării sau al investigării unei încălcări întrerupe cursul termenului de prescripție, întreruperea termenului de prescripție producând efecte de la data la care actul este notificat cel puțin unei întreprinderi care a participat la încălcare și pentru toate întreprinderile care au participat la încălcare. În sfârșit, din alineatul (5) al aceluiași articol rezultă că întreruperea determină curgerea unui nou termen de prescripție, dar că acesta expiră cel târziu în ziua în care o perioadă egală cu dublul termenului de prescripție s-a scurs fără să se fi aplicat o amendă sau o sancțiune, acest termen prelungindu-se cu perioada în care termenul de prescripție este suspendat.

272 Pe de altă parte, se impune observația că o decizie de constatare a unei încălcări nu constituie o sancțiune în sensul articolului 25 din Regulamentul nr. 1/2003 și, prin urmare, nu este avută în vedere de prescripția prevăzută de această dispoziție (a se vedea prin analogie Hotărârea Sumitomo Chemical

și Sumika Fine Chemicals/Comisia, punctul 203 de mai sus, punctul 61). Într-adevăr, capitolul VI din Regulamentul nr. 1/2003, care privește sancțiunile, are în vedere numai amenzile și penalitățile cu titlu cominatoriu și nicio dispoziție din acest regulament nu permite să se considere că deciziile Comisiei, prevăzute la articolul 7 din acesta, prin care se constată existența unei încălcări a dispozițiilor articolului 81 CE sau 82 CE se încadrează la sancțiunile amintite în capitolul menționat. Astfel, prescrierea competenței de a aplica amenzi și penalități cu titlu cominatoriu nu poate implica prescrierea competenței implicite de a constata încălcarea (a se vedea prin analogie Hotărârea Sumitomo Chemical și Sumika Fine Chemicals/Comisia, punctul 203 de mai sus, punctele 62 și 63).

273 În ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia trebuia să justifice un interes legitim pentru a constata încălcarea constituită prin scrisorile adiționale, care era prescrisă, acesta trebuie înlăturat. Astfel, după cum reiese din cele de mai sus, prescrierea posibilității de a impune sancțiuni nu presupune prescrierea constatării unei încălcări. În orice ipoteză, potrivit jurisprudenței menționate de reclamantă, numai în cazul în care intenționează să adopte o decizie de constatare a unei încălcări pe care întreprinderea în cauză a încetat-o deja, Comisia trebuie să justifice un interes legitim de a proceda astfel (a se vedea în acest sens Hotărârea Sumitomo Chemical și Sumika Fine Chemicals/Comisia, punctul 203 de mai sus, punctul 37). Or, în cadrul prezentului aspect, argumentația reclamantei se întemeiază pe o pretinsă prescripție a încălcării – chiar, astfel cum susține în replică, doar pe data de început a încălcării – iar nu pe săvârșirea în trecut a încălcării.

274 În aceste condiții, argumentația reclamantei este inoperantă în măsura în care privește prescripția scrisorilor adiționale sau a încălcării.

275 În măsura în care argumentația reclamantei privește inexistența unei încălcări unice și continue, se impune constatarea că aceasta trebuie înlăturată ca nefondată. În această privință, trebuie amintit că o încălcare a articolului 81 CE poate rezulta nu numai dintr-un act izolat, ci și dintr-o serie de acte sau chiar dintr-un comportament continuu (Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 81). În cadrul unei încălcări extinse pe mai mulți ani, faptul că manifestările înțelegerii intervin în perioade diferite, care pot fi separate prin intervale de timp mai lungi sau mai puțin lungi, nu are incidență asupra existenței acestei înțelegeri, în măsura în care acțiunile diferite care fac parte din această înțelegere urmăresc o singură finalitate și se înscriu în cadrul unei încălcări cu caracter unic și continuu (Hotărârea Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, punctul 136 de mai sus, punctul 98).

276 În speță, în considerentul (203) al deciziei atacate, Comisia a reținut că acordurile și practicile concertate se înscriau în cadrul unui proiect global care determina direcțiile de acțiune ale întreprinderilor în cauză pe piață și limita comportamentul comercial al fiecăreia pentru a atinge un obiectiv anticoncurențial identic și un singur obiectiv economic, și anume limitarea oricărei concurențe între ele în ceea ce privește gazul transportat prin gazoductul MEGAL. În considerentul (211) al deciziei atacate, Comisia a reținut, în esență, că comportamentul întreprinderilor în cauză constituia o încălcare unică și continuă și o „restrângere a concurenței prin obiect”.

277 Or, astfel cum reiese îndeosebi din examinarea primului motiv (a se vedea punctele 142 și 143 de mai sus), reclamanta nu a fost în măsură nici să repună în discuție existența acordului de împărțire a pieților în litigiu înainte de anul 2000, nici să demonstreze rezilierea acestuia, deși s-a constatat că data de început a caracterului său ilicit, reținută de Comisie, este eronată în privința Germaniei.

278 Pe de altă parte, astfel cum reiese îndeosebi din examinarea celui de al doilea aspect al prezentului motiv, reclamanta susține în mod greșit că Comisia nu a demonstrat existența unor voințe concordante ale întreprinderilor în cauză pentru a aplica scrisorile adiționale după anul 2000. De asemenea, nu a fost primit niciunul dintre argumentele reclamantei prin care urmărește să susțină că reuniunile și discuțiile dintre întreprinderile în cauză în intervalul 1999-2005 nu permiteau să demonstreze existența unei practici concertate de împărțire a pieților în legătură cu scrisorile adiționale și cu schimbul de informații sensibile dintre concurenți.

279 În aceste condiții, fără a săvârși o eroare, Comisia a apreciat că aceste comportamente constituiau o încălcare unică și continuă și o „restrângere a concurenței prin obiect”, deși durata încălcării este eronată în privința pieței germane.

280 În ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia liberalizarea a determinat o „schimbare majoră” care repunea în discuție obiectivul comun vizat începând cu anul 1975, trebuie arătat că reclamanta nu a demonstrat că toate comportamentele întreprinderilor în cauză nu urmăreau același scop, și anume împiedicarea – sau limitarea la maximum – a oricărei concurențe în privința clienților lor, acceptând să nu intre pe piața tradițională a fiecăreia pentru furnizarea de gaz prin gazoductul MEGAL, cum a arătat Comisia în considerentul (205) al deciziei atacate. În definitiv, astfel cum reiese din cele de mai sus, elementele de probă furnizate de Comisie arată că, chiar după data stabilită prin Prima directivă în sectorul gazelor pentru transpunerea sa, aceste întreprinderi s-au raportat la scrisorile adiționale și că considerau scrisorile respective constrângătoare.

281 Din toate cele de mai sus rezultă că al treilea aspect trebuie înlăturat, fără a mai fi necesară pronunțarea asupra admisibilității acestuia, în sensul că reclamanta a recurs la o trimitere la anexele la cererea introductivă.

282 În consecință, al doilea motiv trebuie respins în totalitate.

3. *Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o inexistență vădită a elementelor de probă în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate prin care se urmărea restrângerea utilizării în Franța, de către E.ON, a gazului transportat prin gazoductul MEGAL*

283 Acest motiv, invocat cu titlu subsidiar, prin care reclamanta susține că nu putea fi identificată nicio încălcare a articolului 81 CE în privința pieței franceze, cuprinde trei aspecte întemeiate, primul, pe o încălcare a articolului 81 CE, din cauza inexistenței unei încălcări pe piața franceză rezultată din scrisoarea Direktion G, al doilea, pe o încălcare a articolului 81 CE, din cauza unei interpretări vădit eronate a reuniunilor și a discuțiilor dintre întreprinderile în cauză în privința Franței, și, al treilea, invocat cu titlu subsidiar, pe o încălcare a articolului 81 CE, din cauza excepției referitoare la acțiunea statului în Franța înainte de luna ianuarie 2003.

a) Cu privire la primul aspect

284 În cadrul prezentului aspect, reclamanta susține că, pe baza scrisorii Direktion G, nu putea fi identificată nicio încălcare a articolului 81 CE în ceea ce privește piața franceză. În această privință, reclamanta invocă trei critici care privesc, prima, o lipsă de claritate a acestei scrisori și încălcarea principiului prezumției de nevinovăție, a doua, o eroare vădită de interpretare a acestei scrisori și, a treia, inexistența unor elemente de probă furnizate de Comisie în susținerea interpretării sale date scrisorii respective.

285 În primul rând, în ceea ce privește critica reclamantei întemeiată pe o lipsă de claritate a scrisorii Direktion G și pe încălcarea principiului prezumției de nevinovăție, aceasta invocă o contradicție între comunicarea privind obiecțiunile și decizia atacată în ceea ce privește restricțiile impuse prin această scrisoare.

286 În această privință, trebuie arătat că, la punctul 50 din comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a arătat că, „până la intrarea în vigoare a Primei directive […] în sectorul gazelor în anul 2000, scrisori[le] [adiționale] nu impuneau [E.ON] nicio limită explicită, dat fiind că [reclamanta] avea monopolul importului de gaz în Franța”. În ceea ce privește decizia atacată, din aceasta rezultă că Comisia a considerat în special că scrisoarea Direktion G cuprindea restricții pentru E.ON. Astfel, în considerentul (222), Comisia a apreciat că această scrisoare „avea drept scop să împiedice E.ON […] să aprovizioneze clienții francezi cu gaz transportat prin [gazoductul] MEGAL, care ar constitui, pentru [E.ON], principala cale de acces pentru importul de gaz, din Germania, pe piața franceză”.

287 În speță, fără a fi necesară pronunțarea asupra unei divergențe între comunicarea privind obiecțiunile și decizia atacată și examinarea explicațiilor furnizate de Comisie în această privință, se impune constatarea că argumentația reclamantei care se raportează la acestea este, în orice ipoteză, inoperantă. În special, nu se poate deduce ca atare că scrisoarea Direktion G este ambiguă și că nu poate caracteriza un acord de împărțire a piețelor fără încălcarea principiului de nevinovăție.

288 Astfel, comunicarea privind obiecțiunile constituie un document pregătitor ale cărui aprecieri de fapt și de drept au un caracter pur provizoriu. Nu este necesar ca decizia ulterioară să copieze în mod obligatoriu expunerea obiecțiunilor, Comisia trebuind să țină cont de elementele rezultate din procedura administrativă fie pentru a înlătura obiecțiuni care s-ar fi dovedit neîntemeiate, fie pentru a rectifica și a completa atât în fapt, cât și în drept argumentarea sa în susținerea obiecțiunilor pe care le reține (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 7 iunie 1983, Musique Diffusion française și alții/Comisia, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctul 14, Hotărârea Curții din 17 noiembrie 1987, BAT și Reynolds/Comisia, 142/84 și 156/84, Rec., p. 4487, punctul 70, și Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 215 de mai sus, punctul 67).

289 În al doilea rând, în ceea ce privește critica reclamantei întemeiată pe o eroare vădită de interpretare a scrisorii Direktion G, trebuie arătat, în ceea ce privește, *primo*, lipsa de simetrie a termenilor din scrisorile adiționale, că Comisia nu a considerat că aceste scrisori fuseseră redactate în mod simetric. În plus, împrejurarea că această scrisoare nu este redactată în mod identic sau simetric cu scrisoarea Direktion I nu are, ca atare, nicio influență asupra posibilității Comisiei de a considera că aceste scrisori au un obiect similar, respectiv efectuarea unei împărțiri a piețelor naționale în sectorul gazelor și limitarea accesului întreprinderilor în cauză pe fiecare piață națională.

290 *Secundo*, trebuie să se verifice dacă, având în vedere conținutul scrisorii Direktion G, Comisia putea să considere în mod întemeiat că prin aceasta se urmărea să se interzică E.ON comercializarea gazului în Franța prin tranzitarea gazoductului MEGAL.

291 În această privință, trebuie amintit că scrisoarea Direktion G are următorul cuprins:

„[…]

Capacitățile de transport care au fost sau vor fi alocate [GDF], în cadrul unui contract, pentru transportul gazelor au în vedere gazele care au fost sau vor fi cumpărate de [GDF] și care vor fi livrate [MEGAL] și/sau [MEGAL Finco] în scopul tranzitării pe seama [GDF] către Franța și destinate consumului în Franța.

Capacitățile de transport care au fost sau vor fi alocate [E.ON], în cadrul unui contract, pentru transportul gazelor privesc transportul în orice alt scop al tranzitării, precum și transportul gazelor prin gazoduct și de gaze prelevate din gazoduct în Republica Federală Germania, destinate consumului în Republica Federală Germania sau cumpărate de [E.ON] în scopul tranzitării prin Republica Federală Germania.

[…]”

292 Desigur, se constată că, având în vedere textul acesteia, scrisoarea Direktion G nu interzice explicit E.ON să livreze sau să furnizeze gaz în Franța prin tranzitarea gazoductului MEGAL.

293 Cu toate acestea, astfel cum Comisia a arătat în considerentul (198) al deciziei atacate, din scrisoarea Direktion G se poate deduce că, deși gazul transportat de GDF prin gazoductul MEGAL trebuie orientat către Franța, gazul transportat de E.ON prin acest gazoduct trebuie fie prelevat în Germania, fie transportat în alt scop decât tranzitul, ceea ce are semnificația că E.ON nu este autorizată să trimită gaz transportat prin acest gazoduct către Franța. Astfel, expresia „transportul în orice alt scop al tranzitării” trebuie interpretată în lumina alineatului precedent, care alocă reclamantei capacități de transport pentru

gazul livrat „în scopul tranzitării pe seama [sa] […] către Franța”. Această expresie semnifică, așadar, că E.ON beneficiază de capacități de transport pentru a livra gaz în tranzit, având ca destinație alte țări decât Franța. Astfel, potrivit scrisorii menționate, gazul care putea fi transportat de E.ON prin gazoductul MEGAL trebuia să fie destinat fie consumului în Germania, fie tranzitului către alte țări, diferite de Franța.

294 Prin urmare, chiar dacă scrisoarea Direktion G nu interzice expres E.ON să vândă gaz în Franța, aceasta îi limitează însă posibilitățile de a transporta gaz către această țară prin gazoductul MEGAL și, în consecință, de a efectua în această țară vânzări de gaz din acest gazoduct. Așadar, această scrisoare nu poate fi considerată doar că are ca obiect, astfel cum susține reclamanta, să precizeze condițiile de transport pentru terți prin gazoductul MEGAL.

295 Această interpretare este confirmată de o lectură coroborată a scrisorii Direktion G și a anexei 2 la Acordul MEGAL [*confidențial*]. Gazul transportat pentru E.ON nu putea, așadar, să beneficieze de o ieșire în Franța și, în consecință, să fie vândut în această țară [*confidențial*].

296 Prin urmare, fără a săvârși o eroare, Comisia a apreciat în considerentul (222) al deciziei atacate că scrisoarea Direktion G avea drept scop să împiedice E.ON să aprovizioneze clienții francezi cu gaz transportat prin gazoductul MEGAL. În ceea ce privește argumentația reclamantei invocată în stadiul replicii, potrivit căreia era posibilă substituirea printr-o explicație plauzibilă a faptelor a celei reținute de Comisie, trebuie amintit, din nou, că jurisprudența pe care se întemeiază această argumentație se raportează la situația în care Comisia are în vedere numai conduita întreprinderilor în cauză pe piață pentru a concluziona în sensul existenței unei încălcări (a se vedea în acest sens Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 186) și în care Comisia nu dispune de probe scrise. Or, această situație nu se regăsește în speță. Astfel, având în vedere forma și modul de redactare, scrisoarea Direktion G trebuie considerată o probă scrisă, astfel încât jurisprudența menționată nu este aplicabilă. Concluzia este identică în privința elementelor care îi confirmă conținutul, și anume Acordul MEGAL și anexa 2 la acesta.

297 În ultimul rând, în ceea ce privește critica reclamantei întemeiată pe împrejurarea că Comisia nu a furnizat probe care să permită să se demonstreze că scrisoarea Direktion G avea ca obiect și/sau ca efect restrângerea dezvoltării E.ON în Franța, aceasta trebuie înlăturată. Astfel, după cum rezultă din cele de mai sus, interpretarea acestei scrisori de către Comisie nu este viciată de nicio eroare. De asemenea, chiar dacă se presupune că elementele invocate de Comisie în decizia atacată nu permit să îi susțină interpretarea, această împrejurare nu ar produce efecte asupra interpretării care, în definitiv, este confirmată prin interpretarea Acordului MEGAL și a anexei 2 la acesta.

298 În orice caz, se constată, cu titlu suplimentar, că, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 299-303 de mai jos, argumentele reclamantei nu permit repunerea în discuție a elementelor invocate de Comisie în decizia atacată în susținerea interpretării sale.

299 *Primo*, argumentul reclamantei potrivit căruia, prin recunoașterea, în considerentul (198) al deciziei atacate, că în perioada semnării scrisorilor adiționale era exclusă din punct de vedere juridic o eventuală concurență din partea E.ON, din cauza monopolului deținut de reclamantă, Comisia a subliniat că obiectul și/sau efectul scrisorii Direktion G nu putea, în principiu, să urmărească restrângerea vânzărilor E.ON în Franța trebuie respins pentru toate motivele prezentate la punctul 70 de mai sus.

300 *Secundo*, argumentele reclamantei prin care urmărește negarea pertinenței trimiterii la anexa 2 la Acordul MEGAL trebuie înlăturate, pentru motivele prezentate la punctul 295 de mai sus.

301 *Tertio*, în ceea ce privește afirmația Comisiei cuprinsă în considerentul (198) al deciziei atacate, potrivit căreia contactele întreținute de întreprinderile în cauză din anul 1999 arată că exista o legătură între comportamentul E.ON pe piața franceză și comportamentul reclamantei pe piața germană, trebuie arătat, mai întâi, că Comisia nu s-a întemeiat în mod specific pe această constatare pentru a confirma interpretarea pe care a dat-o scrisorii Direktion G. În fapt, astfel cum reiese din considerentul

menționat, este vorba despre unul dintre elementele luate în considerare pentru a susține, în general, că acordul și/sau practica concertată priveau deopotrivă vânzările de gaz ale E.ON în Franța din gazoductul MEGAL. Argumentația reclamantei referitoare la această afirmație este, așadar, inoperantă în cadrul prezentului aspect. În continuare, se impune constatarea că niciun element nu permite să se demonstreze că afirmația Comisiei ar fi „viciată", astfel cum susține reclamanta. Dimpotrivă, afirmația Comisiei este confirmată îndeosebi printr-o notă de „briefing" în vederea reuniunii „Tur de orizont" din 2 iulie 2004, în care se menționează că E.ON s-a abținut intenționat să acționeze pe piața franceză până în vara anului 2003 și că, din cauza activităților reclamantei în Germania, activitățile sale de vânzare în Franța creșteau, ceea ce arată existența unei legături între vânzările întreprinderilor pe piața fiecăreia. Situația este similară în cazul unei note de „briefing" a E.ON din 5 octombrie 2005 referitoare la o reuniune din 11 octombrie 2005, din care rezultă că E.ON a început să vândă gaz în Franța la sfârșitul anului 2003 ca reacție la activitățile reclamantei în Germania.

302 *Quarto*, în mod contrar celor susținute de reclamantă, fără a săvârși o eroare, Comisia a considerat că interpretarea pe care a dat-o scrisorii Direktion G era similară celei a serviciului juridic al reclamantei. Desigur, din mesajele electronice din 9 februarie și din 17 februarie 2000 rezultă că serviciul juridic al reclamantei ridica problema dacă E.ON putea transporta gaz pentru terți prin gazoductul MEGAL și arăta că, în trecut, recursese la o interpretare favorabilă E.ON, apreciind că aceasta putea să oblige un terț care dorea să transporte gaz prin acest gazoduct să încheie un contract cu ea, iar nu cu MEGAL Finco. Cu toate acestea, dincolo de această problemă, același serviciu a afirmat explicit că conținutul scrisorii respective era asemănător unei vaste „împărțiri a pieței" între întreprinderile în cauză. Acest aspect implică, așadar, faptul că serviciul juridic al reclamantei considera că această scrisoare restrângea posibilitatea E.ON de a comercializa gaz în Franța din gazoductul MEGAL. Prin urmare, reclamanta arată în mod greșit că aceste mesaje electronice permiteau susținerea propriei interpretări.

303 *Quinto*, trebuie înlăturate argumentele reclamantei prin care urmărește negarea înscrisurilor invocate de Comisie în susținerea afirmațiilor sale, în speță schimbul de scrisori din 13 mai și din 21 mai 2002 și mesajul electronic din 16 martie 2004. Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 81 și 96 din decizia atacată, Comisia nu a recurs la aceste documente pentru a confirma propria interpretare a scrisorii Direktion G, ci, în esență, pentru a reține că acordul în discuție era încă în vigoare. În continuare, în ceea ce privește argumentele referitoare la schimbul de scrisori din 13 mai și din 21 mai 2002, ele trebuie respinse pentru motivele cuprinse la punctul 168 de mai sus. În sfârșit, în ceea ce privește argumentele referitoare la mesajul electronic din 16 martie 2004, pe de o parte, acestea trebuie, în măsura în care privesc valoarea probantă a mesajului electronic respectiv, înlăturate pentru motivele arătate la punctul 174 de mai sus. Pe de altă parte, ele trebuie înlăturate în măsura în care prin intermediul lor se urmărește contestarea pertinenței existenței unor capacități neutilizate disponibile. Astfel, referindu-se explicit la Acordurile MEGAL și în raport cu constatarea că toate capacitățile erau rezervate de reclamantă, mesajul electronic din 16 martie 2004 califică importurile realizate de E.ON practicate în Franța drept „nelegale". În ceea ce privește [*confidențial*], Comisia nu s-a întemeiat pe un asemenea element în susținerea argumentației sale, astfel încât dezvoltările reclamantei în acest sens nu sunt pertinente.

304 Din cele de mai sus rezultă că primul aspect trebuie respins.

b) Cu privire la al doilea aspect

305 În cadrul prezentului aspect, reclamanta susține că, pe baza reuniunilor și a discuțiilor dintre întreprinderile în cauză, nu putea fi identificată nicio încălcare a articolului 81 CE în ceea ce privește piața franceză. În această privință, reclamanta contestă pertinența a cinci reuniuni pe care Comisia s-a întemeiat pentru a dovedi existența unei practici concertate.

306 Din moment ce argumentele reclamantei privind documentele referitoare la cele cinci reuniuni din 27 februarie 2003, 2 septembrie 2003, 16 martie 2004, 27 mai 2004 și, respectiv, 2 iulie 2004 au fost înlăturate (a se vedea în special punctele 237, 238, 252 și 253 de mai sus), se impune respingerea prezentului aspect.

c) Cu privire la al treilea aspect

307 Reclamanta apreciază că, în conformitate cu principiul exceptării de la aplicarea articolului 81 CE, întemeiat pe acțiunea statală, Comisia nu putea să stabilească data de început a încălcării înainte de luna ianuarie 2003, data transpunerii Primei directive în sectorul gazelor în dreptul francez și a adoptării Legii din 2003 care a determinat încetarea din punct de vedere juridic a monopolului legal a acesteia la importurile și la exporturile de gaz și care a deschis piața franceză concurenței pentru clienții eligibili.

308 În această privință, cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în ceea ce privește încălcarea săvârșită în Franța, Comisia a apreciat, astfel cum rezultă din articolul 1 din decizia atacată, că aceasta s-a desfășurat cel puțin de la 10 august 2000 până la 30 septembrie 2005. În consecință, prezentul aspect trebuie înlăturat, în măsura în care ar putea privi perioada anterioară datei de 10 august 2000, întrucât, în privința acestei perioade, Comisia nu a reținut existența unei încălcări în Franța. În special, trebuie înlăturat argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia nu a acționat conform concluziilor expuse în cadrul acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor în care s-a pronunțat Hotărârea Curții din 23 octombrie 1997, Comisia/Franța (C-159/94, Rec., p. I-5815), potrivit căreia monopolul legal la import al reclamantei interzicea orice concurență a operatorilor din străinătate în Franța, de vreme ce această constatare este anterioară perioadei vizate în speță.

309 Așadar, trebuie să se examineze dacă, în privința perioadei cuprinse între 10 august 2000 și luna ianuarie 2003, în cazul Franței putea fi exclusă o încălcare a articolului 81 CE săvârșită de întreprinderile în cauză.

310 În această privință, trebuie amintit că, în considerentul (289) al deciziei atacate, Comisia a menționat că monopolul legal al reclamantei privind importurile a fost desființat în mod oficial în dreptul francez numai prin intrarea în vigoare a Legii din 2003. Totuși, Comisia a subliniat că, potrivit dreptului Uniunii, autoritățile franceze aveau obligația să dispună încetarea acestui monopol după expirarea termenului prevăzut pentru punerea în aplicare a Primei directive în sectorul gazelor, respectiv la 10 august 2000. Comisia a adăugat că, în calitate de întreprindere publică, reclamanta nu putea invoca faptul că autoritățile franceze nu transpuseseră Prima directivă în sectorul gazelor în dreptul național în timpul solicitat. Așadar, în considerentul (291), Comisia a apreciat că, în ceea ce privește furnizarea gazului în Franța, comportamentul care făcea obiectul investigației încălcase articolul 81 din Tratatul CE cel puțin cu începere din 10 august 2000.

311 Această apreciere trebuie validată.

312 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, articolele 81 CE și 82 CE nu vizează decât comportamente anticoncurențiale care au fost adoptate de întreprinderi din proprie inițiativă. În măsura în care o legislație națională impune întreprinderilor un comportament anticoncurențial sau creează un cadru juridic care elimină, în sine, orice posibilitate de comportament concurențial din partea acestora, articolele 81 CE și 82 CE nu sunt aplicabile. Într-adevăr, într-o astfel de situație, restrângerea concurenței nu își are cauza în comportamente autonome ale întreprinderilor, după cum o asemenea ipoteză este prevăzută prin aceste dispoziții. În schimb, articolele 81 CE și 82 CE se pot aplica dacă se dovedește că legislația națională menține posibilitatea împiedicării, a restrângerii sau a denaturării concurenței prin comportamente autonome ale întreprinderilor (Hotărârea Curții din 11 noiembrie 1997, Comisia și Franța/Ladbroke Racing, C-359/95 P și C-379/95 P, Rec., p. I-6265, punctele 33 și 34, și Hotărârea Curții din 11 septembrie 2003, Altair Chimica, C-207/01, Rec., p. I-8875, punctele 30 și 31).

313 În speță, trebuie amintit, mai întâi, că autoritățile franceze aveau obligația să nu aplice, începând cu data expirării termenului de transpunere a Primei directive în sectorul gazelor, al cărei obiectiv era de a crea o piață concurențială în acest sector, toate dispozițiile contrare acesteia. În special, aceste autorități nu puteau să invoce asemenea dispoziții față de concurenții reclamantei, care doreau să

intre pe piața franceză în sectorul gazului. Astfel, supremația dreptului Uniunii impune inaplicabilitatea oricărei dispoziții dintr-o lege națională contrare unei norme a Uniunii, indiferent dacă este anterioară sau ulterioară acesteia din urmă (Hotărârea Curții din 9 septembrie 2003, CIF, C-198/01, Rec., p. I-8055, punctul 48).

314 În plus, trebuie subliniat că printre entitățile față de care se pot invoca dispozițiile unei directive de natură a avea efecte directe figurează un organism care, indiferent de forma sa juridică, a fost însărcinat în temeiul unui act al autorității publice să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și care dispune, în acest scop, de puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre particulari (Hotărârea Curții din 12 iulie 1990, Foster și alții, C-188/89, Rec., p. I-3313, punctul 18), reclamanta încadrându-se într-o asemenea situație.

315 În continuare, trebuie să se constate, astfel cum Comisia a arătat în mod întemeiat în considerentul (290) al deciziei atacate, că, începând cu luna august 2000, pe piața franceză au apărut furnizori de gaz, iar anumiți clienți au fost declarați eligibili. De altfel, reclamanta recunoaște că, începând cu luna august 2000, a luat inițiativa adoptării unui dispozitiv tranzitoriu de acces al terților la rețea, care să permită o deschidere progresivă către concurență a pieței franceze. De asemenea, autoritățile franceze au declarat în cadrul cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea Curții din 28 noiembrie 2002, Comisia/Franța (C-259/01, Rec., p. I-11093, punctele 12 și 13) că regimul tranzitoriu de acces la rețeaua de transport și de distribuție a gazului, în vigoare din 10 august 2000, permitea clienților eligibili, în sensul articolului 18 din Prima directivă în sectorul gazelor, să aibă acces la rețeaua de gaz prin intermediul unor contracte de transport având o durată minimă de un an. Aplicarea acestui regim ar fi permis unor clienți eligibili să își renegocieze contractele de furnizare a gazului și chiar să schimbe furnizorul. La un an după aplicarea acestui regim, 14 % din clienții eligibili pe piața franceză ar fi schimbat furnizorul, iar patru noi operatori economici ar fi apărut pe această piață.

316 În sfârșit, astfel cum rezultă din nota pregătitoare a reuniunii „Tur de orizont” din 20 decembrie 2001, menționată în considerentul (116) al deciziei atacate, E.ON a deschis un birou de vânzări în Franța. Această împrejurare nu s-ar fi produs dacă piața franceză ar fi fost închisă total concurenței la acea dată. De asemenea, dintr-o notă de „briefing” întocmită în vederea reuniunii „Tur de orizont” din 2 iulie 2004 rezultă că E.ON s-a reținut intenționat să acționeze pe piața franceză până în vara anului 2003. Inacțiunea acesteia pe piața franceză nu era, așadar, cel puțin până la acea dată, cauzată de o constrângere de ordin legislativ.

317 În aceste condiții, se impune constatarea că, deși era încă formal în vigoare, începând cu 10 august 2000 nu se putea considera că, în practică, Legea din 1946 impunea comportamentul anticoncurențial în discuție sau crea un cadru juridic care, în sine, elimină orice posibilitate de comportament concurențial din partea întreprinderilor în cauză, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 312 de mai sus. Așadar, reclamanta susține în mod greșit că Comisia nu putea considera, pe de o parte, că pretinsa încălcare a început la 10 august 2000 și că, pe de altă parte, în temeiul Legii din 1946, reclamanta beneficia de un monopol legal în materia importului și a furnizării de gaz, această situație rămânând neschimbată. De altfel, în mod contrar celor susținute de reclamantă, această situație de deținere a unui monopol legal nu a rămas neschimbată până la adoptarea Legii din 2003, întrucât, începând cu 10 august 2000, autoritățile franceze aveau obligația de a transpune Prima directivă în sectorul gazelor, iar însăși reclamanta recunoaște că luase inițiativa de a adopta un dispozitiv tranzitoriu de acces al terților la rețea care să permită o deschidere progresivă a concurenței pe piața franceză.

318 Concluziile precedente nu sunt repuse în discuție prin faptul că, din Hotărârea din 28 noiembrie 2002, Comisia/Franța, punctul 315 de mai sus (punctul 21), practicile adoptate de operatorii economici, în speță reclamanta, începând cu 10 august 2000, nu pot fi considerate în sensul că reprezintă o executare valabilă a obligațiilor care decurg din tratat. Astfel, singura chestiune pertinentă în speță este aceea dacă, începând cu acea dată, Legea din 1946 impunea comportamentul anticoncurențial în discuție sau crea un cadru juridic care, în sine, elimina orice posibilitate de comportament concurențial pentru a verifica dacă articolul 81 CE își găsește aplicarea. Or, o asemenea situație nu se regăsește în speță, astfel cum reiese din

cele de mai sus. În orice ipoteză, o entitate care, precum reclamanta, este supusă controlului exercitat de stat nu poate să se întemeieze pe nerespectarea de către acesta a obligațiilor sale izvorâte din Tratatul FUE pentru a justifica un comportament anticoncurențial, interzis de acest tratat.

319 De asemenea, trebuie înlăturat argumentul reclamantei potrivit căruia „deschiderea” de care a făcut dovadă începând cu luna august 2000 nu poate fi asimilată încetării monopolului legal sau a celui întemeiat pe faptul că normele ATR tranzitorii puse în aplicare nu ar fi fost validate de legiuitor. Astfel, Comisia trebuia să examineze situația pieței franceze în sectorul gazelor în mod obiectiv, iar nu doar teoretic, pentru a verifica dacă, în pofida menținerii formale a monopolului legal la import prevăzut de Legea din 1946, aceasta era în măsură să împiedice existența oricărei concurențe pe piață. Originea și natura măsurilor care au permis această deschidere nu pot influența constatarea cuprinsă în considerentul (290) al deciziei atacate, potrivit căreia concurența putea fi exercitată efectiv pe piața franceză.

320 De asemenea, în mod contrar celor susținute de reclamantă, nu este nimic „paradoxal” în atitudinea Comisiei de a se fi întemeiat pe faptul că concurenții reclamantei au putut să aprovizioneze clienți eligibili în Franța începând cu 10 august 2000, deși această situație rezultă exclusiv din propriul comportament. De asemenea, reclamanta apreciază în mod greșit că această împrejurare determină sancționarea sa pentru a fi participat la liberalizare și contravine obiectivelor Uniunii și ale politicii în domeniul concurenței. De altfel, Comisia a sancționat în speță aceste acorduri și aceste practici concertate în discuție, iar nu împrejurarea că reclamanta a recurs, începând cu 10 august 2000, la punerea în aplicare, parțială și limitată, a Primei directive în sectorul gazelor. În orice caz, conform jurisprudenței amintite la punctul 313 de mai sus, reclamanta trebuia să contribuie la punerea în aplicare a Primei directive în sectorul gazelor, procedând chiar astfel, deși într-un mod imperfect, prin comportamentul său începând cu 10 august 2000.

321 Pe de altă parte, astfel cum susține reclamanta, din jurisprudență reiese că, în conformitate cu principiul securității juridice, o întreprindere nu poate fi expusă unor sancțiuni de natură penală sau administrativă pentru un comportament anterior, din moment ce acest comportament era impus printr-o lege națională care excludea posibilitatea unei concurențe care putea fi împiedicată, restrânsă sau denaturată prin comportamente autonome ale întreprinderilor (a se vedea în acest sens Hotărârea CIF, punctul 313 de mai sus, punctul 53). Totuși, această jurisprudență nu își găsește aplicarea în speță, de vreme ce, astfel cum s-a arătat deja, în pofida menținerii formale a Legii din 1946, exista în fapt posibilitatea unei concurențe. Mai mult, această lege nu impunea comportamentul în discuție în speță.

322 În ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia, înaintea punerii în aplicare a Primei directive în sectorul gazelor, cadrul juridic și administrativ nu oferea o securitate juridică suficientă noilor concurenți, acesta trebuie deopotrivă înlăturat din moment ce, astfel cum s-a constatat, în pofida menținerii Legii din 1946, orice posibilitate de comportament concurențial din partea lor nu era exclusă, iar E.ON s-a abținut intenționat să acționeze pe piața franceză până în vara anului 2003. Mai mult, rezultă cu claritate din jurisprudența citată la punctul 313 de mai sus că, începând cu 10 august 2000, dispozițiile Legii din 1946 nu mai puteau fi invocate față de operatorii din străinătate care doreau să furnizeze gaz în temeiul dispozițiilor necondiționate și precise ale Primei directive în sectorul gazelor. În aceste condiții, nu există un temei privind o pretinsă insecuritate juridică existentă înainte de transpunerea efectivă a Primei directive în sectorul gazelor pentru a justifica comportamentul întreprinderilor în cauză. În această privință, trebuie deopotrivă să se arate că un operator având dimensiunea E.ON dispunea de mijloacele necesare pentru a beneficia, începând cu 10 august 2000, de liberalizare, invocând dispozițiile cu efect direct ale directivei, chiar în lipsa transpunerii în dreptul francez. De altfel, din considerentul (290) al deciziei atacate rezultă că E.ON a livrat gaz în Belgia după expirarea termenului de transpunere a Primei directive în sectorul gazelor și înaintea adoptării măsurilor de transpunere a acesteia. De asemenea, în mod contrar celor sugerate prin argumentația reclamantei, Comisia nu a imputat E.ON că s-a dezvoltat pe piața franceză doar după luna ianuarie 2003, ci a imputat întreprinderilor în cauză numai că au încheiat un acord de împărțire a pieței contrar articolului 81 CE.

323 Din cele de mai sus reiese că, în cazul Franței, Comisia putea constata o încălcare a articolului 81 CE săvârșită de întreprinderile în cauză în perioada cuprinsă între 10 august 2000 și luna ianuarie 2003. Așadar, fără a încălca această dispoziție, Comisia a stabilit, în speță, data de început a încălcării pe piața franceză la 10 august 2000.

324 Prin urmare, al treilea aspect trebuie respins, ca și, pe cale de consecință, al treilea motiv în tot.

4. *Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate între întreprinderile în cauză după luna august 2004*

325 Acest motiv, invocat ca ultim subsidiar și prin intermediul căruia reclamanta susține că Comisia nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale existența unui acord și/sau a unei practici concertate între întreprinderile în cauză după 13 august 2004, cuprinde trei aspecte întemeiate, primul, pe încălcarea articolului 81 CE, din cauza inexistenței voințelor concordante ale întreprinderilor în cauză prin care să urmărească aplicarea scrisorilor adiționale după luna august 2004, al doilea, pe o încălcare a articolului 81 CE, din cauza unei aprecieri vădit eronate a reuniunilor și a schimburilor dintre aceste întreprinderi după luna august 2004, și, al treilea, invocat cu titlu subsidiar, pe o încălcare a articolului 81 CE, a normelor privind administrarea probelor și a obligației de motivare, din cauza inexistenței vreunui element de probă referitor la existența încălcării pe piața franceză după luna august 2004.

326 Înainte de a examina aceste aspecte, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, regimul de concurență instituit prin articolele 81 CE și 82 CE se raportează mai curând la rezultatele economice ale acordurilor sau la orice formă comparabilă de concertare sau de coordonare decât la forma juridică a acestora. În consecință, în cazul unor înțelegeri care au încetat să fie în vigoare, pentru ca articolul 81 CE să fie aplicabil, este suficient ca acestea să își producă efectele ulterior încetării lor formale. Rezultă că durata unei încălcări nu trebuie apreciată în funcție de perioada în care un acord este în vigoare, ci în funcție de perioada în care întreprinderile în cauză au adoptat un comportament interzis de articolul 81 CE (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, BASF și UCB/Comisia, T-101/05 și T-111/05, Rep., p. II-4949, punctul 187 și jurisprudența citată).

327 În speță, în considerentul (299) al deciziei atacate, Comisia a apreciat că încălcarea a încetat atunci când întreprinderile în cauză au încetat efectiv să aplice scrisorile Direktion I și Direktion G, precum și restrângerea contractuală care împiedica reclamanta să utilizeze punctele de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania pentru a aproviziona clienții cu gaz. Chiar dacă aceste scrisori au fost abrogate oficial prin Acordul din 2004, în considerentul (300) al deciziei atacate, Comisia a apreciat că restrângerea contractuală în discuție a încetat, cel mai devreme, doar la sfârșitul lunii septembrie 2005. Comisia a ținut seama de faptul că acordul intermediar din 9 septembrie 2005 a permis reclamantei să comercializeze capacități de transport prin gazoductul MEGAL începând cu 1 octombrie 2005 și că Acordul din 2005 a intrat în vigoare la 13 octombrie 2005. În plus, Comisia a arătat în același considerent că, în paralel, vânzările de gaz provenit din acest gazoduct, efectuate de reclamantă unor clienți stabiliți în Germania, au depășit sensibil volumele pe care aceasta le cumpărase în cadrul PDG doar începând cu luna octombrie 2005. Prin urmare, Comisia a apreciat că se aplica articolul 81 CE, dat fiind că acțiunea concertată s-a desfășurat după încetarea Acordului MEGAL și a continuat să își producă efectele până la înlocuirea acestuia.

328 În consecință, Comisia a considerat că încălcarea a continuat după Acordul din 2004, întemeindu-se nu numai pe elementele de probă care confirmau că întreprinderile în cauză au continuat, în pofida abrogării formale a scrisorilor adiționale, aplicarea acestora, ci și pe faptul că restrângerile contractuale care o împiedicau pe reclamantă să utilizeze punctele de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania, cuprinse în anexa 2 la Acordul MEGAL, erau încă în vigoare după Acordul din 2004.

329 Diferitele aspecte ale prezentului motiv trebuie examinate în lumina acestor considerații.

a) Cu privire la primul aspect

330 În cadrul prezentului aspect, reclamanta evidențiază că decizia atacată încalcă articolul 81 CE, din cauza inexistenței unor voințe concordante a întreprinderilor în cauză cu privire la aplicarea scrisorilor adiționale după luna august 2004.

331 În această privință, reclamanta invocă, în esență, două critici întemeiate, pe de o parte, pe o eroare vădită de apreciere și, pe de altă parte, pe lipsa valorii probante a elementelor invocate de Comisie.

— Cu privire la prima critică

332 Reclamanta subliniază că Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere privind participarea sa la PDG, în special prin faptul că a considerat că împrejurarea că vânduse gaz în sudul Germaniei în anul 2004 nu era suficientă pentru a demonstra inexistența unei împărțiri a piețelor.

333 În această privință, în primul rând, trebuie arătat că, în mod contrar celor susținute de reclamantă, existența unor vânzări de gaz în Germania din gazoductul MEGAL, începând cu luna octombrie 2004, nu este în măsură, în sine, să constituie dovada că scrisorile adiționale nu mai erau considerate constrângătoare. Astfel, trebuie amintit că, după cum reiese din considerentul (73) al deciziei atacate, [*confidențial*]. Așadar, după cum a arătat Comisia, începând cu anul 2003, reclamanta a recurs la vânzări de gaz în Germania numai în mod limitat. În plus, vânzările de gaz provenit din gazoductul MEGAL, care au început abia în anul 2004, reprezintă o parte destul de mică [sau, astfel cum a arătat Comisia în considerentul (101) al deciziei atacate, o parte „relativ minimă”] din totalitatea vânzărilor efectuate de reclamantă în Germania și nu pot fi considerate semnificative, după cum susține aceasta. Astfel, în anii 2004 și 2005, [*confidențial*]. În sfârșit, din considerentul (101) al deciziei atacate rezultă că volumele de gaz provenit din gazoductul MEGAL care au fost vândute de reclamantă în Germania între anul 2004 și luna septembrie 2005 au fost cumpărate aproape exclusiv de la E.ON în cadrul PDG, volume care trebuiau cedate obligatoriu în conformitate cu decizia autorităților germane care autorizaseră fuziunea dintre E.ON și Ruhrgas.

334 Având în vedere toate aceste caracteristici, vânzările de gaz provenit din gazoductul MEGAL permit, desigur, să se demonstreze existența unor demersuri comerciale, astfel cum a susținut reclamanta. Totuși, ele nu permit, privite individual, să se demonstreze lipsa forței de constrângere a scrisorilor adiționale. Mai mult, probele scrise încearcă să demonstreze, în esență, după cum Comisia a arătat în considerentul (102) al deciziei atacate, că reclamanta aprecia că nu putea recurge la vânzări a unor volume care să depășească volumele achiziționate în cadrul PDG, din cauza dispozițiilor contractuale cu E.ON (a se vedea în special punctele 337-339 de mai jos). În ceea ce privește argumentul potrivit căruia Comisia ar fi trebuit să ia în considerare ofertele reclamantei, este suficient să se amintească faptul că aceste oferte nu ar fi putut, în nicio ipoteză, privite individual, să demonstreze existența unei concurențe (a se vedea punctul 196 de mai sus), cu atât mai mult cu cât însăși reclamanta a recunoscut în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile că niciuna dintre ofertele pe care le-a revocat nu a fost finalizată. În ceea ce privește argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că Comisia nu a luat în considerare că livrările de gaz începând cu luna septembrie 2005 corespundeau, în parte, unor contracte negociate în anul 2004, se face trimitere la considerațiile cuprinse la punctul 350 de mai jos.

335 În al doilea rând, argumentul întemeiat pe observația că Comisia nu ar explica faptul că participarea activă la PDG și utilizarea volumelor de gaz cumpărate în acest cadru în vederea revânzării în Germania nu constituie dovada inexistenței unei înțelegeri este inoperant, de vreme ce Comisia ar trebui să dovedească existența încălcării, iar nu inexistența ei. În orice caz, participarea la PDG nu este în măsură să demonstreze inexistența vreunui acord de împărțire a piețelor, împrejurarea că reclamanta a ales în mod liber să participe la PDG și să utilizeze cantitățile cumpărate în cadrul acestei participări pentru a se dezvolta în sudul Germaniei neavând efect în această privință. Astfel, cu titlu introductiv, trebuie amintit că gazul vândut în Germania de reclamantă în cadrul PDG nu face

obiectul încălcării în discuție, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 346 din decizia atacată. În continuare, atât din analiza vânzărilor reclamantei, cât și din probele scrise reiese că, în fapt, aceasta și-a limitat activitatea la volumele cumpărate în cadrul PDG. În acest fel, reclamanta nu a efectuat vânzări semnificativ mai mari decât aceste volume. Această împrejurare denotă, așadar, că, în pofida participării sale la PDG, reclamanta continua să respecte restrângerile contractuale determinate de Acordul MEGAL. Mai mult, din procesul-verbal intern al E.ON privind reuniunea „Tur de orizont” din 29 martie 2004 reiese că reclamanta intenționa să participe la PDG pentru temerea de a nu vedea cum gazul rusesc ar intra pe mâini nepotrivite și ar crea astfel o concurență mai mare.

336 În ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia vânzările sale efectuate din gazoductul MEGAL ar fi depășit volumele cumpărate în cadrul PDG, acesta trebuie înlăturat din moment ce, deși Comisia nu a contestat această împrejurare, în considerentul (113) al deciziei atacate aceasta a arătat însă, după cum recunoaște reclamanta, că vânzările respective nu depășiseră semnificativ acele volume. În orice caz, chiar dacă volumele vânzărilor reclamantei au putut fi ușor mai mari decât cele cumpărate în cadrul PDG, astfel cum reiese din tabelul cuprins în considerentul (101) al deciziei atacate, acest fapt nu este în măsură să demonstreze, având în vedere diferența insuficientă în discuție, că reclamanta nu se mai considera supusă scrisorilor adiționale.

337 În al treilea rând, niciun element nu permite să se demonstreze că, în considerentul (102) al deciziei atacate, Comisia a afirmat în mod greșit, pe baza mesajului electronic al reclamantei din 21 iulie 2004, al cărui conținut este amintit la punctul 189 de mai sus, că aceasta din urmă considera că nu putea să preleveze gaz din gazoductul MEGAL, din cauza dispozițiilor contractuale cu E.ON. Astfel, nimic nu permite să se considere, după cum susține reclamanta, că imposibilitatea de a preleva gaz din acest gazoduct, cu excepția volumelor cumpărate în cadrul PDG, se explica [*confidențial*]. Mai precis, în ceea ce privește argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că dezvoltarea sa în sudul Germaniei era frânată de motive tehnice [*confidențial*], în timp ce o asemenea situație nu se regăsea în cadrul PDG, trebuie arătat că asemenea motive nu sunt menționate în mesajul electronic în discuție pentru a justifica poziția exprimată de reclamantă.

338 În acest context, trebuie subliniat că faptul că acest mesaj electronic nu face trimitere la scrisorile adiționale nu este determinant, întrucât, de altfel, Comisia nu a susținut o asemenea ipoteză. Împrejurarea că acest mesaj arată că, în așteptarea unui acord global privind gazoductul MEGAL, este exclusă utilizarea punctelor de ieșire din acest gazoduct, altele decât cele pe care le enumeră, și faptul că acest mesaj electronic prezintă condițiile de alimentare a clienților în Germania de Sud din acest gazoduct încearcă, dimpotrivă, să constituie un indiciu că situația descrisă corespunde celei rezultate din Acordul MEGAL existent [*confidențial*].

339 În sfârșit, trebuie arătat că nota reclamantei din 10 mai 2004, menționată la nota de subsol 98 a deciziei atacate, confirmă afirmația Comisiei cuprinsă în considerentul (102). Astfel, din aceasta rezultă că, în privința punctelor de intrare și de ieșire din gazoductul MEGAL, reclamanta are dreptul de a preleva gaz rezultat din licitații (doar acest gaz la acea dată), indiferent de punctul de intrare și de ieșire din gazoductul respectiv. În acea notă se menționează explicit că tranzitarea gazului [*confidențial*] până la clienții finali în Germania prin intermediul unui punct de ieșire din gazoductul MEGAL nu era realizabilă la acea dată, deoarece reclamanta nu dispunea de asemenea puncte de ieșire din acest gazoduct spre vest.

340 În al patrulea rând, se impune constatarea că, pentru a caracteriza încălcarea, Comisia nu s-a întemeiat pe țara de origine a gazului. Astfel, din considerentul (199) al deciziei atacate rezultă că încălcarea în discuție privește furnizarea de gaz transportat prin gazoductul MEGAL, neexistând nicio mențiune cu privire la originea gazului. De asemenea, în considerentul (349) al deciziei atacate, Comisia arată că vânzările vizate de încălcare sunt vânzările de gaz transportat de E.ON și de reclamantă prin gazoductul MEGAL și vândut unor clienți în Germania și unor clienți eligibili în Franța, cu excepția vânzărilor de gaz realizate de E.ON în cadrul PDG pentru a fi livrat la Waidhaus și a vânzărilor de gaz cumpărat de reclamantă în cadrul PDG pentru a fi livrat la Waidhaus. [*confidențial*]. În aceste condiții, trebuie

respins argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că, prin constatarea unei încălcări [*confidențial*], Comisia s-ar fi contrazis. Concluzia este identică și cu privire la argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia nu a explicat dacă originea gazului ar putea avea efect asupra calificării încălcării respective.

341 În sfârșit, în ceea ce privește aserțiunea reclamantei potrivit căreia raționamentul Comisiei presupune ca scrisorile adiționale să fie considerate, mai mult, o clauză de destinație [*confidențial*], este suficient să se constate, în mod similar Comisiei, că o asemenea clauză constituie un acord vertical încheiat în general între un furnizor și clientul acestuia în cadrul unui contract de furnizare a gazului prin care se urmărește interdicția impusă clientului ca acesta să reexporte gazul cumpărat de la furnizor, în timp ce, în speță, acordul în discuție este un acord orizontal încheiat între doi furnizori în cadrul construirii unei infrastructuri de transport a gazului prin care se urmărește limitarea vânzărilor de gaz transportat prin această infrastructură pe teritoriul fiecăruia. Așadar, aserțiunea în discuție trebuie înlăturată.

342 Din toate cele de mai sus rezultă că prima critică trebuie respinsă.

— Cu privire la a doua critică

343 Reclamanta contestă valoarea probantă a elementelor invocate de Comisie pentru a demonstra menținerea interdicției de a preleva gaz din gazoductul MEGAL după luna august 2004. În opinia sa, Comisia nu a evidențiat probe exacte și concordante în susținerea afirmațiilor sale în care a arătat că, în pofida Acordului din 2004, scrisorile adiționale continuaseră să fie aplicate de întreprinderile în cauză după acea dată.

344 În primul rând, în ceea ce privește anexa 2 la Acordul MEGAL, trebuie amintit că în această anexă au fost definite punctele de intrare și de ieșire din gazoductul MEGAL de care puteau beneficia întreprinderile în cauză. În privința reclamantei, punctul 2.1 din această anexă îi conferea doar un singur punct de ieșire pentru toate cantitățile de gaz transportate pe seama sa, situat la frontiera franco-germană, cu excepția cazului în care întreprinderile în cauză convin altfel. Așadar, anexa nu acorda reclamantei un punct de ieșire în Germania și, astfel, o împiedica să preleveze gaz destinat clienților germani din gazoductul MEGAL. Or, niciun element nu permite să se considere că anexa în discuție a fost reziliată sau a rămas fără obiect prin intermediul Acordului din 2004, nici să se demonstreze că acesta din urmă constituia o modificare convențională a anexei, convenită de întreprinderile în cauză. Astfel, după cum Comisia a arătat în considerentul (107) al deciziei atacate, Acordul din 2004 nu menționează această anexă, aspect care, de altfel, nu este contestat de reclamantă. În fapt, reiese explicit din textul Acordului din 2004 că acesta privea doar anumite scrisori adiționale, nefiind făcută nicio mențiune la alte dispoziții ale Acordului MEGAL sau ale anexelor la acesta. De altfel, reclamanta nu menționează niciun element care să permită repunerea în discuție a afirmației Comisiei, cuprinsă în considerentul menționat, potrivit căreia, în cazul în care întreprinderile în cauză ar fi dorit să abordeze în Acordul din 2004 chestiunea anexei 2 la Acordul MEGAL, acestea ar fi abordat-o explicit. În ceea ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia întreprinderile în cauză ar fi recunoscut încă din anul 2001, ulterior prin Acordul din 2004, că scrisoarea Direktion I era „nulă și neavenită”, scrisoare care, în opinia reclamantei, cuprindea o dispoziție asemănătoare anexei respective, în lipsa unei mențiuni explicite în acest sens cu privire la anexa respectivă (inclusiv în faxul din 7 ianuarie 2002 sau în Acordul din 2004) nu se poate deduce caracterul caduc al acestei anexe. Argumentația reclamantei privind anexa în discuție trebuie, așadar, înlăturată.

345 În al doilea rând, în ceea ce privește articolul de presă din 23 august 2004, amintit în considerentul (108) al deciziei atacate, trebuie arătat, mai întâi, că este vorba numai despre unul dintre elementele de probă pe care Comisia și-a întemeiat analiza potrivit căreia, după Acordul din 2004, reclamanta considera că nu putea să preleveze gaz din gazoductul MEGAL, din cauza dispozițiilor sale contractuale cu E.ON. Astfel, după cum rezultă din considerentele (111) și (112) ale deciziei atacate, Comisia s-a întemeiat deopotrivă pe o notă internă a reclamantei din luna ianuarie 2005 cu privire la planul de dezvoltare a reclamantei în Germania, precum și pe comportamentul acesteia.

346 În continuare, trebuie să se constate că articolul de presă din 23 august 2004 provine dintr-o revistă de specialitate, că relatează exprimarea directorului de vânzări al reclamantei în Germania și că conține elemente precise privind limitele în calea posibilităților ca reclamanta să preleveze gaz din gazoductul MEGAL. Astfel, din acest articol de presă reiese că, la data redactării acestuia, reclamanta nu ajunsese încă la un aranjament definitiv cu E.ON cu privire la prelevarea de gaz din acest gazoduct. În acest articol de presă se precizează că reclamanta putea preleva gaz de oriunde prelevarea era posibilă, pe baza unei interpretări comune a normelor existente. În aceste condiții, valoarea probantă a articolului de presă în discuție nu poate fi considerată scăzută sau inexistentă, iar Comisia se putea întemeia în mod valabil pe acest document pentru a corobora afirmația sa potrivit căreia anumite elemente de probă denotă că reclamanta aprecia că nu putea preleva gaz din gazoduct, din cauza legăturilor sale contractuale cu E.ON. În ceea ce privește faptul că articolul de presă respectiv este ulterior cu doar 10 zile Acordului din 2004, acesta nu este direct pertinent, din moment ce persoana ale cărei exprimări sunt relatate trebuia, având în vedere funcțiile pe care le deținea, să fie la curent în mod obligatoriu și exact cu privire la situația referitoare la gazoductul în discuție.

347 În sfârșit, reclamanta susține în mod greșit că Comisia nu a ținut seama de scrisoarea din 26 august 2004 prin care E.ON a reacționat la articolul în discuție și a amintit caducitatea scrisorii Direktion I. Astfel, în considerentul (110) al deciziei atacate, Comisia a menționat că această scrisoare ar fi abordată la punctul 4.3.1 din decizie, în contextul general al argumentului invocat de E.ON potrivit căruia ea permitea reclamantei să preleveze gaz din gazoductul MEGAL în Germania. Este motivul pentru care, în considerentul (149) al deciziei atacate, cuprins la punctul 4.3.1 din aceasta, Comisia arată că afirmația potrivit căreia E.ON a acceptat dreptul reclamantei de a preleva gaz din gazoductul MEGAL este contrazisă de dovada că reclamanta aprecia, atât la nivel intern, cât și în declarațiile publice, că nu avea dreptul să preleveze gaz în afară de volumele cumpărate în cadrul PDG. Trebuie să se rețină că, procedând astfel, Comisia răspunde implicit, însă neîndoielnic, la argumentația întemeiată pe scrisoarea E.ON din 26 august 2004. În ceea ce privește argumentele reclamantei întemeiate pe faptul că scrisoarea din 26 august 2004 ar demonstra inexistența voințelor concordante dintre întreprinderile în cauză, că „renunțarea” la scrisorile adiționale nu este concomitentă cu Acordul din 2005 și că dificultățile reclamantei de a comercializa gaz proveneau din obstacole independente de voința sa, este suficient să se constate că acestea sunt contrazise de alte elemente, ulterioare acelei scrisori (a se vedea în special documentele menționate la punctele 349, 361 și 362 de mai jos), precum și de comportamentul reclamantei pe piață (a se vedea punctul 350 de mai jos), care demonstrează continuarea încălcării în discuție după Acordul din 2004, astfel încât aceste argumente trebuie înlăturate. Mai mult, din această scrisoare reiese că E.ON a confirmat în mai multe rânduri că reclamanta putea să preleveze gaz din gazoductul MEGAL, [*confidențial*], ceea ce arată că, în practică, posibilitățile reclamantei de a preleva gaz în Germania erau încă, la acea dată, cel puțin restrânse. În sfârșit, astfel cum a arătat Comisia, din acest document reiese în mod clar că E.ON susținea că reclamanta nu avea o atitudine constructivă de a pune la dispoziția publicului o descriere sau discuțiile referitoare la posibilitățile de prelevare a gazului din gazoductul MEGAL, ceea ce arată că obiectivul urmărit de E.ON era mai ales de a o face pe reclamantă să înțeleagă că era preferabil să nu facă declarații publice cu privire la acest subiect.

348 Așadar, argumentația reclamantei privind articolul de presă în discuție trebuie respinsă.

349 În al treilea rând, în ceea ce privește planul de dezvoltare în Germania al reclamantei, în versiunea sa din 2 septembrie 2005, din acesta reiese că, din motive contractuale, reclamanta nu putea să preleveze gaz la diferite puncte de ieșire din gazoductul MEGAL, nici să comercializeze direct capacitățile de transport pe care le deținea. Încheierea așteptată a unui nou contract cu E.ON pentru exploatarea canalizării putea modifica această situație. În această privință, chiar dacă se presupune dovedit, faptul că acest plan de dezvoltare s-a aflat doar în stadiu de proiect, după cum susține reclamanta, nu poate repune în discuție exactitatea conținutului său, elaborat de serviciile proprii ale reclamantei, și, prin urmare, a valorii sale probante. Concluzia este identică în ceea ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia, de mai mulți ani, acest plan nu a fost nici actualizat, nici verificat pe plan intern. Această

afirmație pare, de altfel, contrazisă de faptul că acest document menționează explicit că este vorba despre „versiunea din 2 septembrie 2005”. În sfârșit, reclamanta nu a furnizat un document definitiv al cărui conținut să fi fost actualizat și verificat și care ar fi fost diferit de cel amintit de Comisie.

350 În al patrulea rând, în ceea ce privește afirmația Comisiei cuprinsă în considerentul (300) al deciziei atacate, potrivit căreia vânzările reclamantei de gaz provenit din gazoductul MEGAL unor clienți din Germania au depășit în mod sensibil volumele cumpărate de reclamantă în cadrul PDG abia din luna octombrie 2005, trebuie respins argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere luând în considerare acest element pentru a stabili data încetării încălcării. Astfel, dincolo de faptul că, în opinia sa, Comisia a înlăturat fără o justificare acceptabilă explicațiile alternative conform cărora vânzările din Germania sunt caracterizate de creșteri marcante în cursul lunii octombrie, iar livrările inițiate începând cu luna octombrie 2005 sunt urmarea unor contracte de furnizare încheiate înaintea acestei date, reclamanta nu invocă niciun argument prin care să urmărească a demonstra o eroare vădită de apreciere. Or, pentru a concluziona în sensul existenței unei asemenea erori, reclamanta trebuie să furnizeze elemente care să permită a se reține că raționamentul Comisiei este eronat, or, în speță, reclamanta nu a procedat în acest mod. În orice caz, Comisia a răspuns la explicațiile invocate de reclamantă. Astfel, în considerentul (302) al deciziei atacate, în răspunsul la explicația referitoare la structura anilor de furnizare a gazului, Comisia a arătat că reclamanta avea cunoștință despre faptul că toate contractele anuale de furnizare intrau în vigoare în luna octombrie și că aceasta putea anticipa în mod rezonabil un nou acord cu E.ON. Reclamanta nu a invocat explicit argumente prin care să respingă această afirmație. De asemenea, în considerentul (113) al deciziei atacate, Comisia a arătat că, deși reclamanta semnase anterior acorduri de furnizare cu clienți, nu era mai puțin adevărat că, în realitate, aceasta nu prelevase gaz din gazoduct înainte de luna octombrie 2005 și că, în consecință, respectase interdicția de a nu preleva gaz din MEGAL în Germania. Această apreciere trebuie validată din moment ce, astfel cum s-a arătat, până în luna octombrie 2005, volumele de gaz vândute de reclamantă în Germania din gazoductul MEGAL reprezentau o parte foarte mică din consumul german și nu depășeau decât foarte limitat cantitățile de gaz cumpărate în cadrul PDG pe care E.ON avea obligația să le cedeze.

351 Rezultă că a doua critică trebuie înlăturată, precum și, în consecință, primul aspect.

b) Cu privire la al doilea aspect

352 În cadrul prezentului aspect, reclamanta contestă aprecierea Comisiei cu privire la reuniunile și la schimburile ulterioare Acordului din 2004. În opinia sa, Comisia a interpretat reuniunile și discuțiile intervenite între întreprinderile în cauză după Acordul din 2004 într-un mod total eronat. În această privință, reclamanta invocă cinci argumente.

353 În primul rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia, după Acordul din 2004, E.ON a continuat să își manifeste nemulțumirea cu privire la concurența pe care reclamanta o exercita în Germania, trebuie arătat, cu titlu introductiv, că Comisia nu a apreciat, după cum sugerează argumentația reclamantei, că acest fapt nu permitea înlăturarea existenței unui acord și/sau a unei practici concertate pentru a continua aplicarea scrisorilor adiționale. Astfel, în considerentele (130)-(136) ale deciziei atacate, Comisia s-a limitat să ia în considerare acest element, printre altele, pentru a demonstra, în esență, existența unui comportament coluziv, în special existența unor discuții între întreprinderile în cauză care, după Acordul din 2004, constau mai mult într-o practică concertată decât într-o concurență.

354 În continuare, se impune constatarea că, privită individual, existența unor asemenea nemulțumiri nu este suficientă pentru a exclude existența unei înțelegeri. Dimpotrivă, astfel cum Comisia a arătat, în esență, dacă nu ar exista în prealabil un acord anticoncurențial de împărțire a pieței între două întreprinderi concurente, nu ar mai fi nevoie ca una dintre aceste două întreprinderi să își exprime nemulțumirea, în cadrul reuniunilor regulate, cu privire la concurența exercitată pe teritoriul său de

cealaltă întreprindere. Astfel cum rezultă din considerentul (195) al deciziei atacate, dovezile punctuale ale dezacordului asupra unor aspecte care nu trebuiau să fie abordate între concurenți într-un mediu concurențial denotă că întreprinderile în cauză au acționat în cadrul unei poziții comune, chiar și atunci când, cu anumite ocazii, se acuzau reciproc de îndepărtarea de la această poziție.

355 Împrejurarea amintită de reclamantă că anumite elemente demonstrează existența unei concurențe intense nu este în măsură să contravină considerațiilor precedente. Astfel, nerespectarea unei înțelegeri nu afectează cu nimic existența însăși a acesteia (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-71/03, T-74/03, T-87/03 și T-91/03, nepublicată în Recueil, punctul 74 și jurisprudența citată). În orice caz, se impune constatarea că, deși se presupune existența unei concurențe, nu este mai puțin adevărat că întreprinderile în cauză au deplâns reciproc vânzările sau prețurile practicate și au reacționat la aceste plângeri, astfel cum reiese din considerentele (123), (124) și (130)-(136) ale deciziei atacate.

356 De altfel, deși astfel cum reiese în special dintr-o notă a reclamantei din 9 februarie 2005 că E.ON acuza reclamanta de „distrugere” a valorii gazului în Germania și de faptul că profita de o diferență de preț [*confidențial*] pentru a câștiga noi clienți, ceea ce ar putea demonstra un anumit comportament concurențial din partea reclamantei în Germania, nu este mai puțin adevărat că ea considera că era necesar „să se ocupe de această problemă”. Or, într-un context concurențial normal, o întreprindere nu ar intenționa „să se ocupe” de acuzațiile aduse de concurentul său privind practica sa de prețuri. Această împrejurare demonstrează, așadar, că reclamanta intenționa să răspundă la preocupările exprimate de E.ON.

357 În această privință, trebuie amintit că, atunci când un operator economic își asumă plângerile pe care i le adresează un alt operator economic în legătură cu concurența pe care i-o fac acestuia din urmă produsele vândute de primul operator, comportamentul acestor operatori constituie o practică concertată (Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, punctul 211 de mai sus, punctul 283). Or, în speță, trebuie să se considere că, indicând faptul că urma „să se ocupe de această problemă” referitoare la plângerile din partea E.ON privind prețurile pe care le practica în Germania, precum și prin elaborarea, ca urmare a plângerilor formulate de E.ON privind poziționarea sa tarifară în cadrul vânzărilor către regii, a unei note în luna aprilie 2005, reclamanta și-a asumat plângerile în sensul jurisprudenței menționate, chiar dacă, astfel cum rezultă îndeosebi din această notă din luna aprilie 2005, estima ca fiind necesară relativizarea percepției avute de E.ON.

358 De altfel, trebuie arătat că reclamanta nu contestă că faptul că, ocazional, părțile la un acord de împărțire a pieței nu l-au respectat sau că ele și-au exprimat nemulțumirea cu privire la nerespectarea de către cealaltă parte nu demonstrează nicidecum că acest acord nu a fost menținut și pus în aplicare. Reclamanta apreciază însă că un asemenea principiu nu se aplică în speță din cauză că întreprinderile în cauză au reiterat, prin Acordul din 2004, că scrisorile adiționale erau „nule și neavenite” și că Comisia nu a demonstrat caracterul concordant al voințelor întreprinderilor în cauză după luna august 2004.

359 Cu toate acestea, pe de o parte, argumentația reclamantei privind contestarea existenței unor voințe concordante după această dată a fost respinsă în cadrul primului aspect al prezentului motiv. Pe de altă parte, chiar dacă întreprinderile în cauză au declarat în Acordul din 2004 că considerau scrisorile adiționale „nule și neavenite”, nu este mai puțin adevărat că acestea au continuat să respecte acordul de împărțire a pieței care decurgea din acestea, de vreme ce E.ON continua să deplângă acțiunile reclamantei pe care aceasta din urmă a încercat să le relativizeze, după cum arată îndeosebi notele din 9 februarie 2005 și din luna aprilie 2005. Mai mult, în ceea ce privește în mod specific reclamanta, până în luna septembrie 2005, aceasta nu a prelevat gaz din gazoductul MEGAL depășind semnificativ cantitățile dobândite în cadrul PDG, astfel cum rezultă din considerentele (101)-(103) ale deciziei atacate.

360 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei prin care urmărește să conteste că temerile exprimate de E.ON în privința dezvoltării sale în Germania după luna august 2004 erau doar aparente, este suficient să se arate că Comisia nu a considerat că aceste plângeri erau doar „aparente”, după cum

susține reclamanta. În orice caz, asemenea temeri nu sunt în măsură să demonstreze inexistența vreunui acord, pentru aceleași motive pentru care au fost înlăturate argumentele referitoare la plângerile din partea E.ON (a se vedea punctele 353-359 de mai sus). În acest context, trebuie subliniat că, astfel cum s-a arătat la punctul 263 de mai sus, nota reclamantei din luna aprilie 2005 nu permite ilustrarea unei politici tarifare agresive din partea sa în Germania. În sfârșit, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței menționate la punctul 357 de mai sus, într-un context concurențial normal, nu pare a fi previzibil ca o întreprindere să reacționeze la criticile venite din partea concurentului acesteia în ceea ce privește politica sa tarifară și să încerce să relativizeze percepția unei poziționări tarifare agresive din partea sa, astfel cum reclamanta procedează în nota respectivă, redactată ca urmare a plângerilor venite din partea E.ON. Așadar, această notă nu este pertinentă pentru a demonstra inexistența unei înțelegeri. În fapt, după cum susține Comisia, în împrejurările cauzei, temerile exprimate de E.ON încercau să demonstreze că întreprinderile în cauză vegheau la respectarea acordului, pentru motivele expuse la punctul 354 de mai sus. În mod contrar celor susținute de reclamantă, această împrejurare nu răstoarnă sarcina probei, din moment ce constatarea respectivă trebuie coroborată cu alte elemente de probă care atestă continuarea unui comportament ilicit după luna august 2004.

361 În al treilea rând, în mod contrar celor susținute de reclamantă, în considerentul (124) al deciziei atacate Comisia a apreciat în mod întemeiat că reclamanta acționase la plângerile din partea E.ON referitoare la politica sa tarifară pe segmentul [*confidențial*] în Germania, având în vedere notele din 9 februarie 2005 și din luna aprilie 2005. În această privință, este suficient să se amintească faptul că nota din 9 februarie 2005 menționează ca va fi necesar să se ocupe de problema acuzațiilor din partea E.ON, iar nota din luna aprilie 2005 a fost întocmită în urma plângerilor din partea E.ON privind poziționarea tarifară a reclamantei în cadrul vânzărilor către [*confidențial*], care ar distruge valoarea gazului în Germania. Așadar, există o legătură între plângerile formulate de E.ON privind politica reclamantei și reacțiile celei din urmă. În aceste condiții, nu se poate susține că interpretarea Comisiei este eronată. Cu privire la această chestiune, trebuie subliniat că, în mod contrar susținerilor reclamantei, Comisia nu a considerat în decizia atacată că nota din luna aprilie 2005 preconiza temperarea agresivității reclamantei în Germania. În sfârșit, trebuie să se precizeze că, în mod contrar celor susținute de reclamantă, nu se poate considera că o asemenea reacție constituie indiciul unei bune gestiuni. Astfel, rezultă cu claritate din nota respectivă că obiectivul era de a relativiza percepția E.ON, iar nu de a menține nivelul de profitabilitate al reclamantei în Germania, după cum susține aceasta.

362 În al patrulea rând, în ceea ce privește documentele referitoare la reuniunea din 21 septembrie 2005, în speță, o notă de „briefing” din 20 septembrie 2005 pregătită în vederea acelei reuniuni și un mesaj electronic din 22 septembrie 2005 care face sinteza acesteia, menționate în considerentele (132) și (133) ale deciziei atacate, trebuie să se constate, cu titlu introductiv, că, astfel cum aceasta a admis în răspunsul la o întrebare adresată de Tribunal în ședință, Comisia s-a întemeiat pe ele pentru a considera că E.ON continua să își exprime nemulțumirea față de concurența exercitată de reclamantă în Germania și că comportamentele lor constau mai degrabă într-o acțiune concertată decât într-o concurență. Așadar, aceste documente au fost reținute ca fiind incriminatoare, în mod contrar susținerilor inițiale ale Comisiei din înscrisurile sale.

363 În continuare, se impune constatarea că argumentația reclamantei referitoare la această chestiune trebuie înlăturată. Astfel, fără a fi necesară examinarea notei de „briefing” din 20 septembrie 2005 pregătită în vederea reuniunii de a doua zi, este suficient să se constate că, departe de a evidenția, astfel cum susține reclamanta, [*confidențial*], procesul-verbal al acestei reuniuni permite demonstrarea caracterului coluziv al comportamentului întreprinderilor în cauză. În acest mod, din această împrejurare rezultă că reclamanta a arătat că nu considera Germania o piață-cheie și că, recent, nouă oferte se finalizaseră prin câștigarea doar a unui singur client. Reclamanta a arătat deopotrivă că a pierdut clienți. Astfel, inclusiv cu câteva zile înainte de data încetării încălcării, reținută de Comisie, reclamanta schimba cu E.ON informații privind politica sa comercială în Germania. Asemenea informații puteau să influențeze comportamentul E.ON pe piață, care era în măsură să cunoască situația reclamantei în raport cu clienții germani și dezvăluiau comportamentul pe care intenționa să îl aibă pe această piață. Or, cerința autonomiei politicii oricărui operator economic, inerentă dispozițiilor

tratatului referitoare la concurență, se opune cu strictețe oricărui contact direct sau indirect între asemenea operatori, de natură fie să influențeze comportamentul pe piață al unui concurent actual sau potențial, fie să dezvăluie unui asemenea concurent comportamentul pe care l-a decis sau pe care preconizează să îl exercite operatorul respectiv pe piață, atunci când aceste contacte au ca obiect sau ca efect să determine condiții de concurență care nu ar corespunde condițiilor normale ale pieței relevante. În această privință, trebuie să se prezume, cu excepția situației în care proba contrară este adusă de operatorii interesați cărora le incumbă această obligație, că întreprinderile care participă la coluziune și care rămân active pe piață iau în considerare informațiile schimbate cu concurenții lor pentru a-și stabili comportamentul pe această piață (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, punctul 275 de mai sus, punctele 117 și 121). Având în vedere această jurisprudență, trebuie să se admită că reuniunea din 21 septembrie 2005 a servit drept cadru pentru o acțiune concertată contrară articolului 81 alineatul (1) CE, întrucât reclamanta nu a încercat nici să furnizeze dovada că nu s-a ținut seama de informațiile în discuție.

364 Așadar, fără a săvârși o eroare, Comisia a luat în considerare documentele referitoare la reuniunea din 21 septembrie 2005 pentru a aprecia că schimbul dintre întreprinderile în cauză ținea mai degrabă de o acțiune concertată decât de concurență.

365 În ultimul rând, argumentele reclamantei prin care se urmărește contestarea existenței unui schimb de informații au fost deja respinse în cadrul examinării celui de al doilea motiv, la care, în consecință, se face trimitere. Trebuie amintit deopotrivă că doar procesul-verbal al reuniunii din 21 septembrie 2005 demonstrează că întreprinderile în cauză au schimbat informații de natură să influențeze comportamentele acestora piață și să le dezvăluie, un asemenea schimb fiind interzis de articolul 81 CE.

366 Din cele de mai sus rezultă că al doilea aspect trebuie respins.

c) Cu privire la al treilea aspect

367 În cadrul prezentului aspect, reclamanta susține că decizia atacată este viciată de o încălcare a articolului 81 CE, a normelor referitoare la administrarea probelor și de nemotivare, în sensul că aceasta nu furnizează niciun element de probă privind existența încălcării pe piața franceză după 13 august 2004.

368 În această privință, trebuie amintit că, astfel cum rezultă din articolul 1 din decizia atacată, încălcarea a durat cel puțin de la 1 ianuarie 1980 până la 30 septembrie 2005, în privința încălcării săvârșite în Germania, și cel puțin de la 10 august 2000 la 30 septembrie 2005, în privința încălcării săvârșite în Franța.

369 Cu toate acestea, trebuie să se constate, mai întâi, că niciun mijloc de probă scris nu atestă continuarea încălcării în discuție după 13 august 2004, nici sub forma unui acord, nici sub forma unei practici concertate. Astfel, ultimul document privind piața franceză este nota de „briefing” internă a E.ON din 26 iunie 2004 referitoare la reuniunea „Tur de orizont” din 2 iulie 2004, anterioară datei de 13 august 2004, data Acordului din 2004. Mai precis, în ceea ce privește reuniunile și convorbirile în cadrul cărora, potrivit considerentului (307) al deciziei atacate, întreprinderile în cauză discutau pe marginea strategiei fiecăreia pe piața națională a celeilalte începând cu luna august 2004, trebuie arătat că, în considerentul respectiv, Comisia nu se referă la niciun înscris precis referitor la o reuniune care ar fi vizat piața franceză. În plus, documentele referitoare la reuniunile ulterioare datei de 13 august 2004, citate în considerentele (123), (124) și (130)-(136) ale deciziei atacate, au privit numai piața germană în sectorul gazelor, iar nu piața franceză.

370 În continuare, Comisia nu a invocat comportamentul E.ON pe piața franceză pentru a demonstra continuarea înțelegerii pe această piață. În special, Comisia nu a făcut referire la vânzările efectuate de E.ON în Franța, deși, în considerentul (300) al deciziei atacate, Comisia a făcut referire la vânzările efectuate de reclamantă în Germania.

371 Pe de altă parte, în ceea ce privește restricțiile referitoare la punctele de ieșire din gazoductul MEGAL care puteau fi utilizate de E.ON în Franța, în special cele care puteau rezulta din anexa 2 la Acordul MEGAL, acestea nici măcar nu sunt invocate de Comisie. Astfel, în considerentele (299), (300) și (307) ale deciziei atacate, Comisia se referă numai la restrângerile contractuale care împiedicau reclamanta să utilizeze punctele de ieșire din gazoductul MEGAL în Germania în vederea aprovizionării clienților. În orice caz, în pofida dispozițiilor anexei 2 la Acordul MEGAL care îi sunt aplicabile, E.ON a putut preleva gaz din gazoductul MEGAL pentru a-l vinde în Franța, chiar dacă aceste vânzări reprezentau doar o cotă de piață minoră și priveau puțini clienți, astfel cum rezultă din considerentele (73) și (101) ale deciziei atacate.

372 În sfârșit, trebuie arătat că afirmația Comisiei cuprinsă în considerentul (304) al deciziei atacate, potrivit căreia faptul că întreprinderile în cauză au negociat un nou acord, indică faptul că acestea se considerau în permanență legate de acordul existent, sau afirmația Comisiei potrivit căreia, în lipsa unui nou acord, fostul acord era în continuare în vigoare nu pot fi considerate în sensul că permit să se susțină corespunzător cerințelor legale concluziile referitoare la piața franceză. Asemenea considerații generale nu pot fi apreciate ca fiind probe suficient de precise și concordante ale continuării încălcării în Franța ulterior Acordului din 2004.

373 Trebuie să se constate, așadar, că în decizia atacată Comisia nu a invocat niciun element care să permită concluzia că încălcarea în cauză se menținuse, în urma Acordului din 2004, pe piața franceză. De altfel, în cursul ședinței, Comisia a recunoscut că, în privința situației de pe piața franceză, nu dispunea de dovezi comparabile celor referitoare la situația de pe piața germană.

374 Or, din moment ce articolul 1 din decizia atacată realizează o distincție între durata încălcării pe piața germană și durata încălcării pe piața franceză, Comisia avea deopotrivă obligația de a-și susține concluzia cu privire la această din urmă piață. Cu alte cuvinte, prin faptul că a descris la articolul 1 durate distincte de încălcare pe piața germană și pe piața franceză, Comisia trebuia să furnizeze dovezile necesare care să permită să se demonstreze corespunzător cerințelor legale existența încălcării pe cele două piețe și în cele două perioade invocate. Astfel, Comisiei îi revine sarcina probei cu privire la existența încălcării și, prin urmare, cu privire la durata acesteia (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 70 de mai sus, punctul 341 și jurisprudența citată).

375 Aceste considerații nu sunt repuse în discuție de împrejurarea că încălcarea constituie o încălcare unică și continuă. Astfel, această circumstanță cu privire la natura încălcării constatate nu are influență asupra faptului că, din moment ce Comisia a menționat în mod expres, în partea dispozitivă a deciziei atacate, o durată a încălcării diferită pe piața franceză și pe piața germană, aceasta avea obligația să demonstreze corespunzător cerințelor legale duratele astfel reținute.

376 De asemenea, nu poate fi admis argumentul Comisiei potrivit căruia niciun element nu demonstrează încetarea anticipată a încălcării în discuție doar pe piața franceză, de vreme ce sarcina probei care îi revine nu poate fi îndeplinită prin simpla constatare că niciun element nu indică încetarea încălcării respective, în pofida Acordului din 2004.

377 Pe de altă parte, în ceea ce privește afirmația Comisiei potrivit căreia o încetare anticipată se află în contradicție cu un acord de împărțire a piețelor sau nu răspunde niciunei logici, este suficient să se arate că o asemenea afirmație nu este în măsură să demonstreze continuarea încălcării în discuție pe cele două piețe vizate. În definitiv, aceasta se află în contradicție, astfel cum a arătat reclamanta, cu propria constatare a Comisiei potrivit căreia încălcarea în discuție nu a început la aceleași date. Argumentația Comisiei potrivit căreia lipsa de simetrie privind data de început a încălcării s-ar explica doar prin împrejurarea că acordul respectiv nu putea produce efecte pe teritoriul francez atât timp cât era închis concurenței, iar lipsa de simetrie privind data încetării este o chestiune de fapt, nu este convingătoare în această privință. De altfel, afirmația Comisiei potrivit căreia întreprinderile în cauză au continuat să respecte scrisorile adiționale ulterior Acordului din 2004, atât în Germania, cât și în Franța, nu este nicidecum susținută în cazul Franței.

378 Așadar, Comisia nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale că, în Franța, încălcarea s-a desfășurat în perioada cuprinsă între 13 august 2004 și 30 septembrie 2005.

379 Prin urmare, se impune anularea articolului 1 din decizia atacată, în măsura în care în acesta se constată existența unei încălcări săvârșite în Franța în această perioadă.

B — *Cu privire la concluziile prin care se solicită desființarea sau reducerea cuantumului amenzii*

1. *Cu privire la concluziile prin care se solicită desființarea amenzii*

380 În susținerea concluziilor prin care se solicită desființarea amenzii, reclamanta invocă un motiv unic, întemeiat pe o încălcare a principiilor egalității de tratament, proporționalității și neretroactivității.

381 În esență, reclamanta susține că, prin faptul că i s-a aplicat o amendă, deși în cazurile similare anterioare Comisia nu a aplicat amenzi, aceasta a încălcat principiile egalității de tratament, proporționalității și neretroactivității.

382 În această privință, trebuie subliniat că articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 are ca obiect să acorde Comisiei competența de a aplica amenzi pentru a-i permite să își îndeplinească misiunea de supraveghere care îi este conferită de dreptul Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, punctul 288 de mai sus, punctul 105, și Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctul 105). Această misiune include sarcina de a investiga și de a sancționa încălcări individuale, precum și obligația de a promova o politică generală care urmărește aplicarea, în materia concurenței, a principiilor stabilite de tratat și orientarea în acest sens a comportamentului întreprinderilor. Prin urmare, Comisia trebuie să asigure caracterul descurajator al amenzilor (Hotărârea Tribunalului din 28 aprilie 2010, Gütermann și Zwicky/Comisia, T-456/05 și T-457/05, Rep., p. II-1443, punctul 79).

383 În speță, în considerentul (320) al deciziei atacate, Comisia a considerat că impunerea unor amenzi nu încalcă principiul egalității de tratament. În opinia sa, împrejurările care au stat la baza deciziilor anterioare menționate de întreprinderile în cauză în procedura administrativă sunt diferite de cele din speță, astfel încât nu există o situație comparabilă care să fi făcut obiectul unui tratament diferit. În această privință, Comisia a ținut seama de natura încălcării în discuție în considerentul (321) al deciziei atacate, precum și de contextul, de domeniul de aplicare și de durata acesteia, în considerentul (322) al deciziei atacate. În sfârșit, Comisia a respins argumentele potrivit cărora întreprinderile în cauză puteau să se aștepte în mod legitim la neaplicarea de amenzi de către Comisie pentru motivul că nu aveau cunoștință, înainte de deciziile adoptate în cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL, că săvârșeau o încălcare sau pentru motivul că nu fusese aplicată o amendă în prima decizie [a se vedea considerentele (323)-(325) ale deciziei atacate].

384 Criticile invocate de reclamantă în cadrul prezentului motiv trebuie examinate în lumina acestor elemente.

385 În primul rând, în ceea ce privește critica întemeiată pe o încălcare a principiului egalității de tratament, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, practica decizională anterioară a Comisiei nu constituie, în sine, cadrul juridic pentru amenzile în materie de concurență, dat fiind că acesta este definit numai în Regulamentul nr. 1/2003, precum și în liniile directoare (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 254 și jurisprudența citată). Astfel, deciziile referitoare la alte cauze nu prezintă decât un caracter indicativ în ceea ce privește existența unei eventuale discriminări, având în vedere că este puțin verosimil ca împrejurările proprii acestora, precum piețele, produsele, întreprinderile și perioadele avute în vedere, să fie identice (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 7 iunie 2007, Britannia Alloys & Chemicals/Comisia, C-76/06 P, Rep., p. I-4405, punctul 60).

386 Cu toate acestea, respectarea principiului egalității de tratament, care se opune ca situații comparabile să fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să fie tratate în mod identic, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv, se impune Comisiei atunci când aplică o amendă unei întreprinderi pentru încălcarea normelor de concurență, precum oricărei instituții în întreaga sa activitate (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 13 ianuarie 2004, JCB Service/Comisia, T-67/01, Rec., p. II-49, punctul 187 și jurisprudența citată).

387 Nu este mai puțin adevărat că deciziile anterioare ale Comisiei în materia amenzilor nu pot fi pertinente din perspectiva respectării principiului egalității de tratament decât dacă se demonstrează că datele privind împrejurările din cauzele referitoare la aceste alte decizii, cum ar fi piețele, produsele, țările, întreprinderile și perioadele vizate, sunt comparabile cu cele din cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-59/02, Rec., p. II-3627, punctul 316 și jurisprudența citată).

388 Or, în speță, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 389-396 de mai jos, datele circumstanțiale ale cauzelor referitoare la deciziile anterioare invocate de reclamantă nu sunt comparabile cu cele din prezenta cauză, astfel încât deciziile respective nu sunt pertinente în raport cu respectarea principiului egalității de tratament, în conformitate cu jurisprudența citată la punctul 387 de mai sus.

389 Astfel, *primo*, în cazurile Sonatrach, E.ON/Gazprom, OMV/Gazprom, ENI/Gazprom și NLNG nu s-a aplicat nicio amendă pentru că aceste cazuri au fost închise de Comisie fără adoptarea unei decizii formale de constatare a existenței unei încălcări, în special în privința angajamentelor luate de întreprinderile în cauză. Or, în speță, situația este diferită, întrucât Comisia a finalizat procedura printr-o decizie de constatare a unei încălcări a dispozițiilor articolului 81 CE.

390 În al doilea rând, în mod contrar celor susținute de reclamantă, situația din prezenta cauză este diferită de situația din cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL.

391 Mai întâi, împrejurarea că comportamentele vizate au intervenit în sectorul gazelor într-o perioadă concomitentă, caracterizată de liberalizare și, prin urmare, de o evoluție profundă a sectorului, nu este în măsură, ca atare, să demonstreze că circumstanțele din cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL sunt comparabile cu cele din prezenta cauză.

392 În continuare, în cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL, Comisia a luat în considerare faptul că era vorba despre prima decizie referitoare la restricții teritoriale în sectorul gazelor. Or, această situație nu se regăsește în prezenta cauză.

393 În plus, restricțiile respective se diferențiază prin prisma naturii lor. Astfel, restricțiile în discuție în cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL aveau un caracter vertical, în sensul că decurgeau, pe de o parte, dintr-un contract de tranzit și, pe de altă parte, dintr-un contract care putea fi considerat contract de transport sau contract de vânzare-cumpărare. De altfel, din examinarea realizată de Comisie în aceste cazuri cu privire la aplicabilitatea articolului 81 alineatul (3) CE rezultă că ea însăși considera restricțiile ca fiind restricții verticale. Or, această situație nu se regăsește în prezenta cauză, în care restricția are un caracter orizontal, întrucât face parte dintr-un acord între doi furnizori cu privire la utilizarea unui gazoduct și care a privit posibilitățile fiecăruia de a vinde gaz pe piața celuilalt. În această privință, împrejurarea că Comisia a constatat că eventuala calificare a contractului în discuție în cazul GDF/ENEL drept un contract de servicii/transport nu se opune a considera clauza „pentru utilizarea gazului în Italia” ca fiind de restrângere a revânzării nu este în măsură să repună în discuție împrejurarea că natura restrângerilor este diferită. Astfel, această constatare vizează efectele, iar nu natura lor. Mai mult, cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL diferă de cazul din speță, astfel cum a arătat Comisia, întrucât priveau o clauză contractuală care limita în mod unilateral teritoriul pe care ENI și ENEL puteau utiliza gazul care făcea obiectul contractului, în timp ce această situație nu se regăsește în speță, în care restricția privește teritoriile fiecărei întreprinderi în cauză. În această privință, trebuie să se precizeze, pe de o parte, că reclamanta nu menționează în ce măsură această diferență nu ar fi pertinentă și, pe de altă parte, că argumentele sale privind pretinsul caracter asimetric al scrisorilor adiționale au fost deja respinse.

394 Pe de altă parte, spre deosebire de cazul din speță, în cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL nu s-a identificat nicio practică concertată. Pertinența acestei diferențe nu poate fi contestată prin faptul, amintit de reclamantă, că, potrivit deciziei atacate, noțiunile de acorduri și practici concertate sunt suple și se pot întrepătrunde și că, așadar, nu era necesar să se facă o diferențiere exactă între cele două noțiuni. Astfel, împrejurarea că nu este necesar să se diferențieze între aceste tipuri de încălcare nu permite repunerea în discuție a faptului că ambele tipuri au fost constatate în speță, în timp ce situația a fost diferită în cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL. În ceea ce privește argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că aceste reuniuni și discuții dintre întreprinderile în cauză în perioada 1999-2005 nu ar fi permis caracterizarea existenței unei încălcări autonome de schimb de informații sensibile, independent de scrisorile adiționale, acesta a fost deja înlăturat, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 243-258 de mai sus.

395 În sfârșit, în pofida erorii constatate în privința datei de început a încălcării în Germania și a erorii privind data încetării încălcării în Franța, trebuie subliniat că încălcarea în cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL a fost săvârșită într-o perioadă destul de scurtă, și anume, aproximativ 2 ani, în timp ce, în speță, situația este diferită, încălcarea durând mai puțin de 7 ani în Germania și 4 ani în Franța. Argumentele reclamantei prin care urmărește să conteste această diferență trebuie, așadar, deopotrivă înlăturate.

396 Din toate cele de mai sus rezultă că trebuie înlăturată critica întemeiată pe o încălcare a principiului egalității de tratament.

397 În al doilea rând, trebuie respinsă critica întemeiată pe o încălcare a principiului neretroactivității pedepselor, din moment ce reclamanta nu invocă în acest context niciun argument autonom de cele invocate în susținerea criticii întemeiate pe o încălcare a principiului egalității de tratament. În orice caz, această critică trebuie înlăturată, de vreme ce orice întreprindere implicată într-o procedură administrativă care poate avea ca efect aplicarea unei amenzi trebuie să ia în considerare posibilitatea ca, în orice moment, Comisia să decidă creșterea nivelului cuantumului amenzilor în raport cu cel aplicat în trecut (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 229) și faptul că, în orice moment, Comisia poate revizui nivelul general al amenzilor în contextul punerii în aplicare a unei alte politici privind concurența este, prin urmare, previzibil în mod rezonabil pentru întreprinderile în cauză. Această apreciere nu poate fi repusă în discuție de informația amintită de reclamantă și cuprinsă într-un comunicat de presă referitor la Deciziile GDF/ENI și GDF/ENEL, potrivit căreia Comisia ar face dovadă de mai puțină clemență în situația în care, după adoptarea acestor decizii, ar trebui să stabilească existența unor restricții de același tip în alte contracte din sectorul gazelor. Astfel, din ele nu se poate deduce că, în lipsa unei mențiuni explicite în acest sens atât în comunicatul de presă menționat, cât și în deciziile respective, Comisia nu avea intenția să sancționeze încălcări care începuseră înaintea acestor decizii. În sfârșit, s-a arătat deja că situația din prezenta cauză este diferită de cea din cazurile GDF/ENI și GDF/ENEL (a se vedea punctele 390-396 de mai sus). Așadar, reclamanta susține în mod greșit că, în conformitate cu principiile egalității de tratament și neretroactivității pedepselor, Comisia a constatat că orice înăsprire a politicii sale în materia sancțiunilor ar putea interveni, în orice ipoteză, numai în privința practicilor ulterioare deciziilor respective.

398 În ultimul rând, în ceea ce privește critica întemeiată pe o încălcare a principiului proporționalității, în speță trebuie înlăturată ca nepertinentă argumentația reclamantei întemeiată pe faptul că Comisia nu poate aplica o amendă în cazul unei încălcări ale cărei caracteristici au justificat ca, dimpotrivă, într-un caz similar anterior, nicio sancțiune financiară să nu fi fost considerată proporțională, fără a încălca principiul proporționalității. Astfel, împrejurarea că Comisia nu a aplicat o amendă autorului unei încălcări a normelor de concurență nu poate împiedica, în mod individual, aplicarea unei amenzi autorului unei încălcări de aceeași natură (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 28 februarie 2002, Compagnie générale maritime și alții/Comisia, T-86/95, Rec., p. II-1011, punctul 487). Mai mult, împrejurările din cazurile care s-au finalizat prin adoptarea celorlalte decizii invocate de reclamantă nu sunt comparabile cu cele din speță (a se vedea punctele 389-396 de mai sus). În ceea ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia Comisia a considerat implicit că ar fi

contrar acestui principiu să impună sancțiuni financiare pentru comportamente precum cele în discuție în speță într-o perioadă în care legislația nu era încă clarificată, aceasta trebuie înlăturată. Astfel, o asemenea poziție a Comisiei nu poate fi dedusă, cum pare a susține reclamanta, din faptul că ea a menționat într-un comunicat de presă referitor la cazul GDF/ENI că dorea să clarifice legislația în beneficiul nu numai al întreprinderilor în cauză în acele spețe, ci și al tuturor operatorilor care activau în acest sector. O asemenea împrejurare privind necesitatea de a clarifica legislația este, astfel, invocată de Comisie în acel comunicat de presă numai pentru a justifica că avea interesul să adopte o decizie formală privind o încălcare anterioară. În schimb, o împrejurare asemănătoare nu este pertinentă în cadrul stabilirii amenzii în speță. Aceeași concluzie se aplică și în cazul constatării Comisiei, cuprinsă în Deciziile GDF/ENI și GDF/ENEL, potrivit căreia trebuie să se evite ca întreprinderile din acest sector să considere ori să continue a considera, în mod greșit, că practici precum cele observate în speță sunt conforme cu dreptul Uniunii. Așadar, și critica întemeiată pe o încălcare a principiului proporționalității trebuie înlăturată.

399 În sfârșit, niciun alt motiv nu justifică reformarea deciziei atacate de către Tribunal în ceea ce privește cuantumul amenzii în lumina principiilor egalității de tratament, proporționalității și neretroactivității.

400 Din toate cele de mai sus rezultă că motivul unic invocat în susținerea concluziilor prin care se solicită desființarea amenzii trebuie respins.

401 Pe de altă parte, Tribunalul apreciază că niciun argument legat de un motiv de ordine publică pe care trebuie să îl invoce din oficiu (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 8 decembrie 2011, KME Germany și alții/Comisia, C-389/10 P, Rep., p. I-12789, punctul 131) nu justifică recurgerea la competența sa de reformare pentru desființarea amenzii.

2. *Cu privire la concluziile prin care se solicită reducerea cuantumului amenzii*

402 În susținerea concluziilor prin care solicită reducerea cuantumului amenzii, reclamanta invocă, după o desistare parțială în stadiul replicii, cinci motive, întemeiate, primul, pe faptul că pretinsa încălcare privind piața franceză în sectorul gazelor nu a fost dovedită corespunzător cerințelor legale și că decizia atacată este viciată de nemotivare în acest sens, al doilea, pe o apreciere eronată a duratei încălcării, al treilea, pe o apreciere eronată a gravității încălcării, al patrulea, pe o apreciere eronată a necesității de a aplica o taxă de intrare de 15 % și, al cincilea, pe o apreciere eronată a circumstanțelor atenuante.

a) Cu privire la primul motiv, întemeiat pe faptul că pretinsa încălcare privind piața franceză în sectorul gazelor nu a fost dovedită corespunzător cerințelor legale și că decizia atacată este viciată de nemotivare în acest sens

403 Reclamanta susține că, întrucât Comisia nu a dovedit corespunzător cerințelor legale existența unei încălcări privind piața franceză în sectorul gazelor, iar decizia atacată este viciată de nemotivare în acest sens, cuantumul amenzii care i-a fost aplicată trebuie redus proporțional cu vânzările sale în Franța.

404 În această privință, este suficient să se arate că argumentele reclamantei privind dovada existenței unei încălcări pe piața franceză în sectorul gazelor și motivarea deciziei atacate aferentă acestei problematici au fost respinse în cadrul examinării celui de al treilea motiv invocat în susținerea concluziilor prin care se solicită anularea deciziei atacate, iar acest motiv nu prezintă un obiect autonom în raport cu argumentele menționate.

405 Pe de altă parte, Tribunalul consideră că niciun alt motiv nu justifică recurgerea la competența sa de reformare în privința cuantumului amenzii în raport cu existența încălcării pe piața franceză.

406 Prin urmare, primul motiv trebuie respins.

b) Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a duratei încălcării

407 Prin intermediul prezentului motiv, reclamanta susține că Comisia a apreciat în mod eronat durata încălcării. În opinia sa, încălcarea ar fi fost inexistentă înainte de luna august 2000 în Germania și înainte de luna ianuarie 2003 în Franța. În plus, încălcarea nu ar mai fi existat după luna august 2004 în Franța și în Germania sau, în subsidiar, după luna august 2004 în Franța. Reclamanta apreciază că durata și valoarea vânzărilor în legătură cu pretinsa încălcare trebuie reduse în consecință, iar cuantumul amenzii trebuie redus corespunzător.

408 În această privință, trebuie amintit, mai întâi, că, astfel cum rezultă din examinarea celui de al treilea aspect al celui de al patrulea motiv invocat în susținerea concluziilor prin care se solicită anularea deciziei atacate, Comisia nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale că încălcarea în discuție s-a extins după 10 august 2004 până la 30 septembrie 2005, în măsura în care privește piața franceză în sectorul gazelor. Așadar, este oportun ca Tribunalul să reducă, recurgând la competența sa de reformare, cuantumul amenzii aplicate reclamantei pentru a ține seama de durata încălcării pe piața respectivă. Efectele concrete ale exercitării acestei competențe vor fi precizate la punctele 458-466 de mai jos.

409 În continuare, din moment ce argumentele reclamantei prin care urmărește să demonstreze, pe de o parte, că nu putea fi constatată o încălcare pe piața germană înainte de luna august 2000 și pe piața franceză înainte de luna ianuarie 2003 și, pe de altă parte, că nu se putea constata o încălcare pe piața germană după luna august 2004 au fost deja respinse în cadrul examinării motivelor invocate în susținerea concluziilor prin care se solicită anularea deciziei atacate, prezentul motiv trebuie respins, în ipoteza în care privește argumentele respective, întrucât, în această măsură, nu prezintă un obiect autonom în raport cu ele.

410 În sfârșit, trebuie respins argumentul reclamantei potrivit căruia, în exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul poate reduce cuantumul amenzii care i-a fost impusă, întrucât Comisia nu a demonstrat de ce raționamentul care a determinat-o să țină seama numai de perioada ulterioară lunii aprilie 1998 pentru calcularea cuantumului amenzii în legătură cu piața germană (deși încălcarea începuse din 1 ianuarie 1980) nu putea să se aplice în cazul perioadei cuprinse între lunile aprilie 1998 și august 2000, în pofida inexistenței ATR în acea perioadă. Astfel, în considerentul (372) al deciziei atacate, Comisia a arătat, în privința perioadei 1998-2000, că, prin abrogarea la 24 aprilie 1998 a exceptării de la dreptul concurenței aplicabile acordurilor de demarcație, legiuitorul german a stabilit că sectorul gazelor trebuia deschis concurenței după acea dată. În plus, în cadrul examinării primului motiv invocat în susținerea concluziilor prin care se solicită anularea deciziei atacate, niciun element nu a permis să se rețină că, în mod greșit, Comisia considerase că exista în Germania o concurență potențială după anul 1998.

411 În sfârșit, Tribunalul consideră că niciun motiv nu justifică recurgerea la competența sa de reformare, după cum sugerează reclamanta, în ceea ce privește cuantumul amenzii în raport cu durata încălcării, în afară de efectele amintite la punctul 408 de mai sus.

412 Rezultă din cele de mai sus că, în afara aspectelor referitoare la piața franceză, acest motiv trebuie respins.

c) Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a gravității încălcării

413 Prin intermediul prezentului motiv, reclamanta susține că decizia atacată este viciată de o eroare și de o încălcare a principiului proporționalității în ceea ce privește stabilirea gravității încălcării. Referindu-se la natura, precum și la lipsa punerii în aplicare și a efectelor acesteia, reclamanta susține că procentul valorii vânzărilor reținut de Comisie pentru a stabili cuantumul de bază al amenzii, în speță 15 %, este excesiv și trebuie redus de Tribunal.

414 În această privință, trebuie arătat că, potrivit jurisprudenței, cuantumul amenzilor trebuie eșalonat în funcție de împrejurările încălcării și de gravitatea încălcării, iar aprecierea gravității încălcării în vederea stabilirii cuantumului amenzii trebuie efectuată prin luarea în considerare îndeosebi a naturii restrângerilor concurenței (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 23 februarie 1994, CB și Europay/Comisia, T-39/02 și T-40/92, Rec., p. II-49, punctul 143 și jurisprudența citată).

415 Astfel, pentru aprecierea gravității încălcărilor normelor de concurență imputabile unei întreprinderi, în vederea stabilirii unui cuantum proporțional al amenzii, Comisia poate ține seama de durata deosebit de îndelungată a anumitor încălcări, de numărul și de diversitatea încălcărilor, care au privit totalitatea sau cvasitotalitatea produselor întreprinderii în cauză, unele dintre acestea afectând toate statele membre, de gravitatea deosebită a încălcărilor din cadrul unei strategii deliberate și coerente care urmărește, prin practici de eliminare diverse în privința concurenților și printr-o politică de fidelizare a clienților, să mențină în mod artificial sau să consolideze poziția dominantă a întreprinderii pe unele piețe în care concurența era deja limitată, de efectele abuzului, deosebit de nefaste, pe plan concurențial și de avantajul în favoarea întreprinderii rezultat din încălcările săvârșite de aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 1994, Tetra Pak/Comisia, T-83/91, Rec., p. II-755, punctele 240 și 241).

416 În temeiul punctelor 19 și 21 din Orientările din 2006, cuantumul de bază al amenzii este legat de o proporție din valoarea vânzărilor, care se fixează la un nivel de maximum 30 %, determinată în funcție de gradul de gravitate al încălcării, multiplicată cu numărul de ani în cursul cărora a avut loc încălcarea. În plus, potrivit punctului 20 din orientările menționate, evaluarea gravității se face caz cu caz pentru fiecare tip de încălcare, ținându-se seama de toate circumstanțele relevante în cazul respectiv.

417 În speță, pentru a stabili gravitatea încălcării, Comisia a luat în considerare, printre altele, astfel cum rezultă din considerentul (364) al deciziei atacate, faptul că acordurile de împărțire a piețelor constituie prin însăși natura lor unul dintre cele mai grave tipuri de încălcări ale articolului 81 CE, faptul că întreprinderile au acționat în mod concertat pentru a aplica, în cadrul unor reuniuni regulate, un proiect secret și instituționalizat destinat restrângerii concurenței în sectorul gazelor, faptul că acordul și practicile concertate au fost concepute, conduse și încurajate la cel mai înalt nivel al fiecărei întreprinderi și că au fost utilizate integral în interesul acestor întreprinderi și, în final, în detrimentul consumatorilor finali, precum și faptul că încălcarea privea gazul transportat către Franța și Germania prin gazoductul MEGAL, respectiv o parte esențială a pieței comune. În considerentul (365) al deciziei atacate, Comisia a concluzionat că, având în vedere natura încălcării, trebuia aplicat un prag de 15 % din vânzările vizate.

418 Niciunul dintre argumentele invocate de reclamantă nu permite repunerea în discuție a acestei aprecieri.

419 Astfel, examinarea motivelor invocate în susținerea concluziilor prin care se solicită anularea deciziei atacate nu a permis repunerea în discuție a participării întreprinderilor în cauză, constatată în considerentul (2) al deciziei atacate, la o încălcare complexă, unică și continuă a articolului 81 CE având ca efect restrângerea concurenței pe fiecare piață națională și determinând în special împărțirea piețelor și schimbul de informații confidențiale privind furnizarea gazului natural transportat prin gazoductul MEGAL. În această privință, trebuie arătat că afirmațiile reclamantei privind natura încălcării și potrivit cărora, pe de o parte, scrisorile adiționale nu constituiau un acord orizontal caracterizat de împărțirea piețelor, ci se încadrau mai degrabă la o clauză de destinație și, pe de altă parte, reuniunile și alte contacte dintre întreprinderile în cauză nu permiteau identificarea uneia dintre cele mai grave restrângeri ale concurenței, inclusiv dacă scrisorile adiționale erau analizate independent, au fost deja respinse în cadrul examinării motivelor invocate în susținerea concluziilor prin care se solicită anularea deciziei atacate (a se vedea în special punctele 243-258 și 341 de mai sus). În sfârșit, serviciul juridic al reclamantei a recunoscut, prin mesajele sale electronice din 9 februarie și din 17 februarie 2000, că scrisoarea Direktion G era similară unei vaste „împărțiri a piețelor”, ceea ce arată că reclamanta era conștientă pe deplin de caracterul său anticoncurențial.

420 Or, o asemenea încălcare evidentă a dreptului concurenței este, prin natura sa, deosebit de gravă. Ea împiedică realizarea obiectivelor fundamentale ale Uniunii și, în special, realizarea pieței unice (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 22 aprilie 1993, Peugeot/Comisia, T-9/92, Rec., p. II-493, punctul 42). Această împrejurare este confirmată la punctul 23 din Orientările din 2006, care precizează că acordurile orizontale de stabilire a prețurilor, de împărțire a piețelor și de limitare a producției, care sunt în general secrete, se numără, prin însăși natura lor, printre restrângerile cele mai grave ale concurenței.

421 Punctul 23 din Orientările din 2006 prevede de asemenea că, în temeiul politicii din domeniul concurenței, aceste acorduri trebuie să fie sever sancționate și că, în consecință, proporția din vânzări luată în calcul pentru astfel de încălcări se situează, în general, la limita superioară a intervalului, cuprins, potrivit punctului 21 din orientările menționate, între 0 % și 30 %.

422 În aceste condiții, fără a săvârși o eroare, Comisia a apreciat în decizia atacată că, având în vedere natura încălcării, trebuia aplicat un prag de 15 % din vânzările vizate.

423 Trebuie deopotrivă înlăturate argumentele reclamantei privind punerea în aplicare și efectele încălcării, întrucât, potrivit punctului 23 din Orientările din 2006, Comisia putea stabili un cuantum numai în raport cu criteriul naturii încălcării. În orice caz, în ceea ce privește, pe de o parte, punerea în aplicare, din considerentul (228) al deciziei atacate rezultă că întreprinderile în cauză au pus în aplicare de-a lungul anilor acordul în discuție, precum și o practică concertată, situație care nu a fost repusă în discuție cu ocazia examinării concluziilor prin care se solicită anularea deciziei atacate. În ceea ce privește, pe de altă parte, efectele încălcării pe piață, în același considerent Comisia a apreciat că, din moment ce fuseseră puse în aplicare, se putea prezuma că aranjamentele coluzive au produs în continuare efecte anticoncurențiale concrete pe piață, în sensul că încălcarea a consolidat monopolurile existente înainte de liberalizare și a întârziat efectul acesteia.

424 În sfârșit, niciun alt element nu justifică recurgerea de către Tribunal la competența sa de reformare în ceea ce privește cuantumul amenzii în raport cu gravitatea încălcării.

425 Rezultă că al treilea motiv trebuie respins.

d) Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a necesității de a aplica o taxă de intrare de 15 %

426 Prin intermediul prezentului motiv, reclamanta susține că Comisia nu putea impune o taxă de intrare de 15 %, din cauză că acordurile de împărțire a piețelor justifică în general, prin natura lor, aplicarea unei taxe de intrare de cel puțin 15 %.

427 În această privință, trebuie amintit că, în ceea ce privește calcularea cuantumului amenzilor, punctul 25 din Orientările din 2006 prevede că, independent de durata participării unei întreprinderi la încălcare, Comisia include în cuantumul de bază o sumă între 15 % și 25 % din valoarea vânzărilor pentru a descuraja întreprinderile să participe la acorduri orizontale de stabilire a prețului, de împărțire a piețelor și de limitare a producției. De asemenea, Comisia poate aplica o astfel de sumă suplimentară și în cazul altor încălcări.

428 Pentru a decide proporția din valoarea vânzărilor care trebuie luată în calcul într-un anumit caz, acest punct precizează că Comisia ține seama de un anumit număr de factori, în special de factorii identificați la punctul 22 din Orientările din 2006, și anume natura încălcării, cota de piață cumulată a tuturor părților în cauză, sfera geografică a încălcării și punerea în aplicare sau nu a încălcării.

429 În speță, în considerentul (375) al deciziei atacate, Comisia a arătat că acordurile de împărțire a piețelor justifică în general, prin natura lor, aplicarea unei taxe de intrare de cel puțin 15 % și că, în speță, nu era necesară aplicarea unei taxe de intrare superioară pragului de 15 %. Această apreciere trebuie validată.

430 Astfel, este suficient să se amintească faptul că, în mod întemeiat, Comisia a apreciat că aceste comportamente constituiau un acord orizontal de împărțire a piețelor (a se vedea în special punctul 419 de mai sus), fără ca ele să constituie, astfel cum susține reclamanta, o clauză de restrângere teritorială al cărei caracter sancționator să fi fost identificat de Comisie de puțin timp (a se vedea în special punctele 341 și 393 de mai sus). Or, pentru acest gen de încălcare, Orientările din 2006 prevăd includerea în cuantumul de bază al amenzii a unei sume cuprinse între 15 % și 25 % din valoarea vânzărilor. În aceste condiții, fără a săvârși o eroare, Comisia a putut impune o taxă de intrare de 15 %.

431 În orice caz, chiar dacă se presupune că încălcarea în discuție nu are caracter orizontal, se impune constatarea că punctul 25 din Orientările din 2006 permite Comisiei să aplice o taxă de intrare pentru alte încălcări ca cele de acest tip.

432 În ceea ce privește argumentele reclamantei potrivit cărora ar fi contrară principiilor egalității de tratament și proporționalității validarea unei asemenea taxe de intrare prin finalizarea unor cazuri de natură comparabilă fără a fi adoptată o decizie formală, acestea trebuie deopotrivă înlăturate. Astfel, spre deosebire de situația din speță, în cazurile amintite de reclamantă, Comisia nu a constatat existența unei încălcări. Prin urmare, aceasta nu putea impune o sancțiune și nu putea aplica o asemenea taxă de intrare. Mai mult, cazurile amintite de reclamantă priveau, astfel cum s-a arătat la punctul 389 de mai sus, restrângeri cu caracter vertical, iar nu orizontal precum în speță.

433 În sfârșit, Tribunalul consideră că niciun alt motiv nu justifică recurgerea la competența sa de reformare în privința cuantumului amenzii în raport cu taxa de intrare care a fost aplicată.

434 Rezultă din cele de mai sus că al patrulea motiv trebuie respins.

e) Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a circumstanțelor atenuante

435 Prin intermediul prezentului motiv, reclamanta susține că Comisia a săvârșit o eroare, întrucât a refuzat să îi acorde beneficiul circumstanțelor atenuante legate de faptul, pe de o parte, că a avut o participare redusă la încălcarea în discuție și, pe de altă parte, că autoritățile sau reglementarea au autorizat sau au încurajat comportamentul acesteia.

436 În această privință, trebuie arătat că din cuprinsul punctului 29 din Orientările din 2006 rezultă că cuantumul de bază al amenzii poate fi redus în special atunci când comportamentul anticoncurențial a fost autorizat sau încurajat de autoritățile publice ori de reglementare sau atunci când întreprinderea în cauză face dovada că participarea sa la încălcare este extrem de redusă și demonstrează astfel că, în perioada în care a fost parte la acordurile care au determinat încălcarea respectivă, s-a sustras efectiv de la aplicarea acestora, adoptând un comportament concurențial pe piață.

437 În primul rând, în ceea ce privește circumstanța atenuantă legată de participarea redusă la încălcarea în discuție, în considerentul (383) al deciziei atacate Comisia a apreciat că dovezile respingeau teza întreprinderilor în cauză potrivit căreia acordul de împărțire a piețelor și practicile concertate nu fuseseră puse în aplicare.

438 Totuși, reclamanta obiectează în sensul că, în opinia sa, Comisia nu a luat în considerare elementele care demonstrau că adoptase un comportament concurențial.

439 În speță, trebuie arătat că, pentru a beneficia de circumstanța atenuantă legată de o participare redusă la încălcarea în discuție, reclamanta trebuie să demonstreze că, în perioada în care a fost parte la acordurile care au determinat încălcarea respectivă, s-a sustras în mod efectiv de la aplicarea acestora prin adoptarea unui comportament concurențial pe piață sau, cel puțin, a încălcat în mod clar și în mare măsură obligațiile privind punerea în aplicare a înțelegerii, astfel încât a perturbat însăși funcționarea acesteia (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, Daiichi Pharmaceutical/Comisia,

T-26/02, Rec., p. II-713, punctul 113). Cu alte cuvinte, aceasta trebuie să demonstreze că nu a aplicat acordurile în litigiu, având în această privință un comportament pe piață susceptibil să împiedice efectele anticoncurențiale ale încălcării constatate (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 26 aprilie 2007, Bolloré și alții/Comisia, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 și T-136/02, Rep., p. II-947, punctul 629).

440 Or, se impune constatarea că elementele invocate de reclamantă nu permit demonstrarea unui asemenea comportament.

441 Astfel, *primo*, trebuie amintit că o întreprindere care, în pofida acțiunii concertate cu concurenții săi, desfășoară o politică mai mult sau mai puțin independentă pe piață poate pur și simplu să încerce să utilizeze înțelegerea în favoarea sa (Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Cascades/Comisia, T-308/94, Rec., p. II-925, punctul 230). În aceste condiții, faptul că Comisia a admis că reclamanta încercase să eludeze restrângerea în discuție nu permite demonstrarea unui comportament pe piață susceptibil să împiedice efectele anticoncurențiale ale încălcării constatate. Argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia ar fi determinat o contradicție, admițând că încercase să eludeze restrângerea în discuție, trebuie, așadar, înlăturat.

442 *Secundo*, niciun element invocat de reclamantă nu este susceptibil să demonstreze o participare la încălcarea în discuție substanțial redusă sau existența unui comportament pe piață susceptibil să împiedice efectele anticoncurențiale ale încălcării respective. În special, din cauza caracteristicilor lor, amintite la punctele 194 și 333 de mai sus, îndeosebi faptul că au debutat abia în luna octombrie 2004, volumul lor limitat și împrejurarea că nu corespund unor volume substanțial mai mari decât cele cumpărate în cadrul PDG, vânzările de gaz din gazoductul MEGAL efectuate de reclamantă nu sunt în măsură să realizeze o asemenea demonstrație. Faptul că reclamanta a participat în mod liber la PDG nu produce niciun efect asupra acestor considerații, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 335 de mai sus. De asemenea, existența unor oferte, a unor demersuri sau a unor cereri de acces la rețea nu este, în sine, susceptibilă să demonstreze existența unui comportat concurențial, din moment ce acestea nu s-au finalizat prin vânzări substanțiale de gaz din gazoductul MEGAL, în special mai mari decât volumele cumpărate în cadrul PDG. Pe de altă parte, [*confidențial*], respinsă prin nota sa internă din luna aprilie 2005, în care ea însăși recunoaște că este necesară relativizarea percepției unui [*confidențial*] din partea sa pe piața germană. În sfârșit, astfel cum s-a arătat deja, din înscrisurile aflate la dosar rezultă în special că reclamanta avea intenția să exploreze împreună cu E.ON soluții care să permită o concurență motivată sau că avea temerea că gazul rusesc ar putea intra pe mâini nepotrivite și ar putea autoriza o concurență suplimentară în jurul gazoductului MEGAL, ceea ce contrazice existența unei participări reduse la încălcare. Mai mult, niciun element nu demonstrează că funcționarea înțelegerii a fost perturbată prin acțiunile reclamantei.

443 *Tertio*, reclamanta susține în mod greșit că Comisia a inversat sarcina probei. Astfel, din moment ce Comisia a dovedit existența încălcării în discuție, reclamanta avea obligația să demonstreze, în conformitate cu punctul 29 din Orientările din 2006, că participarea sa la încălcare a fost extrem de redusă și, astfel, că în perioada în care a fost parte la acordurile care au determinat încălcarea respectivă s-a sustras efectiv de la aplicarea acestora adoptând un comportament concurențial pe piață. În ceea ce privește argumentul reclamantei întemeiat pe faptul că trebuie să demonstreze că comportamentul său este susceptibil să împiedice efectele înțelegerii pe piață, deși Comisia nu a dovedit existența lor, acesta trebuie înlăturat. Astfel, deși nu avea obligația să demonstreze efectele încălcării în discuție, după cum îi permite, de altfel, jurisprudența, Comisia a apreciat totuși că, întrucât se dovedise că acordurile anticoncurențiale și practica concertată au fost puse în aplicare de-a lungul anilor, se putea prezuma că aranjamentele coluzive au produs în continuare efecte anticoncurențiale concrete pe piață, în sensul că încălcarea a consolidat monopolurile existente înainte de liberalizare și a întârziat efectul acesteia.

444 În al doilea rând, în ceea ce privește circumstanța atenuantă legată de faptul că acest comportament anticoncurențial a fost autorizat sau încurajat de autoritățile publice sau de reglementare, în considerentul (384) al deciziei atacate Comisia a apreciat că aceasta nu putea fi aplicată în perioada

următoare începutului liberalizării, întrucât, prin adoptarea și prin punerea în aplicare a Primei directive în sectorul gazelor, autoritățile Uniunii și statele membre și-au manifestat intenția de a face competitive piețele în acest sector. Comisia a adăugat că, deși autoritățile franceze nu au respectat termenul de transpunere a acestei directive, ele nu s-au opus aprovizionării clienților eligibili de către noi concurenți începând cu 10 august 2000, astfel încât nu există niciun motiv de a fi considerată o măsură a autorităților franceze de autorizare sau de încurajare a unui acord ilicit de împărțire a piețelor. În considerentul (385) al deciziei atacate, Comisia a precizat că, dacă ar trebui reținută în sensul că este justificat să se afirme că autoritățile publice au autorizat sau au încurajat încălcarea în toată perioada anterioară adoptării Primei directive în sectorul gazelor, această afirmație ar fi fost, în orice ipoteză, deja luată în considerare în mod corect, în măsura în care perioada săvârșirii încălcării reținută pentru calcularea amenzilor începe abia în luna aprilie 1998 în cazul Germaniei și la 10 august 2000 în cazul Franței.

445 În această privință, reclamanta obiectează în sensul că, în opinia sa, Comisia ar fi trebuit să recunoască faptul că comportamentul său fusese autorizat sau încurajat de autoritățile publice sau de reglementare.

446 În ceea ce privește, *primo*, afirmația reclamantei potrivit căreia legislațiile germană și franceză autorizau, până la transpunerea efectivă a Primei directive în sectorul gazelor, compartimentarea piețelor în acest sector, trebuie amintit că, în cazul Germaniei, cadrul juridic nu excludea existența unei concurențe potențiale după 24 aprilie 1998, astfel cum reiese din examinarea primului motiv referitor la concluziile prin care se solicită anularea deciziei atacate.

447 În cazul Franței, din cuprinsul punctelor 312-323 de mai sus rezultă nu numai că, începând cu 10 august 2000, cadrul juridic francez nu mai putea să autorizeze sau să încurajeze compartimentarea pieței, ci, mai mult, că măsurile adoptate în Franța au contribuit (desigur, în mod limitat), la decompartimentarea pieței începând cu acea dată. În această privință, trebuie arătat că, în mod contrar celor susținute de reclamantă, faptul de a lua în considerare împrejurarea că autoritățile franceze nu au împiedicat aprovizionarea clienților de către noi concurenți nu semnifică rezervarea beneficiului circumstanței atenuante în discuție în ipoteza în care o reglementare națională impune (iar nu doar autorizează) o situație anticoncurențială. Aceasta denotă, în fapt, că autoritățile franceze nu intenționau să permită continuarea și, astfel, să autorizeze compartimentarea pieței franceze.

448 De asemenea, trebuie arătat că, în calitate de întreprindere publică, reclamanta nu avea posibilitatea ca, în orice ipoteză, după 10 august 2000, să se prevaleze de situația din Franța, de vreme ce se numără printre entitățile față de care se pot invoca dispozițiile unei directive care pot avea efecte directe, astfel cum reiese din jurisprudența amintită la punctul 314 de mai sus. În mod contrar celor susținute de reclamantă, această jurisprudență nu urmărește să o priveze, în calitatea sa de întreprindere publică, de posibilitatea de a invoca circumstanța atenuantă în chestiune, ci demonstrează că, în această calitate, reclamanta nu putea să pună în aplicare un comportament contrar obiectivului directivei și că, așadar, cadrul juridic francez nici nu autoriza, nici nu încuraja comportamentul respectiv în speță.

449 În ceea ce privește acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulate de Comisie împotriva Republicii Franceze în cauzele C-159/94 și C-259/01, din acestea nu se poate deduce că Comisia s-a contrazis refuzând reclamantei beneficiul circumstanței atenuante în discuție în speță. Astfel, din aceste acțiuni nu se poate deduce că acest cadru juridic francez autoriza sau încuraja acordul în discuție în speță, ci că, mai degrabă, Comisia a considerat că autoritățile franceze nu își îndepliniseră obligațiile care le revin în temeiul articolelor 30, 34 și 37 din Tratatul CE prin faptul că stabilise drepturi exclusive la importul și la exportul de gaz și de energie electrică, în privința primei cauze, sau obligațiile care le revin în temeiul Primei directive în sectorul gazelor prin faptul că nu au pus-o corect în aplicare, în privința celei de a doua cauze. În definitiv, acțiunea în cauza C-159/94 nu a fost admisă. În sfârșit, din constatarea Comisiei potrivit căreia cadrul de reglementare german nu permitea o concurență efectivă din partea noilor operatori din străinătate intrați pe piață nu se poate deduce că acest cadru autoriza sau încuraja un comportament anticoncurențial.

450 În aceste condiții, trebuie să se considere că acest comportament anticoncurențial în discuție nu a fost autorizat sau încurajat de autoritățile publice sau de reglementare.

451 În ceea ce privește, *secundo*, faptul că sectorul gazelor se afla în etapa liberalizării în perioada în care a fost săvârșită încălcarea și că existau incertitudini cu privire la normele aplicabile, este suficient să se arate că acesta nu permite în niciun caz să se stabilească că acest comportament anticoncurențial a fost autorizat sau încurajat de autoritățile publice sau de reglementare. Chiar dacă autoritățile germane și franceze menținuseră un grad considerabil de incertitudine pentru operatori cu privire la legalitatea comportamentelor lor, nu doar înainte, ci și după liberalizare, o asemenea împrejurare nu ar permite să se stabilească faptul că ele au autorizat sau au încurajat comportamentele în discuție în speță. Așadar, reclamanta susține în mod greșit că o asemenea constatare este de natură să întemeieze luarea în considerare, cu titlu de circumstanțe atenuante, a impactului cadrului de reglementare asupra calculării amenzii.

452 În plus, dacă se presupune că, prin argumentația invocată, reclamanta intenționează să susțină că, având în vedere contextul liberalizării și incertitudinea rezultată din aceasta, a săvârșit o încălcare prin neglijență, este suficient să se arate că mesajele electronice ale serviciului său juridic din 9 februarie și din 17 februarie 2000 atestă cu claritate că avea cunoștință de caracterul ilicit, cel puțin al scrisorii Direktion G.

453 În sfârșit, trebuie înlăturat argumentul reclamantei întemeiat pe Decizia C(2004) 4030 final din 20 octombrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] (cazul COMP/C.38.238/B.2 – Tutun brut – Spania). Astfel, Comisia nu este ținută de aprecierile pe care le-a efectuat anterior (a se vedea Hotărârea Curții din 24 septembrie 2009, Erste Group Bank și alții/Comisia, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P, Rep., p. I-8681, punctul 123 și jurisprudența citată) și, în orice caz, situația producătorilor de tutun spanioli nu poate fi comparată cu situația întreprinderilor având dimensiunea întreprinderilor în cauză în speță, care sunt actori majori pe piața europeană în sectorul gazelor și se aflau în situație de oligopol la momentul producerii faptelor.

454 În aceste condiții, niciun element nu permite să se considere că, prin faptul că nu a reținut existența unor circumstanțe atenuante, Comisia a săvârșit o eroare.

455 Pe de altă parte, niciun alt element nu justifică recurgerea de către Tribunal la competența sa de reformare în ceea ce privește cuantumul amenzii în raport cu circumstanțele atenuante.

456 Așadar, se impune respingerea celui de al cincilea motiv și, pe cale de consecință, a tuturor motivelor invocate în susținerea concluziilor prin care se solicită reducerea amenzii, cu excepția celui de al doilea motiv, care este admis în parte, ceea ce determină recurgerea de către Tribunal la competența sa de reformare (a se vedea punctul 408 de mai sus).

457 Pe de altă parte, Tribunalul apreciază că niciun argument legat de un motiv de ordine publică pe care trebuie să îl invoce din oficiu (a se vedea în acest sens Hotărârea KME Germany și alții/Comisia, punctul 401 de mai sus, punctul 131) nu justifică recurgerea la competența sa de reformare pentru a reduce cuantumul amenzii.

f) Cu privire la stabilirea cuantumului final al amenzii aplicate reclamantei

458 Astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 378 de mai sus, Comisia nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale că încălcarea în discuție se menținuse după 10 august 2004 până la 30 septembrie 2005, în măsura în care a analizat piața franceză în sectorul gazelor.

459 Prin urmare, se impune reformarea deciziei atacate pentru a ține seama, în stabilirea cuantumului final al amenzii care trebuie aplicată reclamantei, de durata încălcării săvârșite pe piața franceză, în speță, între 10 august 2000 (a se vedea punctul 323 de mai sus) și 13 august 2004 (a se vedea punctul 378 de mai sus).

460 În această privință, dacă se face aplicarea metodei utilizate de Comisie pentru stabilirea amenzii, astfel cum reiese din considerentele (358)-(391) ale deciziei atacate, și anume (procentul de plecare aplicat mediei vânzărilor anuale în Franța × durata încălcării în Franța) + (procentul taxei de intrare aplicate

mediei vânzărilor anuale în Franța) + (procentul de plecare aplicat mediei vânzărilor anuale în Germania × durata încălcării în Germania) + (procentul taxei de intrare aplicate mediei vânzărilor anuale în Germania), utilizând datele rectificate referitoare la durata încălcării în Franța (4 ani în loc de 5,5) și media vânzărilor în legătură cu încălcarea pe piața franceză [*confidențial*], cuantumul amenzii aplicate reclamantei ar trebui să fie de 267 de milioane de euro [*confidențial*].

461 Cu toate acestea, trebuie amintit că, dincolo de simplul control al legalității sancțiunii, care nu permite decât respingerea acțiunii în anulare sau anularea actului atacat, competența de fond conferită Tribunalului, în aplicarea articolului 229 CE, de articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003 autorizează această instanță să substituie prin propria apreciere pe cea a Comisiei și, în consecință, să reformeze actul atacat, chiar și în lipsa anulării, ținând seama de toate împrejurările de fapt, în special prin modificarea amenzii aplicate atunci când problema cuantumului acesteia îi este supusă aprecierii (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P, Rep., p. I-1331, punctele 61 și 62, și Hotărârea Curții din 3 septembrie 2009, Prym și Prym Consumer/Comisia, C-534/07 P, Rep., p. I-7415, punctul 86 și jurisprudența citată).

462 În această privință, trebuie arătat că Tribunalul nu este ținut de calculele Comisiei, nici de liniile directoare ale acesteia atunci când se pronunță în temeiul competenței sale de fond (a se vedea în acest sens Hotărârea BASF și UCB/Comisia, punctul 326 de mai sus, punctul 213 și jurisprudența citată), ci trebuie să efectueze propria apreciere, ținând seama de toate împrejurările cauzei.

463 Or, în speță, Tribunalul apreciază că aplicarea metodei urmate de Comisie pentru stabilirea cuantumului amenzii, astfel cum a fost enunțată la punctul 460 de mai sus, nu ar lua în considerare toate împrejurările pertinente.

464 Astfel, aplicarea acestei metode datelor rectificate privind durata încălcării în Franța și media vânzărilor în legătură cu încălcarea pe piața franceză în această perioadă implică o reducere a amenzii aplicate reclamantei, larg disproporționată în raport cu importanța referitoare la eroarea constatată. Astfel, în timp ce eroarea Comisiei privește numai piața franceză și 12 luni și jumătate dintr-un interval de 5 ani și o lună și jumătate constatate inițial de Comisie în privința încălcării săvârșite pe piața respectivă, aplicarea metodei Comisiei ar determina o reducere a cuantumului amenzii cu mai mult de 50 %.

465 Mai mult, aplicarea metodei Comisiei ar determina, în cadrul stabilirii amenzii, o subestimare a importanței relative a încălcării săvârșite pe piața germană în raport cu încălcarea săvârșită pe piața franceză.

466 De asemenea, după ascultarea părților în cadrul ședinței cu privire la consecințele eventuale deduse din anularea în parte a deciziei atacate în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii prin prisma duratei încălcării pe piața franceză și având în vedere considerațiile care precedă, în special punctele 464 și 465 de mai sus, în raport cu toate împrejurările cauzei, mai ales durata și gravitatea încălcării în discuție, cuantumul final al amenzii aplicate reclamantei trebuie stabilit la 320 de milioane de euro.

Cu privire la cheltuielile de judecată

467 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Cu toate acestea, potrivit articolului 87 alineatul (3) primul paragraf din acest regulament, pentru motive excepționale sau în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

468 Având în vedere că fiecare parte a căzut în parte în pretenții, se va decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a cincea)

declară și hotărăște:

1) Anulează articolul 1 din Decizia C(2009) 5355 final a Comisiei din 8 iulie 2009 privind o procedură în temeiul articolului 81 [CE] (cazul COMP/39.401 – E.ON/GDF), pe de o parte, în măsura în care se constată că încălcarea a durat de la 1 ianuarie 1980 până la cel puțin 24 aprilie 1998, în ceea ce privește încălcarea săvârșită în Germania, și, pe de altă parte, în măsura în care se constată existența unei încălcări săvârșite în Franța între 13 august 2004 și 30 septembrie 2005.

2) Stabilește cuantumul amenzii aplicate GDF Suez SA prin articolul 2 litera (b) din Decizia C(2009) 5355 final la 320 de milioane de euro.

3) Respinge în rest acțiunea.

4) Fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată.

Papasavvas Vadapalas O'Higgins

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 29 iunie 2012.

Semnături

Cuprins

Cadrul juridic 1

1. Dreptul Uniunii Europene 1

2. Ordinile juridice naționale 2

Dreptul francez 2

Dreptul german 3

Istoricul cauzei 3

1. Întreprinderile în cauză 3

2. Acordul MEGAL 4

3. Procedura administrativă 5

Decizia atacată 5

Procedura și concluziile părților 7

În drept 8

A – Cu privire la concluziile prin care se solicită anularea în parte a deciziei atacate 8

1. Cu privire la primul motiv, întemeiat pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate înainte de luna august 2000 9

a) Cu privire la primul aspect 9

b) Cu privire la al doilea aspect 17

— Cu privire la prima critică 17

— Cu privire la a doua critică 18

c) Cu privire la al treilea aspect 20

2. Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate după luna august 2000 22

a) Cu privire la al doilea aspect 22

— Cu privire la a doua critică 23

— Cu privire la a treia critică 28

— Cu privire la prima critică 32

b) Cu privire la al treilea aspect 34

— Cu privire la prima critică 35

— Cu privire la a doua critică 41

c) Cu privire la al patrulea aspect 43

d) Cu privire la primul aspect 45

3. Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o inexistență vădită a elementelor de probă în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate prin care se urmărea restrângerea utilizării în Franța, de către E.ON, a gazului transportat prin gazoductul MEGAL . 47

a) Cu privire la primul aspect 47

b) Cu privire la al doilea aspect 50

c) Cu privire la al treilea aspect 51

4. Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 81 CE în ceea ce privește existența unui acord și/sau a unei practici concertate între întreprinderile în cauză după luna august 2004 54

a) Cu privire la primul aspect 55

— Cu privire la prima critică 55

— Cu privire la a doua critică 57

b) Cu privire la al doilea aspect 59

c) Cu privire la al treilea aspect 62

B — Cu privire la concluziile prin care se solicită desființarea sau reducerea cuantumului amenzii 64

1. Cu privire la concluziile prin care se solicită desființarea amenzii 64

2. Cu privire la concluziile prin care se solicită reducerea cuantumului amenzii 67

a) Cu privire la primul motiv, întemeiat pe faptul că pretinsa încălcare privind piața franceză în sectorul gazelor nu a fost dovedită corespunzător cerințelor legale și că decizia atacată este viciată de nemotivare în acest sens 67

b) Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a duratei încălcării 68

c) Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a gravității încălcării 68

d) Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a necesității de a aplica o taxă de intrare de 15 % 70

e) Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe o apreciere eronată a circumstanțelor atenuante 71

f) Cu privire la stabilirea cuantumului final al amenzii aplicate reclamantei 74

Cu privire la cheltuielile de judecată 75